

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์
รูปแบบการจัดงานบุญฮีตสิบสองที่เหมาะสมเพื่อลดการตีไม้เครื่องตีไม้
แอลกอฮอล์ของเยาวชนบ้านโนนป่าवान ตำบลกุดผึ้ง อำเภอสุวรรณคูหา
จังหวัดหนองบัวลำภู ระยะที่ 1

โดย
สังเวียน พิลาลัย และคณะ

สนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

สัญญาเลขที่ RDG55E0060

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์
รูปแบบการจัดงานบุญฮีตสิบสองที่เหมาะสมเพื่อลดการตีไม้เครื่องตีไม้
แอลกอฮอล์ของเยาวชนบ้านโนนป่าवान ตำบลกุดผึ้ง อำเภอสุวรรณคูหา
จังหวัดหนองบัวลำภู ระยะที่ 1

โดย

สังเวียน พิลาลัย และคณะ

สนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

คำนำ

อีตลีสอง เป็นขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวอีสานที่ปฏิบัติสืบต่อกันมา บ่งบอกถึงลักษณะของคนอีสานมีความสัมพันธ์กับการเกษตรกรรม เป็นการผสมผสานระหว่างการเกษตรกรรมกับพิธีกรรมความเชื่อทางศาสนา จนกลายเป็นประเพณีอีตลีสอง ซึ่งในปัจจุบันถูกลดความสำคัญลง บางคนมองว่าอีตลีสองเป็นเรื่องล้าสมัย อีกทั้งผู้ใหญ่ให้ความสำคัญกับระบบเศรษฐกิจเป็นหลัก ออกไปทำงานต่างถิ่นมากขึ้น พบเห็นสิ่งใหม่ๆ ซึ่งมีอิทธิพลกับการดำรงชีวิต ส่งผลให้เด็กและเยาวชนเลียนแบบ ทั้งการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การประพฤติตัวตามวัฒนธรรมที่รับมา เข้าวัดน้อยลง จะเข้าวัดเมื่อมีงานบุญประเพณี ปฏิบัติตัวเป็นแบบอย่างที่ไม่ดี เช่น เล่นการพนัน ดื่มเหล้า สูบบุหรี่ ทะเลาะวิวาท ด้วยปัญหาระดับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น ทีมวิจัยจึงจัดทำโครงการ “รูปแบบการจัดงานบุญอีตลีสองที่เหมาะสมเพื่อลดการดื่มแอลกอฮอล์ของเยาวชนในชุมชน”

เนื้อหาในรายงานประกอบด้วย 5 บท ดังนี้

บทที่ 1 บทนำ

บทที่ 2 วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

บทที่ 4 ผลการศึกษา

บทที่ 5 สรุปและอภิปรายผล

ทีมวิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า งานวิจัยนี้จะเป็นฐานนำไปสู่การพัฒนาชุมชน สร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน อีกทั้งหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่ได้ศึกษางานวิจัยนี้ แต่หากมีข้อผิดพลาดประการใดทีมวิจัยขอน้อมรับและจะได้พัฒนาต่อไป

ทีมวิจัยชุมชนบ้านโนนปาวาน

บทสรุปของผู้บริหาร

การวิจัยโครงการศึกษารูปแบบการจัดงานบุญฮีตสิบสองที่เหมาะสมเพื่อลดการดื่มแอลกอฮอล์ของเยาวชนของบ้านโนนป่าवान ตำบลกุดผึ้ง อำเภอสุวรรณคูหา จังหวัดหนองบัวลำภู ระยะที่ 1 มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาบริบทและพัฒนาการของชุมชนบ้านโนนป่าवानตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน 2) เพื่อศึกษาคุณค่าความหมายของฮีตสิบสองที่มีต่อเยาวชนโนนป่าवानตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน 3) เพื่อศึกษาเงื่อนไข ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของคุณค่าความหมายของฮีตสิบสอง ที่มีต่อเยาวชนและชุมชน 4) เพื่อศึกษาผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงระบบคุณค่าฮีตสิบสองที่มีต่อเยาวชนและชุมชน 5) เพื่อศึกษาสถานการณ์ ปัจจัย และผลกระทบการดื่มแอลกอฮอล์ของเด็กเยาวชนและผู้ปกครอง 6) รูปแบบการจัดงานบุญฮีตสิบสองที่เหมาะสมเพื่อลดการดื่มแอลกอฮอล์ของเยาวชนของชุมชน

กลุ่มเป้าหมาย คือ เด็กและเยาวชน อายุ 10 – 18 ปี ของบ้านโนนป่าवान ทุกคน ผู้ปกครองเด็กและเยาวชนทุกคน ผู้นำ ครู พระสงฆ์

เครื่องมือที่ใช้ คือ ประเด็นสัมภาษณ์ ประเด็นสนทนากลุ่ม และการศึกษาเอกสาร

ผลการศึกษาพบว่า ชาวบ้านโนนป่าवान มาจาก บ้านหลวงทอง ตำบลเก่ากลอย อำเภอหนองบัวลำภู จังหวัดอุดรธานี ได้อพยพหนีไฟไหม้ และโรคฝีดาษระบาดในชุมชน จนมาพบที่อยู่ใหม่ ซึ่งเป็นที่ตั้งในปัจจุบันซึ่งเป็นเนินสูง สภาพพื้นที่ของชุมชนมีความอุดมสมบูรณ์ มีป่าไม้ มีแหล่งน้ำ ที่เป็นจุดเด่นคือ มีป่าวานสมุนไพรมากมาย เช่น ไพล ขมิ้นชัน ว่านขัน ว่านชักมดลูก ว่านหอม เป็นต้น จึงพากันตั้งชุมชนที่นี่และตั้งชื่อว่า บ้านโนนป่าवान และคนในชุมชนก็ยึดถือขนบธรรมเนียมประเพณีฮีตสิบสองในการยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในชุมชน

ฮีตสิบสอง เป็นขนบธรรมเนียมประเพณีที่ชุมชนใช้ปฏิบัติสืบทอดกันมา เพื่อยึดเหนี่ยวจิตใจให้ห่างไกลจากความชั่ว เป็นสิ่งที่หล่อหลอมคนในชุมชนให้อยู่ร่วมกันด้วยความรักความสามัคคีกันช่วยเหลือกันในยามเดือดร้อน ซึ่งในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงของแต่ละฮีตที่มีในชุมชน บางอย่างก็มีผลทำให้ชุมชนเปลี่ยนแปลง ประเพณีฮีตสิบสองเป็นประเพณีที่ชาวอีสานได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ อนาคตข้างหน้าภูมิปัญญาดีงามนี้อาจสูญหายไปได้ จึงเป็นสิ่งที่ควรแก่การอนุรักษ์ประเพณีฮีตสิบสองของชาวอีสานของตำบลบ้านโนนป่าवान โดยสถานศึกษาที่อยู่ในชุมชน ต้องจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น ฮีตสิบสองเป็นหลักสูตรการเรียนการสอน ตลอดจน วัด โรงเรียน ชุมชน ต้องสานสัมพันธ์ให้เกิดการปฏิบัติตามเพณีในรอบ 12 เดือน มุ่งสร้างแหล่งเรียนรู้ประเพณีฮีตสิบสองของทุกคนในชุมชน

จากการสำรวจสถานการณ์การตี๋มสุราในบ้านโนนป่าว่านพบว่าอายุระหว่าง 10 – 15 ปี ที่ตี๋มสุราเป็นมีจำนวน 55 คน สาเหตุที่ตี๋มสุราเพราะ อายากรู้อยากลองตามประสาวัยรุ่น บางครั้งก็ตี๋มสุราเพราะอกหัก และเพื่อความสนุกสนาน อายุระหว่าง 16 – 25 ปี ที่ตี๋มสุรา มีจำนวน 154 คน สาเหตุที่ตี๋มสุราเพราะ อกหัก อายากล่อง และสังสรรค์กับเพื่อน อายุระหว่าง 26 – 40 ปี ที่ตี๋มสุรา มีจำนวน 96 คน สาเหตุที่ตี๋มสุราเพราะ สังสรรค์กับเพื่อน เข้าสังคม และเพื่อความสนุกสนาน สำหรับอายุ 40 ปี ขึ้นไป ที่ตี๋มสุรา มีจำนวน 94 คน สาเหตุในการตี๋มสุราเพราะ เพื่อคลายเครียด กินเพื่อความสนุกสนาน บางคนก็กินเพื่อคลายกล้ำเนื้อเพื่อให้หายเหนื่อย ผลกระทบจากการตี๋มแอลกอฮอล์สำหรับวัยรุ่นคือ การประสบอุบัติเหตุ สำหรับวัยกลางคนคือ การทะเลาะวิวาทกับคนในครอบครัว และการขาดเงิน

การแก้ไขปัญหาที่ผ่านมา ทางชุมชนและวัดร่วมกับสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดหนองบัวลำภู ทำโครงการวัดปลอดอบายมุข ชื่อโครงการวัดสีขาว โดยมีพระครูเป็นแกนหลักในการนำศีลธรรมมาปรับเปลี่ยนให้คนที่เข้ามาทำกิจกรรมทางศาสนาในวาระต่างๆ ในบริเวณวัดให้งดเครื่องตี๋มที่มีแอลกอฮอล์ บุหรี่ และสารเสพติดทุกชนิด ซึ่งได้ผลดี แม้แต่คนที่ตี๋มแอลกอฮอล์ก็จะไม่เข้าวัด แต่เมื่อไม่ได้อยู่ในวัดภายในชุมชนก็ยังมีเครื่องตี๋มของมีนเมา และสูบบุหรี่เหมือนเดิม

การศึกษาวิจัยในระยะที่ 1 ทำให้ทราบว่า บุญต้นแบบของชุมชน คือ บุญที่ทุกคนในชุมชนมีส่วนร่วม ในการคิด ลด ละ การตี๋มเครื่องตี๋มแอลกอฮอล์ โดยมีผู้ใหญ่เป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่เยาวชน จากนั้นก็คอยชักชวนเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมงานบุญ

งานบุญที่มีการตี๋มเครื่องตี๋มที่มีแอลกอฮอล์มากที่สุดคือ บุญสงกรานต์ เพราะเป็นบุญที่มีระยะเวลาหลายวัน ผู้คนต่างรวมกลุ่มกันเล่นน้ำ สาดน้ำใส่กัน อีกทั้งยังเป็นช่วงวันปีใหม่ของไทยด้วย ลูกหลานกลับมาเยี่ยมบ้าน ย่อมมีการพบปะสังสรรค์กัน และสิ่งที่ขาดไม่ได้ก็คือการตี๋มเครื่องตี๋มแอลกอฮอล์ เพื่อให้เป็นเทศกาลสงกรานต์ของหมู่บ้านที่มีการตี๋มเครื่องตี๋มแอลกอฮอล์น้อยที่สุด และอีกอย่างหนึ่งที่จะลดได้ คือ งานประเพณีในชุมชนปลอดเหล้า ได้แก่ งานแต่งงาน งานศพ งานทำบุญ สนุกได้ โดยไม่มีเหล้า เหตุผลที่เลือกบุญดังกล่าวในการทดลองปฏิบัติการ คือ เป็นบุญที่ทุกคนในชุมชนต่างให้ความสนใจ มีการรวมตัวกันของคนในชุมชนมาก และมีการพบปะสังสรรค์ จึงต้องค่อยๆ ลด โดยใช้ผู้ใหญ่เป็นแบบอย่าง และที่สำคัญกว่านั้นคือ การลดเหล้าในชุมชนนั้นต้องให้ความสำคัญกับครอบครัว หากครอบครัวตระหนักร่วมกัน การตี๋มเครื่องตี๋มแอลกอฮอล์ในชุมชนก็จะลดลงด้วย

บทเรียนที่ได้รับจากงานวิจัย

1) ทีมวิจัยเป็นผู้นำชุมชนและชาวบ้านเป็นส่วนใหญ่ ไม่เคยทำวิจัยมาก่อน ไม่เข้าใจกระบวนการและเครื่องมือวิจัย หลังจากที่ผ่านมาการอบรมแตกกรอบวิจัยแล้วยังเข้าใจไม่ชัดเจน จึงเป็นความกังวลของทีมว่าจะเก็บข้อมูลอย่างไร เอาข้อมูลมาร้อยเรียงกันได้อย่างไร หลังจากทีศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดหนองบัวลำภูได้ไปให้คำแนะนำ พาวิเคราะห์ข้อมูล อบรมเขียนรายงานวิจัย ทำให้ทุกคนเข้าใจมากขึ้น

2) หลังจากทีมวิจัยไปเก็บข้อมูลกับเด็กและเยาวชน พบว่าพวกเขามีความมุ่งมั่น ตั้งใจเรียนให้จบเพื่ออนาคตที่ดีของตนเอง จากเดิมไม่เคยคิดว่าจะเรียนต่อ พอได้พูดคุยระบายความรู้สึกก็มีแรงบันดาลใจอยากเรียน

3) คนในชุมชนรู้จักว่าอะไรคือฮีตสิบสอง เข้าใจความผิดชอบชั่วดีมากขึ้น เพราะในช่วงที่ทีมวิจัยเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ตามบ้านได้เล่าข้อมูลสะท้อนกลับว่ากลุ่มเยาวชนนั้นมีการเลียนแบบพฤติกรรมจากผู้ใหญ่ ทำให้ผู้ใหญ่อยากเป็นแบบอย่างให้กับเยาวชนเช่นกัน

4) เยาวชนสนใจเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชน แต่ไม่กล้าเข้ามา ส่วนกลุ่มผู้ใหญ่ก็รอให้เยาวชนเข้ามาหา เข้าร่วมทำกิจกรรมเอง ซึ่งจากปรากฏการณ์นี้ทั้งผู้ใหญ่และเยาวชนต่างฝ่ายต่างไม่เข้าหากัน เยาวชนจึงทำกิจกรรมเพื่อความสนุกสนานของกลุ่มเขาเอง เมื่อผู้ใหญ่รับรู้ปัญหาแล้วอยากให้เยาวชนร่วมกิจกรรมกับชุมชน จึงเริ่มต้นโดยการดึงลูกหลานที่คุ้นเคยกับตัวเองก่อน แล้วให้ไปชวนเพื่อนมาทำกิจกรรมร่วมกัน

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก
บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	ข
สารบัญ	จ
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 หลักการและเหตุผล	1
1.2 คำถามวิจัย	2
1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	2
1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	2
1.5 นิยามศัพท์	3
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับฮิตสิบสอง	4
2.2 ความรู้เกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์	21
2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	29
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	
3.1 ขอบเขตการวิจัย	32
3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	33
3.3 กิจกรรมวิจัย	33
บทที่ 4 ผลการศึกษา	
4.1 บริบทชุมชน	39
4.2 พัฒนาการการชุมชนกับการเปลี่ยนแปลง คุณค่าความหมายของฮิตสิบสองที่มีต่อเยาวชน เจริญใจ/ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของคุณค่าของฮิตสิบสอง และผลกระทบที่มีต่อเยาวชนตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน	40
4.3 สถานการณ์ ปัจจัย และผลกระทบการดื่มแอลกอฮอล์ของเด็กเยาวชนและชุมชนบ้านโนนป่า-วานในปัจจุบัน	57
บทที่ 5 สรุปและอภิปรายผล	
5.1 สรุปผลการศึกษา	60
5.2 การอภิปรายผล	67
5.3 ปัญหาอุปสรรคและบทเรียนที่ได้รับ	68
บรรณานุกรม	70
ภาคผนวก	
รายชื่อทีมวิจัย	71

บทที่ 1

บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล

บ้านหลาวทอง ตำบลเก่ากลอย อำเภอหนองบัวลำภู จังหวัดอุดรธานี ได้เกิดไฟไหม้ และโรคฝีดาษระบาดในชุมชน ผู้คนจึงอพยพหาที่อยู่ใหม่ พอมหาเห็นที่ตั้งในปัจจุบันซึ่งเป็นเนินสูง สภาพพื้นที่ของชุมชนมีความอุดมสมบูรณ์ มีป่าไม้ มีแหล่งน้ำ ที่เป็นจุดเด่นคือ มีป่าว่านสมุนไพรมากมาย เช่น ไพล ขมิ้นชัน ว่านชน ว่านชักมดลูก ว่านหอม เป็นต้น จึงพากันตั้งชุมชนที่นี่และตั้งชื่อว่า บ้านโนนป่าว่าน ซึ่งมีจุดเด่นคือ มีประเพณีบุญฮีตสิบสองครบทั้งทุกเดือน ประเพณีดังกล่าวยึดถือปฏิบัติมาช้านานเป็นที่ยึดเหนี่ยวความเป็นชุมชนไว้ เป็นการผสมผสานพิธีกรรมที่เกี่ยวกับเรื่องผีและพิธีกรรมทางการเกษตร เข้ากับพิธีกรรมทางพุทธศาสนา

ปัจจุบันประเพณีบุญฮีตสิบสองในชุมชนได้เปลี่ยนแปลงวิธีการไปตามยุคสมัย ทั้งรูปแบบและกระบวนการดำเนินงาน ยิ่งปัจจุบันในโลกยุคการสื่อสารไร้พรมแดน ที่มีการพัฒนาอันรวดเร็วของเทคโนโลยีความทันสมัยต่างๆ แต่ในอีกด้านหนึ่งของการพัฒนากลับพบว่าทำให้เกิดปัญหาผลกระทบมากมายกับเด็กและเยาวชน การรู้ไม่เท่าทัน การเสพข้อมูลข่าวสารแบบไร้การกลั่นกรองจากสื่อ ล้วนเป็นสาเหตุที่สะสมและก่อให้เกิดปัญหาผลกระทบต่างๆ ผลกระทบหนึ่งที่สำคัญคือ การติ้มแอลกอฮอล์ของเด็กและเยาวชน และมีแนวโน้มว่าผู้ติ้มแอลกอฮอล์มากขึ้น ที่น่าตกใจพบเด็กอายุ 10 ขวบ ในชุมชนมีการติ้มแอลกอฮอล์ จากประชากรในชุมชนทั้งหมด 1,020 คน ติ้มแอลกอฮอล์ 399 คน คิดเป็นร้อยละ 39.12 ในจำนวนมีเด็กและเยาวชนอายุ 10 – 18 ปี ติ้มแอลกอฮอล์ 129 คน ของประชากรทั้งหมด คิดเป็นร้อยละ 12.65 (สำรวจด้วยแผนที่เดินดินโดยเด็กและเยาวชนในการพัฒนาจิตวิทย)

การแก้ไขปัญหามาที่ผ่านมา ทางชุมชนและวัดร่วมกับสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดหนองบัวลำภู ทำโครงการวัดปลอดภัยมุข ชื่อโครงการวัดสีขาว โดยมีพระครูเป็นแกนหลักในการนำศีลธรรมมาปรับให้เปลี่ยนให้คนที่เข้ามาร่วมกิจกรรมทางศาสนาในวาระต่างๆ ในบริเวณวัดให้งดเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ , บุหรี่ และสารเสพติดทุกชนิด ซึ่งได้ผลดี แม้แต่คนที่ติ้มแอลกอฮอล์ก็จะไม่เข้าวัด แต่เมื่อไม่ได้อยู่ในวัดภายในชุมชนก็ยังมีเครื่องดื่มของมีนเมา และสูบบุหรี่เหมือนเดิม

ฮีตสิบสองของชุมชนยังคงอยู่เพราะมีผู้นำทางศาสนา ภูมิปัญญาชุมชน ผู้เฒ่าผู้แก่ ปราชญ์ชาวบ้าน และผู้นำช่วยกันสืบทอดดูแลจากรุ่นสู่รุ่น ทำให้ยังมีเด็กและเยาวชนกลุ่มหนึ่งมาถือศีลในวัดทุก

วันพระ นอกจากนี้ในงานบุญประเพณีเด็กและเยาวชนช่วยกันทำอาหาร ช่วยกันเตรียมอุปกรณ์ในพิธีกรรม จึงทำให้ทีมวิจัยสนใจที่จะศึกษาทำความเข้าใจในรูปแบบงานบุญฮีตสิบสองที่เหมาะสมกับชุมชนในยุคปัจจุบัน เพื่อให้ชุมชนสามารถนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาที่เกิดจากผลกระทบดังกล่าวได้แบบยั่งยืน และมั่นคงต่อไป

1.2 คำถามในการวิจัย

รูปแบบการจัดงานบุญฮีตสิบสองที่เหมาะสมเพื่อลดการดื่มแอลกอฮอล์ของเยาวชนของชุมชนเป็นอย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาบริบทและพัฒนาการของชุมชนบ้านโนนป่าว่านตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน
- 2) เพื่อศึกษาคุณค่าความหมายของฮีตสิบสองที่มีต่อเยาวชนโนนป่าว่านตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน
- 3) เพื่อศึกษาเงื่อนไข ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของคุณค่าความหมายของฮีตสิบสองที่มีต่อเยาวชนและชุมชน
- 4) เพื่อศึกษาผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงระบบคุณค่าฮีตสิบสองที่มีต่อเยาวชนและชุมชน
- 5) เพื่อศึกษาสถานการณ์ ปัจจัย และผลกระทบการดื่มแอลกอฮอล์ของเด็กเยาวชนและผู้ปกครอง
- 6) รูปแบบการจัดงานบุญฮีตสิบสองที่เหมาะสมเพื่อลดการดื่มแอลกอฮอล์ของเยาวชนของชุมชน เป็นอย่างไร

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1) ชุมชนข้อมูลบริบทชุมชนที่ชัดเจน
- 2) ทราบแนวคิด กระบวนการจัดงานประเพณีบุญฮีตสิบสองจากอดีตถึงปัจจุบัน
- 3) ทราบปัจจัยที่ก่อให้เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของงานบุญฮีตสิบสอง
- 4) ทราบผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของงานบุญฮีตสิบสอง
- 5) สถานการณ์ ปัจจัย และผลกระทบการดื่มแอลกอฮอล์ของเด็กเยาวชนและผู้ปกครอง
- 6) มีรูปแบบงานบุญฮีตสิบสองที่เหมาะสมของชุมชนโนนป่าว่าน

1.5 นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

- 1) เด็ก หมายถึง ผู้ที่มีอายุระหว่าง 10 – 13 ปี
- 2) เยาวชน หมายถึง ผู้ที่มีอายุระหว่าง 14 – 18 ปี
- 3) ชุมชน หมายถึง ประชาชนในหมู่บ้านโนนป่าว่าน ตำบลกุดผึ้ง อำเภอสุวรรณคูหา จังหวัดหนองบัวลำภู
- 4) การเปลี่ยนแปลง หมายถึง การเปลี่ยนแปลงของประเพณีฮีตสิบสอง และการเปลี่ยนแปลงในด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคมและวัฒนธรรม ในบ้านโนนป่าว่าน อำเภอสุวรรณคูหา จังหวัดหนองบัวลำภู

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษารูปแบบการจัดงานบุญฮิตสิบสองที่เหมาะสมเพื่อลดการดื่มแอลกอฮอล์ของเยาวชนของบ้านโนนป่าว่าน ตำบลกุดผึ้ง อำเภอสุวรรณคูหา จังหวัดหนองบัวลำภู ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

- 2.1 แนวคิดเกี่ยวกับฮิตสิบสอง
- 2.2 ความรู้เกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์
- 2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับฮิตสิบสอง

2.1.1 ความหมายของฮิตสิบสอง

ระบอบการปกครองบ้านเมืองอันเป็นกติกาคบคุมสังคมสมัยเก่านั้น คนไทยทางภาคกลางหรือทางใต้ได้รับอิทธิพลจากทางตะวันตกมาก เพราะยึดถือหลักคัมภีร์พระมนู พระธรรมศาสตร์ ของชาวอินเดีย โดยเฉพาะวัฒนธรรมที่มาจากทางด้านนี้มันจะโน้มไปทางจิตนิยม หรือเชื่อในสิ่งสมมติขึ้น

ส่วนระบอบการปกครองของชาวอีสานสมัยเก่านั้นยังมีอิทธิพลของความเชื่อดั้งเดิมตกทอดมาจากทางเหนืออยู่มากโดยเฉพาะอิทธิพลแบบจีนซึ่งมักจะโน้มไปทางวัตถุนิยม หรือเชื่อในสิ่งที่เคยเห็นคุณเห็นโทษมาแล้ว เช่น บิดา มารดา บรรพบุรุษ วีรบุรุษ ผู้ที่ล่วงลับตายเป็นผีไปแล้ว ได้รับการยกย่องเชิดชูบูชามากจนมีการเซ่นไหว้บวงสรวงกันหลายระดับ การปกครองบ้านเมืองแต่ละยุคสมัยนั้นจะต้องวางวิธีการให้เหมาะสมกับสังคม แม้แต่การอบรมเผยแพร่พระพุทธศาสนาก็เช่นเดียวกัน มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องใช้กุศโลบาย ซึ่งเป็นอุบายในทางที่ดี เช่น การฆ่าสัตว์ตัดชีวิต การลักขโมย การผิดลูกผิดเมียผู้อื่น ก็ว่าเป็นบาปจะต้องตกนรกหมกไหม้ ทำให้คนมีส่วนกลัวไม่กล้าประพฤติ การทำความดีเช่นการทำงานเพื่อสังคมส่วนรวม การบริจาคทาน เสียสละ หรือช่วยเหลือผู้ประสบเคราะห์กรรมจะได้บุญหรือได้ขึ้นสวรรค์เหล่านี้ เป็นต้น นอกจากนั้นยังมีการสร้างกติกาคบคุมความประพฤติปฏิบัติของสมาชิกในสังคมขึ้นอีกมากมายในรูปต่างๆกัน อันได้แก่ขนบธรรมเนียมประเพณี หรือข้อวัตนข้อห้ามนานาชนิด ภายหลังต่อมาเมื่อสังคมมนุษย์เปลี่ยนไป ข้อสมมติหรือกุศโลบายต่างๆ เหล่านี้ไร้สมรรถภาพลงแต่ผู้ปกครองไม่ได้หาวิธีการเข้ามาแทนหรือชี้แจงแสดงเหตุผลให้คนรุ่นใหม่ได้เข้าใจจึงก่อให้เกิดช่องว่างได้มาก เพราะของเดิมของเก่าเขาก็ไม่เชื่อแล้ว แต่เหตุผลทางด้านคุณและโทษตามหลักวิทยาศาสตร์เขาก็

ยังเข้าไม่ถึง จึงเกิดปฏิกิริยาต่อต้านกันมากเพราะไม่เคยทราบถึงความเป็นมาหรือเบื้องหลังของกุศโลบายทั้งหลายเหล่านั้นเลย

คนอีสาน มีวัฒนธรรมประจำชาติและประจำท้องถิ่น มาแต่โบราณกาลแล้วนับศตวรรษ จนถือเป็นฮีตเป็นคองต้องปฏิบัติสืบกันมาจนเป็นประเพณีที่รู้จักกันดี และพูดจนติด ปากว่า "ฮีตสิบสอง คองสิบสี่"

ฮีตสิบสองมาจากคำ 2 คำ คือ ฮีต กับ สิบสองฮีตมาจากคำว่า จาริต หมายถึง สิ่งที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาจนกลายเป็นประเพณีที่ดั่งามชาวอีสาน เรียกว่า จาฮีตหรือฮีต สิบสอง หมายถึงเดือนทั้ง 12 เดือนในหนึ่งปี ฮีตสิบสองจึงหมายถึง จาริตประเพณีสิบสองรายการคือประเพณีประจำสิบสองเดือนนั่นเอง เป็นจาริตประเพณีที่จำทำให้สมาชิกในสังคมได้มีโอกาสร่วมชุมนุมกันทำบุญเป็นประจำทุกๆเดือนของรอบปี ผลที่ได้รับก็คือทุกคนจะได้มีเวลาเข้าวัดใกล้ชิดกับหลักธรรมของธรรมทางศาสนายิ่งขึ้น ทำให้ประชาชนในย่านใกล้เคียงรู้จักมักคุ้น สามัคคีกันเป็นอย่างดีและมีผลงานทางอ้อมคือ เมื่อว่างจากการงานอาชีพแล้วก็มีจาริตบังคับให้ทุกคนเสียสละทำงานร่วมกันเพื่อสังคมส่วนรวมไม่ให้คนอยู่ว่าง ถ้าผู้ใดฝ่าฝืนก็ถูกสังคมลงโทษตั้งข้อรังเกียจอย่างจริงจัง

ดังนั้น ฮีตสิบสองจึงสรุปได้ว่า ฮีตสิบสองเป็นขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวอีสานที่ปฏิบัติสืบทอดกันมา บ่งบอกถึงลักษณะของคนอีสานมีความสัมพันธ์กับการเกษตรกรรม อีกทั้งยังผสมผสานกับพิธีกรรมความเชื่อทางศาสนา จนกลายเป็นประเพณีฮีตสิบสอง

2.1.2 ลักษณะการปฏิบัติตามฮีตสิบสองในแต่ละเดือน

ฮีตสิบสอง เป็นประเพณีที่ยึดถือปฏิบัติมาช้านานเป็นที่ยึดเหนี่ยวความเป็นชุมชนไว้ เป็นการผสมผสานพิธีกรรมที่เกี่ยวกับเรื่องผีและพิธีกรรมทางการเกษตรเข้ากับพิธีกรรมทางพุทธศาสนา ซึ่งมี 12 เดือน ตามปฏิทินจันทรคติ ดังนี้

1. บุญเข้ากรรม ภิกษุผู้ต้องอาบัติสังฆาทิเสส ต้องอยู่กรรมจึงจะพ้นอาบัติ ญาติโยมผู้หวังบุญกุศลไปบริจาคทาน รักษาศีล ฟังธรรม เกี่ยวกับการเข้ากรรมของพระภิกษุ เรียกว่า บุญเข้ากรรม กำหนดเอาเดือนอ้ายเป็นเวลาทำ จะเป็นข้างขึ้นหรือข้างแรมก็ได้ วันที่นิยมทำกัน กำหนดเอาวันขึ้น 15 ค่ำ เพราะมีกำหนดทำในระหว่างเดือนอ้าย จึงมีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า บุญเดือนอ้าย

มูลเหตุแห่งการทำ ภิกษุผู้ต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้วต้องเข้ากรรม ถ้าไม่เข้ากรรม ถือว่า ไม่บริสุทธิ์ แม้จะบำเพ็ญคุณงามความดี ก็ไม่อาจบรรลุมรรคผลได้ มีตัวอย่างเล่าไว้ใน สมัยพระกัสสปพุทธเจ้า ภิกษุหนุ่มรูปหนึ่งล่องเรือไปในแม่น้ำคงคา เอามือจับใบตะไคร้ เมื่อเรือแล่นไป ใบตะไคร้ขาด

ท่านคิดว่าเป็นเรื่องเล็ก เวลาใกล้จะตายคิดจะแสดงอาบัติ แต่หาพระภิกษุจะรับแสดงไม่มี แม้ท่านจะบำเพ็ญธรรมอยู่ในป่านานถึง 2 หมื่นปี ก็ไม่อาจบรรลุธรรมขั้นสูงได้ เวลาตายไปแล้ว ได้ไปเกิดเป็นพญานาคชื่อ เอรกปัต คงจะเป็นเพราะเหตุนี้ นักปราชญ์โบราณอีสานจึงได้จัดการเข้ากรรมไว้ให้เป็นประเพณี

พิธีทำ ภิกษุผู้จะเข้ากรรม ต้องจัดแจงสถานที่ให้สะอาด ตั้งน้ำกินน้ำใช้ให้เพียงพอ ที่ที่จะเข้ากรรมเป็นกระท่อมเล็กๆ เลือกเอาวัดที่ไม่มีภิกษุมาก ไม่มีภิกษุสัญจรไปมา เมื่อถึงเวลาแล้ว ภิกษุผู้จะเข้ากรรมนั้น ห่มผ้าเฉียงบ่า เข้าไปหาสงฆ์ กราบพระเถระ แล้วกล่าวคำขอปริวาสกะสงฆ์ อยู่ปริวาสครบกำหนดแล้วขอมานัต อยู่มานัตครบ 6 ราตรี แล้วขออัฏฐาน เมื่อสงฆ์ให้อัฏฐานแล้ว ถือว่าออกกรรมเป็นผู้บริสุทธิ์แล้ว สำหรับคฤหัสถ์ ในขณะที่พระภิกษุเข้ากรรมนั้น ญาติโยมคอยรับใช้ท่านและถวายจตุปัจจัยไทยธรรม จนกว่าท่านจะออกจากกรรม เมื่อท่านออกจากกรรมแล้ว ก็จัดให้มีการฟังเทศน์ตลอดวัน การทำบุญแก่พระผู้ออกจากกรรมนี้ ถือกันว่าได้บุญกุศลมาก

2. บุญคุณลาน สถานที่ที่ทำสำหรับนวดข้าว เรียกว่า ลาน การนำเอาข้าวที่นวดแล้วมากองขึ้นให้สูง เรียกคุณลาน ขาวนาที่ท่านาได้ผล เมื่อต้องการบำเพ็ญกุศลมีให้ท่าน เป็นต้น ก็จัดเอาลานเป็นสถานที่ทำบุญการทำบุญในสถานที่ดังกล่าว เรียกบุญคุณลาน กำหนดเอาเดือนนี้เป็นเวลาทำ เพราะมีกำหนดการทำในเดือนนี้ จึงมีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า *บุญเดือนยี่*

มูลเหตุแห่งการทำ เรื่องเดิมมีว่า สมัยพระพุทธเจ้า ทรงพระนามว่า กัสสปะ มีขาวนาสองพี่น้องท่านาร่วมกัน เมื่อข้าวเป็นน้านม น้องชายอยากจะทำข้าวมธุปายาส ถวายแด่พระสงฆ์ มีพระกัสสปะเป็นประธาน ขวนพี่ชาย แต่พี่ชายไม่สามารถทำได้ จึงแบ่งนากัน พอน้องชายได้กรรมสิทธิ์ในนาแล้ว ก็เอาข้าวในนาของตนทำทานถึง 9 ครั้ง คือเวลาข้าวเป็นน้านม 1 ครั้ง เป็นข้าวเม่า 1 ครั้ง เก็บเกี่ยว 1 ครั้ง จักตอกมัด 1 ครั้ง มัดฟ่อน 1 ครั้ง กองในลาน 1 ครั้ง ทำเป็นลอม 1 ครั้ง เวลาฟาดข้าว 1 ครั้ง ขนใส่ยุ้งฉาง 1 ครั้ง การถวายทานทุกครั้ง น้องชายปรารถนาเป็นพระอรหันต์ ครั้นมาถึงศาสนาพระโคตม น้องชายได้มาเกิดเป็นพราหมณ์ นามว่า โกณฑัญญะ ได้ออกบวชเป็นพระภิกษุองค์แรกได้เป็นพระอรหันต์ และได้รับสมณฐานันดรศักดิ์ที่รัตตัญญู ส่วนพี่ชาย ได้ถวายข้าวในนาเพียงครั้งเดียวคือในเวลาทำนาแล้ว ได้ตั้งปณิธานขอให้สำเร็จเป็นอริยบุคคล ครั้นมาถึงศาสนาพระโคตม ได้มาเกิดเป็นสุภททปริพาชก บวชในพระพุทธศาสนา แต่ไม่มีโอกาสเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้า พระองค์จะเสด็จดับขันธปรินิพพาน ได้เข้าไปทูลถามความสงสัยพระองค์ภายในไม่นานเวลาจบเทศน์ ได้สำเร็จเป็นอนาคามี เป็นอริยบุคคลองค์สุดท้าย การถวายข้าว เป็นทานมีอานิสงส์มาก จึงถือเป็นประเพณีถวายมาจนทุกวันนี้

พิธีทำ จัดเอาลานเป็นสถานที่ทำบุญ บอกกล่าวญาติพี่น้องให้มาร่วมทำบุญ นิมนต์พระสงฆ์มาเจริญพระพุทธมนต์ จัดน้ำอบน้ำหอมไว้ประพรม ซึ่งด้ายสายสิญจน์รอบกองข้าว เมื่อ

พระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์แล้ว ถวายอาหารบิณฑบาต เสร็จแล้วเลี้ยงแขกคน พระสงฆ์อนุโมทนา ประพรมน้ำพระพุทธมนต์ น้ำพระพุทธมนต์นำไปรด ข้าวนา วัควาย ต่อไปทำพิธีสู่ขวัญ การสู่ขวัญครั้งนี้ สู้ให้เจ้าของนาและควาย โดยถือว่าให้เกิดความสุขสวัสดิ์ นอกจากนี้แล้วมีการทำบุญคุ้ม และบุญกุ่มข้าว ใหญ่

บุญคุ้ม หมู่บ้านหนึ่งหรือกลุ่มหนึ่ง มีการรวมกลุ่มกันทำบุญ เรียกบุญคุ้ม พิธีทำ คนใน คุ้มนั้น ทุกครัวเรือนพากันปลูกปะรำขึ้น กลางคีนนำดอกไม้ธูปเทียนมารวมกันมารับศีลฟังเทศน์ มี มหฺรสปทฺรบังนตลอดคีน รุ่งเช้ามีการถวายอาหารบิณฑบาต

บุญกุ่มข้าวใหญ่ การนำข้าวเปลือกมารวมกัน ทำบุญกุ่มข้าวใหญ่ พิธีทำเหมือนกับบุญ คุ้มต่างแต่สถานที่ที่จะทำบุญกุ่มข้าวใหญ่ ต้องเป็นศาลากลางบ้าน หรือศาลาโรงธรรม ทุกครัวเรือนหาบ ข้าวเปลือกของตนออกมารวมกัน กลางคีนมีการเจริญพระพุทธมนต์รับศีลฟังเทศน์ มีมหฺรสป ทอนเช้ามี ถวายอาหารและถวายข้าวเปลือก การทำบุญกุ่มข้าวใหญ่ถือว่าได้บุญกุศลมาก จึงมีคินนิยมทำกันเป็น ประจำทุกๆ ปี และทุกหมู่บ้านด้วย

3. บุญข้าวจี ข้าวเหนียวที่ปั้นโรยเกลือทาไข่ไก่ แล้วจีไฟให้สุก เรียกข้าวจี การทำบุญมี การให้ทานข้าวจีเป็นต้น เรียกบุญข้าวจี การทำบุญข้าวจี มีคินนิยมทำกันมาก เพราะถือว่าได้บุญกุศล มาก และเป็นกาละทานชนิดหนึ่ง เวลาทำกำหนดเอาเดือนสาม เพราะมีกำหนดเช่นนี้ จึงมีชื่อเรียกอย่าง หนึ่งว่าบุญเดือนสาม

มูลเหตุแห่งการทำ มีเรื่องเล่าไว้ในพระธรรมบทว่า คราวหนึ่ง นางปุณณทาสี ได้ทำ ขนมหแบ่งจี (ข้าวจี) ถวายแด่พระพุทธเจ้าและพระอานนท นางคิดว่า เมื่อพระองค์รับแล้วคงจะไม่ฉัน เพราะอาหารของเราไม่ปราณีต คงจะโยนให้กาและสุนัขกินเสีย เมื่อพระองค์ทรงทราบวาระจิตของนาง ปุณณทาสีแล้ว จึงรับสั่งให้พระอานนทปูลาดอาสนะลง ทรงประทับนั่งฉันขนมแบ่งจี ณ ที่นั้น พอนาง ปุณณทาสีได้เห็นก็เกิดความปีติยินดีสุดกำลัง พระองค์ทรงแสดงธรรมให้ฟัง นางก็ได้บรรลุโสดาปัตติผล เป็นอริยบุคคล เพราะข้าวจีเป็นมูลเหตุ ดังนั้น ชาวนาเมื่อเก็บเกี่ยวแล้ว จึงพากันทำบุญข้าวจี เพราะการ ถวายข้าวจีมีอานิสงส์มาก

พิธีทำ ชาวบ้านจัดหาฟืนและไม้เสียบมาไว้ที่เรือนของตน รุ่งเช้าจุดไฟขึ้น เอาข้าว เหนียวปั้นเป็นป้านๆ โรยเกลือจีไฟ เอาไข่ไก่ทาให้ทั่วแล้วจีไฟให้สุก เอาน้ำอ้อยยัดเข้าข้างในป้านข้าวจีกะ ให้พอดีที่จะกินและทาน แล้วนิมนต์พระสงฆ์มารวมกันที่ศาลาโรงธรรม ญาติโยมก็มาพร้อมกันแล้ว อาราธนาศีล ว่าคำถวายข้าวจี เสร็จแล้วเอาไปใส่บาตร พระสวดมนต์จบแล้ว ญาติโยมยกอาหารควา หวานไปถวาย พระสงฆ์ฉันเสร็จแล้ว อนุโมทนา เสร็จพิธีถวายข้าวจี ต่อนี้ไปพระสงฆ์จะเทศน์ฉลองข้าวจี

และเทศน์หนังสือลำต่างๆ ตลอดวัน นอกจากบุญข้าวจี่นนี้แล้ว ปัจจุบันนี้เพิ่มการทำบุญมาฆะบูชาเข้ามาอีก เพราะมาฆะบูชาก็เป็นวันสำคัญอีกวันหนึ่ง มาฆะบูชาตรงกับวันเพ็ญเดือนสามบุญมาฆะบูชา มาฆะเป็นชื่อของดาวฤกษ์ เรียกว่าฤกษ์เดือนสาม การทำบุญเกี่ยวกับการบูชาด้วยดอกไม้ธูปเทียน เป็นต้น โดยประสงค์จงใจต่อพระพุทธเจ้าเท่านั้น เรียกบุญมาฆะบูชา

4. บุญพระเวส บุญที่มีการเทศน์พระเวสหรือมหาชาติ เรียกบุญพระเวส หนังสือมหาชาติหรือเวสสันดรชาดก เป็นหนังสือชาดกที่แสดงจริยาวัตรของพระพุทธเจ้า คราวพระองค์เสวยพระชาติเป็นเวสสันดรเป็นหนังสือเรื่องยาวมี 14 ผูก บุญพระเวสสันดรกำหนดทำในเดือนสี่ เพราะมีกำหนดการกระทำ จึงเรียกชื่ออีกอย่างหนึ่งว่า *บุญเดือนสี่*

มูลเหตุแห่งการทำ มีเรื่องเล่าไว้ในหนังสือเทศน์มาลัยหมื่นมาลัยแสนว่า ครึ่งหนึ่งพระมาลัยเถระได้ขึ้นไปไหว้พระธาตุเกตุดอกแก้วจุฬามณีบนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ได้ไปพบและสนทนากับพระศรีอริยเมตไตรยโพธิสัตว์ ผู้ซึ่งจะมาเป็นพระพุทธเจ้าในอนาคต เมื่อพระศรีอริยเมตไตรยได้ทราบความประสงค์ของมนุษย์จากพระมาลัยแล้ว จึงสั่งความมากับพระมาลัยว่า ถ้ามนุษย์ต้องการพบและร่วมเกิดกับท่านจงอย่าฆ่าตีบีทโบายพ่อแม่ สมณพราหมณาจารย์ อย่าทำร้ายพระพุทธเจ้าและยุยงให้พระสงฆ์แตกกัน ให้ตั้งใจฟังมหาเวสให้จบในมือหนึ่งวันเดียว จะได้เกิดร่วมและพบเห็นพระองค์ อาศัยเหตุนี้ ประชาชนจึงพากันเอาบุญมหาชาติเป็นประจำทุกปี

พิธีทำ วัดใดจะทำบุญพระเวส พระสงฆ์จัดแบ่งหนังสือออกเป็นกัณฑ์ ะให้พอดีกับจำนวนพระเณรในวัด และจำนวนพระที่นิมนต์มาจากวัดต่างๆ ครั้นแบ่งหนังสือแล้วก็แบ่งเรือนที่จะรับกัณฑ์เทศน์และรับพระภิกษุพร้อมทั้งญาติโยมที่จะมาในงาน แล้วให้เจ้าศรัทธานำหนังสือไปใส่ การไปใส่หนังสือมีสลากนิมนต์

สลากนิมนต์ เขียนตัวธรรมใส่ใบลานหรือกระดาษว่าวุฒิธรรมคำผู่ข้าทั้งหลาย ภายในมีอาชญาธรรมเป็นเค้า ภายนอกมีอาชญาสิทธิเป็นประธาน เป็นวันแสดงธรรมขอนิมนต์อาชญาธรรมไปเทศนา โปรดออกตนญาติโยมและบอกญาติโยมและเมื่อบอกเตือนเอ็นปาวญาติโยมบ้านนี้ ไปทำบุญด้วยกัน เทอญ เอาสลากนี้กับหนังสือเทศน์ไปนิมนต์พระสงฆ์ ถึงวันงานท่านจะพาญาติโยมของท่านมา การต้อนรับและเลี้ยงดูพระสงฆ์และญาติโยมที่มาในงานเป็นหน้าที่ของเจ้าศรัทธาที่ไปนิมนต์ ถ้าภิกษุวิหระไม่พอ ก็จัดปลูกปะรำในลานวัด

เมื่อถึงวันรวม ญาติโยมภายในบ้านจะมารวมกันที่ศาลาโรงธรรม เพื่อจัดเตรียมเครื่องสักการะ มีข้าวตอกดอกไม้ ธูปเทียนทุก อย่างละพัน ทุกใหญ่ 8 อัน ปักไว้ในทิศทั้ง 8 รอบศาลาโรงธรรม ตั้งหมอน้ำมนต์ 4 หม้อ แล้วลูกห่ออุทิศขึ้นทางทิศตะวันออกศาลาโรงธรรม

หอพระอุทิศ หอพระอุทิศนั้นใช้เสาไม้ไผ่ 4 เสาปลูกให้สูงเพียงตา เอาฝาชันตะแอม 3 ด้าน เอาบาตร รวม กระโถน กาน้ำ จีวร ไม้ทำเหล็กใส่ไว้ในหอ เวลาบ่าย 3 โมง จัดเครื่อง

สักการะไปเชิญเอาพระอุปคุตมาอยู่หอ สมมุติว่าท่านอาศัยอยู่แม่น้ำ ห้วย หนอง หรือที่ใดที่หนึ่งใกล้กับที่นั้น

มูลเหตุของพระอุปคุต เรื่องเดิมมีว่า พระอุปคุตเป็นพระเถระผู้มีฤทธิ์ นิรมิตกุฏิอยู่กลางแม่น้ำมหาสมุทรครั้งพระเจ้าอโศกมหาราชรวบรวมพระบรมธาตุของพระพุทธเจ้าจากที่ต่าง ๆ มาบรรจุไว้ในสถูปที่พระองค์สร้างใหม่ เสร็จแล้วจะทำการฉลอง จึงทรงปริวิตกถึงมาผู้เคยเป็นศัตรูคู่วรของพระพุทธเจ้า จึงรับสั่งให้ไปนิมนต์พระอุปคุตมาในพิธี เมื่อมารู้ว่าพระเจ้าอโศก จะฉลองเจดีย์ ก็มาแสดงอิทธิฤทธิ์โต้ตอบกับพระเจ้าเถระ ครั้นสุดท้ายพระเถระนิรมิตหนึ่งสุนัขเนาผูกแขวนคอมารไ้มารแ่เองและให้ผู้มีฤทธิ์ช่วยแก้ก็แก้ไม่ได้ มารจึงยอม พระเถระแก้หนึ่งสุนัขเนาออกแล้วให้เอาตัวไปปักไว้บนยอดเขา การฉลองเจดีย์ของพระเจ้าอโศกจึงปลอดภัย อาศัยเหตุนี้ในงานบุญพระเวสทุกงาน จึงนิยมเชิญพระอุปคุตมาเพื่อป้องกันมา

คำเชื้อเชิญพระอุปคุต โอกาสะ โอกาสะ ผุ่งข้าทั้งหลายภายในมีพระสงฆ์เป็นค้ำ ภายนอกมีออกตนเป็นประธาน พวกกันจัดเครื่องสักการะมาขอบไหว้แก้อยดให้อุปคุตเถระตนมีฤทธิ์องอาจ นิรมิตผาสารทแก้วกุฎีกลางน้ที่แม่น้ำใหญ่มีใครด้วยพรหมจารี อยู่สุขีบ่อโศกเศร้า บัดนี้ผุ่งข้าพเจ้าทั้งหมาย พร้อมกันฟังยังพระเวส ในช่วงเขตอาฮาม ขออัญเชิญเจ้ากุดนทงคุณคามมากเป็นอาขแพ่แก้ผีในจักรวาลของไปบาบมารทั้ง 5 อันจะมาเบียดเบียนผุ่งข้าทั้งหมายให้หายโภยภัยอันตรายทุกส่ำ พร้อมพร่ำถ้วนทุกประการก็ข้าเทอญ พอว่าคำเชื้อเชิญจบแล้ว ก็ตี่ฆ้องร้องปาวถือบาตรไตรจีวรแห่มาเวียนหอ 3 รอบ แล้วเอา แล้วเอาสิ่งของวางในหอนั้นเวลาเพลและจ้งหัน จัดหาอาหารคาวหวานไปไว้ในหอนั้นด้วย ต่อไปเตรียมการไปแห่พระเวส

พิธีแห่พระเวสเข้าเมือง เมื่อได้เวลาบ่าย 4 โมง เศษทางวัดจะตีกองโหมพระสงฆ์และญาติโยมจะไปรวมกันที่วัดจัดเอาฆ้องกลอง และธรรมสนพร้อมด้วยพระพุทธรูปแห่ไป ณ ชายป่าใกล้บ้าน ซึ่งเป็นป่าที่มีดอกไม้ เมื่อไปถึงแล้วต่างคนต่างเก็บเอาดอกไม้มา หั้วหน้าพาให้พระรับศีลและฟังเทศน์ การเทศน์ในพิธีนี้เทศน์เชิญพระเวสสันดรเข้าเมือง จบแล้วก็แห่แห่นตี่ฆ้องหาบพระพุทธรูปและพระสงฆ์ออกก่อน กระบวนแห่ดูเป็นการสนุกสนานครื้นครั่นมากเมื่อมาถึงศาลาโรงธรรมก็แห่รอบ 3 ครั้ง แล้วนำดอกไม้ไปบูชาวางไว้ข้างธรรมมาสน

พิธีลงวัด พอกินแลงแล้ว ทางวัดจะตีกองโหมตอนนีพระสงฆ์และญาติโยมมาลงวัดประชุมทำวัตรสวดมนต์ ฟังเทศน์มาโดยหมื่นมาโดยแสน ฉลองพระเวสปิดรายการด้านนิมนต์พระเสียงดีให้เทศน์มะที ดูเป็นการเบิกบานสำราญใจ เพราะชายหนุ่มหญิงสาวผู้เฒ่าผู้แก่ที่มาในงานนี้ทั้งหมด จะมารวมกันในสถานที่นี้เมื่อได้เวลาก็กลับบ้านไปพักผ่อน

พิธีแห่ข้าวพันก้อน ข้าวเหนียวที่ปั้นเป็นก้อนเล็ก ๆ ทำเสียบไม้ กะให้ได้ 1,000 ก้อน เพื่อเอาบูชาคาถาพันเรียกข้าวพันก้อน เมื่อได้เวลาตีสี่ ก็จัดการแห่ข้าวพันก้อน

คาบชาข้าวพันก้อน การแห่ช้างพันก้อน แห่รอบศาลาโรงธรรม มีหัวหน้าว่าคาบชา พวกลูกน้องว่าตาม นะโม นะโม จอมไตรปิฎก ยกออกมาเทศนาธรรม ขึ้นหมากเบ็งงามสะพาส ข้าวพันก้อนอาชญาบุชา ชาเฮาสามดวงยอดแก้ว ข้าไหว้แล้วถวายอาชญาบุชา สารู ว่าดังนี้ไปเรื่อย ๆ จนครบ 3 รอบ แล้วขึ้นไปบนศาลาโรงธรรมตอนนี้ญาติโยมพากันทำวัตรเช้า อารธนาศีล อารธนาเทศน์ สำหรับ อารธนาเทศน์นี้ โบราณนิยม อารธนาเทศน์พระเวสโดยเฉพาะ เพราะการทำบุญพระเวสถือเป็นพระเพณีที่สำคัญยิ่ง

5. บุญสงน้ำ การรดน้ำพระพุทธรูป พระสงฆ์และผู้หลักผู้ใหญ่เรียก **สงน้ำ** การทำบุญมีให้ทานเป็นต้น เกี่ยวแก่การสงน้ำเรียกบุญสงน้ำอีกอย่างหนึ่งเรียก ตรุษสงกรานต์ ตรุษ คือสิ้นสงกรานต์ คือการเคลื่อนย้ายได้แก่วันที่พระอาทิตย์ เคลื่อนย้ายจากฤดูหนาว ก้าวขึ้นไปสู่ฤดูร้อน ในระยะนี้เรียกตรุษสงกรานต์กำหนดเอาวันขึ้น 15 ค่ำ เดือนห้า เพราะมีกำหนดทำในเดือนห้า จึงมีชื่อเรียกว่า บุญเดือนห้า

มูลเหตุแห่งการทำ เมื่อฤดูเดือนเคลื่อนมาถึงเดือนห้าอากาศอบอุ่นผดผิบกิด ทำให้คนเจ็บไข้ได้ป่วย การอาบน้ำชำระร่างกาย เป็นอุบายวิธีแก้ร้อนผ่อนเป็นเย็นให้ได้รับความสุขกายสบายใจ อีกเรื่องหนึ่งท่านเล่าว่าเศรษฐีคนหนึ่งไม่มีบุตร จึงไปบวงสรวงพระอาทิตย์และพระจันทร์ขอบุตร เวลาล่วงเลยมาสามปีก็ยังไม่ได้บุตรจึงไปขอบุตรกับต้นไทรอีกไทรมีความกรุณาได้ไปขอบุตรกระพระอินทร์ พระอินทร์ให้ธรรมบาลกุมารมาเกิดในท้องภริยาเศรษฐี เมื่อธรรมบาลประสูติแล้วเจริญวัยได้เรียนจบไตรเพท เป็นอาจารย์สอนการทำมงคลแก่คนทั้งหลายครั้งนั้น กบิลพรหมในเทวโลก ลงมาถามปัญหา ๖๖ ธรรมบาลกุมาร สัญญาว่าถ้าธรรมบาลแก้ได้ จะตัดศีรษะของตนบูชา ถือกันว่าศีรษะของกบิลพรหมศักดิ์สิทธิ์ถ้าวางบนแผ่นดินไฟจะไหม้ ถ้าทิ้งขึ้นไปบนอากาศฝนจะแล้ง ถ้าทิ้งลงในมหาสมุทรน้ำจะแห้ง ก่อนจะตัดศีรษะเรียกกิดา 7 คน เอาพานมารองรับ แห่รอบเขาพระสุเมรุ 60 นาที แล้วนำไปตั้งไว้เขาไกรลาส ครั้นถึงกำหนดปีนางเทพธิดาทั้ง 7 ผลัดกันเชิญเอาศีรษะ ท้าวกบิลพรหมหาแห่รอบเขาพระสุเมรุ แห่กลับไปยังเทวโลก

พิธีทำ เมื่อถึงวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน ห้า เวลาบ่าย 3 โมงพระสงฆ์ตีกลองโหม ญาติโยมจัดทำน้ำอบน้ำหอมมาเรื่อนมาหาบ เอามารวมกันที่ศาลาโรงธรรม พระสงฆ์จัดการขัดสีพระพุทธรูปทั้งเล็กและใหญ่เอามารวมกันไว้ที่หอโอง หือศาลาโรงธรรม พระสงฆ์จะลงมารวมกันญาติโยมนำเครื่องสักการะว่าคาบชาพระรัตนตรัย อารธนาศีล อารธนามงคล พระสงฆ์เจริญพระพุทธรูปจนดับแล้ว ญาติโยมทำพิธีสู่ขวัญพระพุทธรูปแล้วนำเอาน้ำอบน้ำหอมสรงพระพุทธรูป รุ่งขึ้นทำบุญเลี้ยงพระ วันต่อไปเมื่อได้เวลาบ่ายสามโมง พระสงฆ์จะตีกลองเตือนญาติโยมมาสรงน้ำพระพุทธรูป ทำอย่างนี้จน ถึงเพ็ญ

เดือน 6 รวมเป็นเวลาหนึ่งเดือนเต็ม จึงจะเอาพระพุทธรูปขึ้นเกี่ยวกับการสร่งน้ำนี้ มีพิธีการที่จะต้องศึกษาดังต่อไปนี้

สร่งน้ำพระพุทธรูป การเอาพระพุทธรูปลงสร่งน้ำนั้น จะต้องปลุกหอหรือโองไว้ เพื่อสะดวกแก่ผู้จะไปสร่ง เวลาบ่าย 4 โมงญาติโยมพากันหอบน้ำอบน้ำหอมไปสร่งพระ เด็ก ๆ ขอบไปนั่งรออาบน้ำสร่งนี้ถือว่าเป็นการสนุกสนานและเป็นของศักดิ์สิทธิ์ ส่วนผู้ใหญ่ก็ขอบเอาโอหรือขันรองเอาน้ำสร่งนี้ไปรดให้ลูกหลานด้วย ถือว่าเป็นของศักดิ์สิทธิ์กันทุกปีศกได้ และแก้โรคร้ายไข้เจ็บหาย การเอาพระพุทธรูปซึ่งเป็นของมีราคาค่างวดไปไว้เช่นนี้ จะได้มีผู้ร่ายอวยขโมยมาฉกเอาหาไม่ นี่ก็แสดงถึงวัฒนธรรมอันสูงส่งของคนโบราณประการหนึ่ง

สร่งน้ำพระสงฆ์ พระก็เป็นองค์หนึ่ง นับเนื่องในพระรัตนตรัย แม้จะได้เอาน้ำหอมสร่งพระพุทธรูปแล้วก็ตาม ก็พากันอุตสาห์เอาน้ำอบน้ำหอมไปสร่งพระสงฆ์อีกถึงจะไม่มีน้ำอบน้ำหอม ก็เอาน้ำธรรมดาไปสร่งให้ท่านหรือหอบเอาน้ำไปใส่โองให้ท่าน การที่ญาติโยมกระทำต่อพระสงฆ์เช่นนี้ ทำให้พระสงฆ์มีกำลังใจ อยู่ศึกษาสืบทอดอายุพระพุทธศาสนาต่อไป

สร่งน้ำผู้หลักผู้ใหญ่ ผู้เป็นเจ้าบ้านเจ้าเมือง คือเป็นหลักประกันความปลอดภัย เรียกว่าผู้หลักผู้ใหญ่คือผู้มีอายุสูง มีความรู้สูง เกิดในตระกูลสูง โดยเป็น พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย เป็นต้น ท่านเหล่านี้เป็นผู้ควรได้รับสักการะ สัมมานะเนื่องในเทศกาลเช่นนี้ ผู้น้อยจะต้องนำน้ำอบน้ำหอมไปให้ท่านอาบ เพื่อท่านจะได้ดีใจ มีอายุมั่นคงขวัญยืนต่อไป ถ้าได้มีผ้าผ่อนแพรพรรณเป็นต้นไปให้ท่านนุ่งผ้าผลัดเปลี่ยนด้วยแล้ว ยิ่งเป็นกุศลมากนัก

สร่งเครื่องค้าของคุณ คุณ เขา นอ งา ข้าวหมู ต้น จันทาคาด อากาศ ช้างพลาย และงาช้างน้ำเหล่านี้ถือว่าเป็นเรื่องค้าของคุณ ถ้ามีอยู่ในเรื่องใดจะทำให้เรื่องนั้นอุดมสมบูรณ์ด้วยข้าวของเงินทอง ในเทศกาลเช่นนี้ให้นำของเหล่านั้นออกมาหอสรง จะทำให้ผู้เป็นเจ้าของมีความสุข ความเจริญบริบูรณ์ด้วยเงินทองข้าวของ การสร่งน้ำผู้หลักผู้ใหญ่ และสร่งเครื่องค้าของคุณให้สร่งปีละครั้ง สร่งน้ำพระสงฆ์จะได้ก็ครั้งก็ได้การสร่งน้ำพระพุทธรูปทำเป็นประจำทุกวัน จนกว่าทุกวันเอาพระพุทธรูปขึ้นเมื่อถึงวันเพ็ญเดือนหกญาติโยมนำน้ำอบน้ำหอมมา พร้อมด้วยอาหารคาวหวานพระภิกษุสงฆ์ เสร็จแล้วทำการบายศรีสู่ขวัญพระสงฆ์ รดน้ำพระพุทธรูป แล้วเอาพระพุทธรูปขึ้นประดิษฐานไว้ที่เดิมเป็นเสร็จพิธีทำบุญสร่งน้ำพระพุทธรูปเท่านี้

ก่อพระทราย ทรายที่ก่อเป็นกอง เอาธงผ้าและธงกระดาษปักไว้ที่ยอด โบราณเรียกว่ากองปะทาย บ้างกองพระทรายบ้างหรือจะเรียกให้ตรงกับคำบาลีว่า วาลุกเจตีย์ คือเจียรทราย ซึ่งก็ได้แก่กองพระทรายนั่นเอง

มูลเหตุแห่งการทำ การก่อพระทรายนั้น เคยมีผู้ทำเป็นตัวอย่างมาแล้ว เรื่องมีว่าครั้งพระปเสนกิโกศลเสด็จไปยังเมืองสาวัตถีพร้อมด้วยบริวาร เมื่อพระองค์เสด็จไปถึงหาดทรายริมฝั่งแม่น้ำใกล้เมือง พระองค์ได้ทอดพระเนตรเห็นทรายขาวบริสุทธิ์ผุดผ่อง มีจิตศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธ พระธรรม และพรสงฆ์ ได้กวาดเอาทรายมานำเป็นเจตีย์ได้ 8 หมื่น 4 พันองค์ แล้วอุทิศเป็นพุทธานุชา ธรรม

บูชา สังฆบูชา ครั้งนั้นพระพุทธเจ้าประทับอยู่ที่บุพพารามมหาวิหาร พระเจ้าปเสนทิโกศลจึงเสด็จไปทูลถามถึงอานิสงส์การก่อเจดีย์ทรงพระพุทธรูปเจ้าตรัสว่า มหาพิตรมีจิตเลื่อมใสศรัทธาก่อเจดีย์ทรงพระพุทธรูปถึง 8 หมื่น 4 พันองค์ หรือเจดีย์ทรงพระพุทธรูปเพียงองค์เดียว ก็ได้อานิสงส์มาก คือจะไม่ตกรนกลหลายร้อยชาติ ถ้าเกิดเป็นมนุษย์จะประสบบุญสมบัติเพียบพร้อมไปด้วยยศศักดิ์บริวาร มีเกียรติยศชื่อเสียงขจรไปทั่วทิศานุทิศ ครั้นสวรรคตจักประสพสรรค์สมบัติพร้อมไปด้วยสมบัติมีนางฟ้าเป็นบริวาร โดยเหตุที่การก่อพระทรงมีอานิสงส์มาก คนโบราณจึงนิยมก่อพระทรงเป็นประเพณีมาจนทุกวันนี้

พิธีทำ เมื่อเอาพระพุทธรูปขึ้นประดิษฐานไว้แล้วชาวบ้านจะพากันก่อพระทราย ถ้าบ้านอยู่ใกล้แม่น้ำ ชาวบ้านจะพากันไปก่อพระทรายที่หาด จัดอาหารการกินไปรวมกันที่หาดทราย นิมนต์พระภิกษุสงฆ์ไปด้วย เมื่อได้เวลาก็ถวายภัตตาหารเพล ตอนบ่ายทุกคนจะเริ่มก่อพระทราย เสร็จแล้วเอารองและดอกไม้ธูปเทียนบูชาของพระทราย นิมนต์พระสงฆ์สวดมนต์จบแล้วเล่นสาดน้ำกันตามธรรมเนียม แล้วพากันกลับบ้าน

ถ้าบ้านอยู่ไกลแม่น้ำ ชาวบ้านจะพากันไปหาบเอาทรายมากองไว้ที่วัด พอเวลาบ่ายสามโมงพระสงฆ์จะตีกลองให้ชาวบ้านมารวมกันที่วัดเพื่อก่อพระทราย ทุกครัวเรือนจะเตรียมหาบน้ำอบน้ำหอมออกมาก่อพระทรายจะก่อคนละน้อยมากแล้วแต่ต้องการ เมื่อก่อเสร็จแล้วนิมนต์พระสงฆ์สวดมนต์เย็น กลางคืนมีการลงวัดและมีมหรสพพื้นบ้านคบขันเป็นการสนุกสนาน รุ่งขึ้นถวายอาหารบิณฑบาต ในเทศกาลเดือนห้านี้ ชาวบ้านทุกบ้านจะพากันก่อพระทราย เพราะถือว่าได้บุญกุศลและได้รับความสนุกสนานเบิกบานสำราญในอีกด้วย

การปล่อยสัตว์ นก หนู ปู ปลา เต่า หอย เหล่านี้ คนนิยมปล่อย การปล่อยเป็นการถวายเป็นชีวิตของตนถือว่าได้บุญกุศลมาก เป็นการปลดปล่อยสัตว์ให้พ้นทุกข์ในเทศกาลเดือนห้า คนแก่เฒ่าหรือเจ็บไข้ได้ป่วยมักจะซื้อหาสัตว์เหล่านี้ไปปล่อย เป็นการแสดงเมตตาต่อสัตว์

6.บุญบั้งไฟ การเอาดินประสิว (ขี้เจียว) มาคั่วผสมกับถ่านดำให้แหลกเรียกว่าหมื่อ เอาหมื่อใส่กระบอกล้อมไม้ไผ่ดำให้แน่นแล้วเจาะรู เรียกบั้งไฟ การทำบุญมีให้ทานเป็นต้น เกี่ยวแก่การทำบั้งไฟ เรียกบุญบั้งไฟ กำหนดเอาเดือนหกเป็นเวลาทำจึงมีชื่อเรียกว่า บุญเดือนหก

มูลเหตุแห่งการทำ มีเรื่องเล่ากันว่า ณ บณสวรรค์ชั้นฟ้า มีเทพบุตรนามว่าวัสสกาล เทพบุตร เทพเจ้าองค์นี้เป็นผู้ตกแต่งน้ำฟ้าน้ำฝน ฟ้าฝนจะตกหรือไม่ก็อยู่ที่เทพเจ้าองค์นี้ ใครทำถูกทำชอบท่านก็แต่งตั้งให้ ใครทำไม่ถูกไม่ชอบท่านก็ไม่แต่งตั้ง สิ่งหนึ่งที่เทพเจ้าองค์นี้ชอบคือการบูชาไฟ ใครบูชาไฟถือว่าบูชาท่านแล้วท่านจะแต่งตั้งฟ้าฝนให้ลงมาตามฤดูกาล อาศัยเหตุนี้คนจึงพากันทำการบูชาไฟด้วยการทำบุญบั้งไฟ ถือเป็นประเพณีมาจนทุกวันนี้

พิธีทำ เมื่อประชุมกันตกลงแล้ว เขาจะจัดหาซื้อขี้เจียดิบมา ใครจะเป็นช่างก็แบ่งขี้เจียให้คนนั้น ผู้ที่เป็นช่างจะจัดหาไม้ไผ่มาทำบั้ง เอาถ่านคั่วขี้เจียผสมตำเป็นหม้อถาดดิน (ขี้เจีย) หนักบาทมาด(กำมะกัณ) หนักเฟื้องถ่าน หนักสลึง เรียกหม้อถาดสาม หม้อนี้แรงจุดลุกเร็วมากต่อไปก็เอาหม้อนี้ตำในบั้งให้แน่น เติมน้ำมันแล้วเจสละรู ทำเป็นบั้งไฟหมื่นไฟแสน (ต้นฉบับจรวด) บั้งไฟตูม บั้งไฟพลุ(ต้นตำรับลูกกระเบิด) หมากไฟดอกไม้ (ต้นตำรับลูกกระเบิดไฟ) เสร็จแล้วทำการประดับ (เอ้า) ทำให้สดสวยงดงามแล้วแขวนไว้ที่เรือนของนายช่างเมื่อถึงวันรวม พระสงฆ์และญาติโยมที่นิมนต์และเชื้อเชิญ จะพากันหลังไหลมารวมกันที่วัด พักตามสถานที่เจ้าศรัทธาเตรียมไว้ต้อนรับ ถ้ามีการแข่งขันบั้งไฟก็จะหาบแห่บั้งไฟมาด้วย ตลอดกลางวันและกลางคืน จะมีการฟ้อนรำขับร้องกันไปตามถนนหนทาง

การทำบุญ ในวันรวันนั้น ญาติโยมผู้เฒ่าแก่จะพากันทำบุญเลี้ยงพระเช้า-เพล แล้วนำกองบวชหรือกองหดไปวัดตลอดวัน ครั้นเวลาบ่าย 3 โมงเศษ ทางวัดจะตีกลองโฮมประชาชนจะพากันนำบั้งไฟของตนๆ มารวมกันที่วัดจัดการแห่บั้งไฟ ถ้าบั้งไฟใหญ่ก็เอามาขึ้นมาเชย บั้งน้อยก็แบกเอา การประดับตกแต่งทำให้วิจิตรงดงาม ถ้าช่างบั้งไฟเป็นพระภิกษุสงฆ์เขาจะเอาเตียงมาหามแห่ออกหน้าขบวนเอาห่อหมก (หมวกเหล็กลักษณะเป็นโม่ง) ให้ท่านใส่ ถ้ามีเจ้าเมืองก็แห่ไปตามหลังพระภิกษุ ในขณะนั้นจะดูอะไร ก็สวยงามไปหมดพวกเล่นก็เล่นอย่างสนุกสนาน ขบวนฟ้อนชาย ขบวนฟ้อนหญิง จะเรียงรายรำรำร่า ดูน่าอรชรอ่อนช้อยพวกฆ้องกลองก็ได้จังหวะ หญิงสาวที่มาในงานต่างแต่งตัวอวดกันดูแล้วเป็นภายที่น่าดูน่าชมยิ่งนัก จะหางานใดที่สนุกสนานยิ่งกว่างานนี้ไม่มี เมื่อแห่ได้สามรอบแล้วขบวนก็แยกย้ายกันไป ช่างบั้งไฟก็หาบั้งไฟของตนไปไว้บ้านแล้วก็ฟ้อนรำไปจนสว่าง ในการแห่บั้งไฟมีการแข่ง คำแข่งมีข้อความที่หมายโลนอยู่บ้างแต่ก็ไม่ถือเพราะว่าเวลาเล่นเวลากิน ก็ต้องเล่นต้องกิน เข้ากับภายิตที่ว่าตกตาเล่นเล่นสาให้มันนวลตกตากวนกวนสาให้เป็นขุ่น กวนขุ่นแล้วชิงกุ้งหากชิงอม

7. บุญข้าชะ การชำระล้างสิ่งสกปรกกรงรัง ให้สะอาดปราศจากมลทินโทษ คือความมัวหมอง เรียกการชำระ สิ่งที่จะต้องชำระให้สะอาดนั้นมี 2 อย่างคือ 1) ความสกปรกภายนอก ได้แก่ร่างกาย เสื้อผ้า อาหารการกิน ที่อยู่อาศัยสกปรก 2) ความสกปรกภายใน ได้แก่ จิตใจเกิดความรู้สึกโกรธหลงเป็นต้น สิ่งที่จะต้องชำระล้างในที่นี้ได้แก่ เมื่อบ้านเมืองเกิดข้าศึกมาทำลาย มีโจรมีมารมาปล้นเกิดรบราฆ่าฟันกันแย่งกันเป็นใหญ่ ผู้คนฆ่าฆ่าว้าวควายล้มตายลงเพราะผีเข้าเจ้าสุญญ ถือกันว่าบ้านเดือดร้อนร้อนชะตาบ้านชะตาเมืองขาด จำต้องชำระให้หายเสนียดจัญไร การทำบุญมีให้ท่านเป็นต้นเกี่ยวแก่การชำระนี้ เรียกบุญข้าชะมีกำหนดทำในระหว่างเดือน 7 จึงมีชื่อเรียกอีกอย่างว่าบุญเดือน 7

มูลเหตุแห่งการทำ มีเรื่องเล่าไว้ในพระธรรมบทว่าครั้งหนึ่ง ณ ที่เมืองไพศาลี เกิดทุกข์ภัยไข้ช้ำยากหนักแวง เพราะเกิดฝนแล้ง ผู้คนฆ่าฆ่าว้าวควายล้มตายเป็นอันมาก อหิวาตกโรคระบาด เมืองเต็มไปด้วยซากศพจึงไปนิมนต์พระพุทธเจ้าให้มาขจัดปัดเป่า พระองค์พร้อมด้วยพระสงฆ์ 700 รูป เสด็จจากกรุงราชคฤห์มายังเมืองไพศาลีโดยทางเรือ 7 วันจึงถึง เมื่อเสด็จมาถึงแล้วฝนทำใหญ่

ได้ตกลงมาท่วมพื้นดิน น้ำสูงเพียงหัวเข่า ชากศพญาน้ำพัดพาลอยไปตามน้ำ ครั้นนั้นพระองค์ทำนํ้ามนต์ใส่บาตร ให้พระอานนทน์ำนํ้ามนต์ไปสาดทั่วพระนคร โรคภัยไข้เจ็บก็สูญสิ้นไป ด้วยอานุภาพของพระพุทธเจ้าและน้ำพระพุทธมนต์นั้น คนโบราณจึงถือเป็นประเพณี เมื่อถึงเดือน 7 ของทุกปี จะพากันทำบุญช้อะเป็นประจำ

พิธีทำ เมื่อถึงเดือน 7 ประชาชนพากันปลูกผาม(ปรา) ขึ้นกลางบ้าน หรือจะเอาศาลากลางบ้านก็ได้ ทุกเรือนจะต้องเตรียมดอกไม้ธูปเทียน ชนน้ำฝ้ายในหม้อหลอดฝ้ายผูกแขน หินแห่ทรายมารวมกัน ณ ผาม เวลากลางคืนนิมนต์พระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์ ตอนเช้าถวายอาหารบิณฑบาต เวลาพระสงฆ์ฉันเสร็จแล้ว ท่านจะให้พรและประพรมนํ้ามนต์ ให้ทุกคนจะเอาชนํ้ามนต์ ฝ้ายผูกแขนแะทรายของตนกลับคืนไป นํ้ามนต์เอาไปรดให้ลูกหลานบ้านเรือนวัวควาย ฝ้ายผูกแขนเอาไปผูกแขนลูกหลานแห่ทรายเอาไปหว่านรอบบ้านเรือน ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความสวัสดิ์มงคลตลอดปี การทำเช่นนี้ถือเป็นประเพณีประจำปีแต่ถ้าเกิดความเดือดร้อนวุ่นวาย เกี่ยวกับโรคภัยไข้เจ็บโจรमार เป็นต้น จำต้องทำการชะล้างเป็นการใหญ่เริ่มแต่ทำการถอดถอน

8. บุญเข้าพรรษา บุญเข้าพรรษา การอยู่ประจำในอาวาสแห่งเดียวตลอด 3 เดือนในฤดูฝนเรียกเข้าพรรษา โดยปกติกำหนดเอาวันแรม 1 ค่ำ เดือน 8 เป็นวันเข้าพรรษา เพราะมีกำหนดทำในเดือน 8 จึงมีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าบุญเดือนแปด

พิธีทำ ในเทศกาลเข้าพรรษา เป็นเวลาที่พระสงฆ์จะต้องบำเพ็ญไตรสิกขา คือ ศีลสมาธิ ปัญญาให้สมบูรณ์ ส่วนคฤหัสถ์จะต้องบำเพ็ญกิริยาวัตร คือทานศีลภาวนาให้เต็มเปี่ยม เมื่อถึงวันเพ็ญเดือนแปด ตอนเช้าญาติโยมจะนำอาหารบิณฑบาตมาอังคาสพระภิกษุสงฆ์ ตอนบ่ายนำดอกไม้ธูปเทียน ข้าวสาร สบง จีวร ผ้าอาบน้ำฝนมารวมกันที่ศาลาโรงธรรม ส่วนภิกษุสงฆ์ก็จัดทำความสะอาดสถานที่ สบงจีวร เมื่อพร้อมกันแล้วญาติโยมจะพากันทำวัตรค่ำ เสร็จแล้วอาราธนาศีลฟังเทศน์ต่อจากนั้น พระสงฆ์จะพร้อมกันทำวัตรสวดมนต์จบแล้วทำวัตรพระพุทธรูป ด้วยถือว่าวันเพ็ญเดือนแปดเป็นวันพระพุทธรูปเข้าพรรษา พระสงฆ์จัดเครื่องสักการะมาแล้ว เจ้าอาวาสเป็นตัวแทนพระพุทธรูป นั่งหันหน้าลงมาทางพระสงฆ์ พระสงฆ์นั่งคุกเข่ากราบ 3 หน ยกชันดอกไม้ไปตั้งไว้ข้างหน้า แล้วว่าคำธรรมวัตรพระพุทธรูป

พระสงฆ์เข้าพรรษา ก่อนแต่จะเข้าพรรษา ต้องทำวัตรพระสงฆ์เสียก่อน เริ่มทำแต่เจ้าอาวาสเป็นต้นลงมาคำทำวัตรพระสงฆ์ เหมือนทำวัตรพระพุทธรูปทุกประการพอทำวัตรเสร็จแล้วว่า นโม 3 จบ พร้อมกันแล้ววาคำ อธิษฐานเข้าพรรษา

ผ้าอาบน้ำฝน ผ้าขาวหรือเหลียงยาว 4 ศอก กว้าง 1 ศอกคืบ ใช้สำหรับนุ่งอาบน้ำฝน เป็นบริวาร จำเป็นสำหรับภิกษุ มีเรื่องเล่าไว้ว่า สมัยพระพุทธเจ้า พระภิกษุ แก้วผ้าอาบน้ำฝน วันหนึ่งนางวิสาขาใช้สาวใช้ให้ไปวัดขณะฝนตก ได้เห็นภิกษุทำเช่นนั้น แล้วนำไปเล่าให้นางวิสาขาฟัง นางวิสาขาได้ไปกราบทูลพระพุทธเจ้าพระองค์จึงอนุญาตให้ภิกษุมีผ้าอาบน้ำฝนตั้งแต่บัดนั้น นางวิสาขาได้นำผ้าอาบ

น้ำฝนไปถวาย จึงสืบทอดเป็นประเพณีสืบมาจนถึงทุกวันนี้ เมื่อถึงวันเข้าพรรษา ญาติโยมนำผ้าอาบ น้ำฝนไปถวาย

ต้นเทียน เทียนที่ทำเป็นเล่มๆ กี่ติ ที่ทำเป็นเล่มแล้วมัดเป็นต้นกั๊ต หรือที่หล่อขี้ผึ้งทำเป็นต้นกั๊ต เรียกว่า **เทียนเล่มหรือเทียนต้น**

มูลเหตุแห่งการทำ เหมือนกับต้นดอกผึ้งในเทศกาลเข้าพรรษา เป็นโอกาสที่พระสงฆ์จะได้บำเพ็ญไตรสิกขา คือ ศีลสมาธิและปัญญาให้สมบูรณ์ ส่วนญาติโยมก็จะได้รับรักษาศีลกินทานให้เต็มที เทียนเป็นปัจจัยสำคัญ ที่พระสงฆ์จะจุดบูชาพระรัตนตรัยตลอดพรรษา ญาติโยมเห็นความจำเป็นของพระสงฆ์ จึงพากันจัดหาเทียนถวายพระสงฆ์ การถวายเทียนนั้นที่แรกทำเป็นเล่มเล็กเล่มน้อยแล้วแต่ศักราช ต่อมาบ้านเมืองเจริญการทำเทียนเล่มได้วิวัฒนาการมาเป็นต้นเทียน ใช้ขี้ผึ้งต้นละหลายกิโลกรัม มีช่างฝีมือประณีตแกะสลักเป็นลวดลายวิจิตร ทำให้เสร็จก่อนวันเข้าพรรษา

พิธีทำ เมื่อถึงวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 8 ค่ำวัดต่างๆ จะนำต้นเทียนของตนมารวมกัน กลางคืนมีสวดมนต์หรือมีมหรสพคบขัน รุ่งเช้าถวายอาหารบิณฑบาตแล้วแห่ต้นเทียนไปตามถนนสายต่างๆ มีการประกวดต้นเทียนการตกแต่ง ขบวนแห่ เพื่อแข่งขันชิงรางวัล ขบวนแห่จะแห่ไปถึงวันของตน แล้วนำต้นเทียนถวายในวันเข้าพรรษา การถวายเทียนเล่มหรือต้นเทียน เพื่อจัดถวายบูชาพระรัตนตรัย ถือว่าได้บุญกุศลมากดังนั้นญาติโยมจึงพากันชวนชวนถวายเทียนเป็นประจำทุกปี บางบ้านยังทำแบบเดิม คือทำเทียนเป็นเล่มๆ แล้วนำมาถวายพระสงฆ์ ไม่มีการแห่แหนประกวดอะไร ก็ถือว่าได้บุญได้กุศลเช่นกัน

ทำวัตรพระอุปัชฌาย์อาจารย์ การทำวัตรพระอุปัชฌาย์อาจารย์ ก็เหมือนกับทำวัตรพระพุทธรูป ถ้าอุปัชฌาย์อาจารย์อยู่ไกล จะไปทำก่อนเข้าพรรษาก็ได้ ถ้าอยู่ใกล้เข้าพรรษาแล้วไปทำก็ได้ การทำวัตรพระอุปัชฌาย์อาจารย์ เป็นกิจที่ควรทำอย่างยิ่ง ด้วยว่าในเทศกาลเข้าพรรษา ถือว่าเป็นเวลาที่จะบำเพ็ญบุญกุศลพิเศษกว่ากาลอื่น หากได้ประมาทพลาดพลั้งท่านก็จะได้อโหสิกรรมให้ จะได้ไม่เป็นอุปสรรคต่อการบำเพ็ญกุศล

9. บุญข้าวประดับดิน การห่ออาหารและของเคี้ยวเป็นห่อๆ แล้วนำไปถวายทานบ้าง ไปแขวนไว้ตามต้นไม้บ้างเรียกข้าวประดับดิน การทำบุญมีให้ทานและรักษาศีลเป็นต้น เกี่ยวกับข้าวประดับดิน เรียกบุญข้าวประดับดิน เพราะมีกำหนดทำในเดือนเก้า จึงเรียกอย่างหนึ่งว่าบุญเดือนเก้า

มูลเหตุแห่งการทำ มีเรื่องเล่าไว้ในพระธรรมบทว่าญาติของพระเจ้าพิมพิสารกินของสงฆ์ ตายไปแล้วไปเกิดในนรก ครั้นพระเจ้าพิมพิสารถวายทานแด่พระพุทธเจ้าแล้ว มิได้อุทิศบุญกุศลแก่ญาติที่ตายไป ตกกลางคืนพวกญาติที่ตายไป มาแสดงตนเปล่งเสียงที่น่ากลัวให้ปรากฏใกล้พระราช

นิเวศน์ รุ่งเช้าได้เสด็จไปทูลถามพระพุทเจ้าพระองค์ได้ทูลเหตุให้ทรงทราบ พระเจ้าพิมพิสารจึงได้ถวายทานอีก แล้วได้อุทิศส่วนกุศลไปให้ พวกญาติที่ตายไปจึงได้รับส่วนกุศล การทำบุญข้าวประดับดิน ทำเพื่ออุทิศส่วนกุศลแด่ญาติผู้ตายแล้ว ถือเป็นประเพณีที่ต้องทำเป็นประจำทุกปี

พิธีทำ เมื่อถึงวันแรม 13 ค่ำ เดือน 9 ญาติโยมเตรียมจัดอาหารครวหวาน และหมากพลูบุหรีไว้ กะให้ได้ 4 ส่วน ส่วนหนึ่งเลี้ยงดูกันภายในครอบครัว ส่วนที่สองแจกให้ญาติพี่น้องส่วนที่สามอุทิศให้ญาติที่ตายไป ส่วนที่สี่นำไปถวายพระสงฆ์ สำหรับส่วนที่จะอุทิศให้แก่ญาติที่ตายไปแล้ว เขาจะห่อเป็นห่อๆ ให้ได้พอสมควร เอาใบกล้วยมาห่อของหวาน 1 ห่อ ของคาว 1 ห่อ หมากพลูบุหรี 1 ห่อ แล้วเย็บติดกันเป็นห่อใหญ่ ในระหว่างตีห้าของวันรุ่งขึ้น เขาจะเอาห่อเหล่านี้ไปวางไว้ตามต้นไม้ในบริเวณวัด ด้วยถือว่าญาติที่ตายไปจะมาขอรับของอยู่ที่นั่น เสร็จแล้วก็กรวดน้ำอุทิศส่วนกุศลไปให้ รุ่งเช้าก็นำเอาอาหารส่วนหนึ่งไปใส่บาตรพระสงฆ์แล้วเลี้ยงเข้าเพลแด่พระสงฆ์ พระสงฆ์ท่านจะแสดงธรรมเกี่ยวแก่เรื่องนี้ให้ฟังเสร็จแล้วก็อุทิศส่วนกุศลไปให้ เป็นเสร็จพิธี

10. บุญข้าวสาก การเขียนชื่อใส่ลงในพาค้าว (สำหรับ) เรียกข้าวสาก (สลาก) การทำบุญมีการให้ทานเป็นต้น เกี่ยวแก่ข้าวสากเรียกบุญข้าวสาก เพราะมีกำหนดการทำในเดือนสิบจึงมีชื่ออีกอย่างหนึ่งว่าบุญเดือนสิบ

มูลเหตุแห่งการทำ มีเรื่องเล่าไว้ในพระธรรมบทว่า บุตรชายของกมุทพิกคนหนึ่งพ่อตาย ยังเหลือแต่แม่ ซึ่งหาหญิงสาวมีตระกูลและมีอายุรุ่นราวคราวเดียวกันมาให้เป็นภริยา แต่นางไม่มีบุตร แม่จึงหาหญิงสาวคนใหม่มาให้เป็นภริยาอีก นางคนนี้มีบุตร เมียหลวงคิดอิจฉาเมียน้อย คิดหาอุบายจะฆ่าเมียน้อยให้ตาย จึงพูดกับเมียน้อยว่าถ้าเจ้าตั้งครรภ์จงบอกแก่ข้า นางเมียน้อยพอตั้งครรภ์ก็บอกเมียหลวง เมียหลวงให้กินยาแท้งออก ครั้งที่สองก็เหมือนกัน พอมีครรภ์ครั้งที่สามนางไม่บอก นางหลบหนีอาศัยอยู่บ้านญาติ จนท้องแก่เมียหลวงตามมาทันบังคับให้กินยาคราวนี้ไม่แท้งเพราะครรภ์แก่ ลูกในท้องนอนขวางอัดหัวใจตาย ก่อนจะตายนางเมียน้อยได้ผูกเวรเมียหลวงว่า ขอให้ข้าเกิดเป็นนางยักษิณี ให้ได้เคียงกินมันและลูกของมัน แล้วเมียน้อยก็ตายไปเกิดเป็นแมว เมียหลวงถูกผ้าฆ่าตายไปเกิดเป็นไก่ในเรือนเดียวกัน พอไก่ไข่ออกมา แมวก็กินไข่ ครั้งที่สองก็กินอีกครั้งที่สามแมวก็กินทั้งไข่และแม่ไก่ แม่ไก่ก่อนจะตายได้ผูกเวรต่อแมวไว้ แม่ไก่เกิดเป็นนางเสือเหลือง แมวเกิดเป็นนางเนื้อ พอนางเนื้อ มีครรภ์เสือกก็เคียงกินลูกเนื้อ ครั้งที่สองก็กิน ครั้งที่สามกินทั้งแม่ทั้งลูก ก่อนแม่เนื้อจะตายได้ผูกเวรต่อแม่เสือไว้ แม่เนื้อเกิดเป็นนางยักษิณี เสือเหลืองเกิดเป็นนางกุลธิดาในเมืองสาวัตถิ เมื่อเติบโตได้แต่งงานกับชายคนหนึ่ง พอคลอดบุตรคนแรกนางยักษิณีปลอมตัวเป็นหญิงสหายไปเยี่ยม ได้โอกาสก็

หิยาหารกินเสีย ครั้งที่สองก็เหมือนกัน ครั้งที่สามนางหนีไปอยู่บ้านผัว พอไปถึงสระโบกขรณีนางอยากจะทำน้ำ จึงส่งบุตรให้ผัวอุ้ม อาบแล้วรับเอาบุตรมาอุ้มให้กินนม ผัวกำลังลงอาบ น้ำ เห็นนางยักขิณีตามมา จึงเรียกผัวให้ขึ้นจากสระ พวกอันอุ้มบุตรวิ่งไปยังพระเชตวันมหาวิหารขณะนั้น พระพุทธองค์กำลังเทศน์สอนประชาชนอยู่ผัวเมียนำบุตรน้อยของตน เข้าไปมอบกายถวายตัวต่อพระพุทธเจ้า ส่วนนางยักขิณีวิ่งตามไปหยุดยืนอยู่ข้างนอกสมณเทวดาขึ้นกันกางไว้ พระองค์ตรัสเรียกพระอานนทให้ไปตามนางยักขิณีเข้ามา แล้วสั่งสอนมิให้พยาบาทอาฆาตกัน ถ้าจองเวรกันก็จะเป็นเวรต่อกันหลายภพหลายกัลป์ เหมือนแมวเป็นเวรกับหนู งูเป็นเวรกับจอนพอน(พังพอน) กาเป็นเวรกับนกเค้า หมูเป็นเวรกับไม้สะคร้อ แล้วตรัสสั่งให้นางกุลธิดานางยักขิณีไปเลี้ยงไว้ นางได้นำนางยักขิณีไปไว้ที่เทิบมอญ แอ่งน้ำ คีฬายาคา กองขี้ฝอย ประตูป่าน สถานที่เหล่านั้นนางยักขิณีไม่พอใจ จึงจัดให้อยู่ที่แจ้ง (เข้าใจว่าเป็นห้วยน้ำ คือ ตาแฮก) แล้วเลี้ยงรักษาด้วยดีด้วยนางยักขิณีรู้เกณฑ์ฟ้าฝนดี ปีไหนจะแล้งหรือท่วมบอกหญิงสหายให้ทราบ หญิงสหายทำนาได้ผลดี ชาวบ้านได้ทราบความจริง พวกนั้นนับถือนางยักขิณี นำข้าวปลามาเลี้ยงอย่างอุดมสมบูรณ์ จนนางยักขิณีได้เอาของเหล่านี้ถวายเป็นสลากภัตวันละแปดองค์ อาศัยเหตุนี้คนจึงพากันทำบุญข้าวสาก ถือเป็นประเพณีสืบมาจนถึงทุกวันนี้

พิธีทำ เมื่อถึงวันขึ้น 14 ค่ำ เดือน 10 ญาติโยมพากันจัดอาหารคาวหวาน และพวกพลู บุหรี่ ไว้เหมือนในวันที่ทำข้าวประดับดิน พอรุ่งขึ้นเป็นวันขึ้น 15 ค่ำ เขาจะนำอาหารไปใส่บาตร พอถึง 4 โมงเช้า พระสงฆ์จะตีฆ้องโหมมญาคูโยม จะนำพาข้าวของตนออกมารวมกัน ณ ศาลาโรงธรรม เขียนชื่อเจ้าภาพลงในกระดาษ ม้วนใส่ลงในบาตร เมื่อพร้อมกันแล้ว หัวหน้านำว่าคำถวายสลากภัตจบแล้วยกบาตรสลากไปให้พระท่านจับ ใครถูกกองใดก็นำไปถวายองค์นั้น ก่อนแต่จะถวายนำพาข้าวหนึ่งพามาตั้งไว้ตรงหน้าพระเถระ แล้วกล่าวคำอุปโลกนการกล่าวคำอุปโลกนนี้เป็นเรื่องของพระสงฆ์

11. บุญออกพรรษา การออกจากเขตจำกัด ไปพักแรมที่อื่นได้เรียกออกพรรษา พรรษามายังถึงฤดูฝน ปีหนึ่งมี 4 เดือน คือตั้งแต่แรม 1 ค่ำ เดือน 8 ถึง ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 12 ในระยะ 4 เดือน 3 เดือนต้นให้เข้าพรรษาก่อน เข้าครบกำหนด 3 เดือน เปลี่ยน การทำบุญมิให้ทานเป็นต้น เกี่ยวกับการออกพรรษานี้ เรียกบุญออกพรรษา เพราะมีกำหนด การทำในระหว่างเดือนสิบเอ็ด จึงมีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า บุญเดือนสิบเอ็ด

มูลเหตุแห่งการทำ เพื่อเปิดโอกาสให้พระภิกษุสงฆ์ ได้มีโอกาสว่ากล่าวตักเตือนกันได้ ให้พระภิกษุสงฆ์เที่ยวอบรมศีลธรรม และบวชกุลบุตรสืบต่ออายุพระพุทธศาสนา ให้พระภิกษุสงฆ์ได้ไปเยี่ยมยามถามสารทุกข์สุกดิบ บิดา มารดา เป็นต้น ให้พระภิกษุได้มีเวลาหาผ้ามาผัดเปลี่ยน

พิธีทำ ในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11 ตั้งแต่เช้ามีดมีระฆังพระสงฆ์ไปรวมกันที่โบสถ์ แสดงอาบัติแล้วทำวัตรเช้า จบแล้วไม่ต้องสวดพระปาฏิโมกข์ทำปวารณาแทนการทำปวารณา และมีการทำใต้ประทีปหรือเรือไฟขึ้น

ใต้ประทีป ในวันออกพรรษา พระสงฆ์จะจัดทำเรือไฟขึ้นไปวัด ตรงหน้าผู้โบสถ์ใช้เสาไม้และต้นกล้วย 4 ต้น พันปูด้วยกาบกล้วย มีหัวทางคล้ายเรือ ตอนกลางคั่นนำรูปเทียนไปจุดบูชา ถือว่าทำเป็นพุทธบูชาได้บุญกุศลมากมีตัวอย่าง เช่น พระอนุรุทธเถระ เป็นพระอรหันต์ได้รับความยกย่องว่ามีตาทิพย์ ทั้งนี้ก็เกิดจากอานิสส ได้ให้ประทีปเป็นทาน

มูลเหตุแห่งการทำ มีเรื่องเล่าไว้ในพระธรรมบทว่า ครั้งหนึ่ง พระภิกษุชาวเมืองโกสัมพีนครกัน พระพุทธเจ้าตักเตือนไม่ให้ฟัง พระองค์จึงเสด็จไปจำพรรษาที่ป่ารกชัฏวัน ได้ช้างและลิงเป็นอุปฐาก ช้างตักน้ำดื่ม น้ำถวาย ลิงหาผลไม้วางเรียงน้ำผึ้งถวาย วางผึ้งที่คั่นเอาน้ำ น้ำถวายแล้วนั้นผู้มีศรัทธาทำเทียนไปถวายเป็นพุทธบูชา ได้บุญกุศลมาก จึงมีประเพณีทำต้นดอกผึ้งไปถวายสืบมาจนทุกวันนี้

พิธีทำ ในวันออกพรรษานั้น ผู้มีศรัทธาจะนำหอบาสาตผึ้ง คือจัดหาไม้ไผ่มาจักตอกสานให้เป็นห่อ เอากาบกล้วยมาแทงหยวก แอ้มและมุงด้วยกาบกล้วย เอาผึ้งตักให้เปื่อยแล้วจุ่มทำเป็นดอกๆ แล้วนำไปเสียบตามหลังปราสาท ช้างในห่อมีขนม ข้าวต้ม กล้วย อ้อย สาด หมอน ผ้าย ช้างนอกแขวนด้วยกระดาดดินสอ ไม่ขีดไฟ ได้เวลาทุ่มเศษๆ ก็แห่ออกไปทอดที่วัด เวียนรอบศาลาธรรม 3 รอบ แล้วนำไปถวายพระ พระท่านรับแล้วอนุโมทนาเป็นเสร็จพิธี

12. บุญกฐิน ผ้าที่ใช้สวดจึงทำเป็นกรอบขึงเย็บจีวร เรียกผ้ากฐิน ผ้ากฐินนี้มีกำหนดเวลาทำถวายเพียง 1 เดือน คือ ตั้งแต่ แรม 1 ค่ำ เดือน 11 ถึงเพ็ญเดือน 11 เพราะมีกำหนดทำในระหว่างเดือน ๑2 จึงมีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าบุญเดือนสิบสอง

มูลเหตุแห่งการทำ มีเรื่องเล่าไว้ว่า ภิกษุชาวเมืองปาฐา 30 รูป พากันไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคเจ้า ณ พระเชตวันมหาวิหาร ไปไม่ทันวันเข้าพรรษา จึงพักจำพรรษาที่เมืองสาเกต ออกพรรษาแล้วพากันเดินกรำฝนทนแดดมีจีวรเปียกชุ่มไปด้วยน้ำฝน พอไปถึงแล้วก็เข้าเฝ้าพระองค์ทรงเห็นความลำบากของภิกษุเหล่านั้น จึงทรงอนุญาตให้รับผ้ากฐินได้ ฝ่ายนางวิสาขา มหาอุบาสิกา เมื่อได้รับพุทธประสงค์แล้ว ก็นำผ้ากฐินไปถวายแด่พระสงฆ์ มีพระพุทธเจ้าเป็นประธาน นางจึงเป็นคนแรกที่ถวายผ้ากฐิน การทำบุญกฐินจึงถือเป็นประเพณีตลอดมาจนถึงทุกวันนี้

พิธีทำ ผู้มีศรัทธาปรารถนาจะถวายกฐิน ณ วัดใดวัดหนึ่งให้ เขียนสลาก (ใบจอง) ไปติดไว้ผนังผู้โบสถ์บอกชื่อตัว ชื่อสกุล ตำแหน่งและที่อยู่ของตน ให้ชัดเจนการทำดังนี้เพื่อไม่ให้ผู้อื่นจองทับ เพราะในปีหนึ่งวัดจะรับกฐินได้เพียงกองเดียว เมื่อจองแล้วก็จัดหาเครื่องบริวารและบริวารกฐินไว้บอกญาติเหล่าพี่น้องให้มาร่วมทำบุญถึงวันงานก็นิมนต์พระสงฆ์มาเจริญพระพุทธมนต์ฟังเทศน์ตอนกลางคืนก็มีหมอลำแสดพ้องตลอดคืน รุ่งขึ้นถวายอาหารบิณฑบาต แล้วแห่กฐินไปทอดที่วัด แห่รอบวาศาลาโรงธรรม 3 รอบ แล้วนำกฐินไปรวมไว้ที่ศาลาโรงธรรม หัวหน้านำให้พระรับศีลว่าคำถวายกฐินแล้วยกผ้ากฐินไปถวายพระสงฆ์รับแล้วถ้าเป็นผ้าสำเร็จรูปคือไม่ต้องเย็บย้อมพระสงฆ์รับแล้วจะทำการอุปโลกน์ ยกให้ภิกษุรูปใดรูปหนึ่งเป็นผู้รับ ต่อจากนั้นยกผ้าบริวารไปถวาย แล้วพระท่านจะทำการอนุโมทนาเป็นเสร็จพิธี สำหรับผู้ถวายต่อจากนั้นพระสงฆ์จะนำผ้ากฐินไปในผู้โบสถ์ เพื่อทำการกรานอนุโมทนาเป็นเสร็จพิธีผู้รับแต่ถ้าผ้ากฐินจะต้องตัดเย็บย้อมก่อน พอพระสงฆ์รับแล้วท่านจะอนุโมทนา แล้วไปทำพิธีอุปโลกน์ ในผู้โบสถ์จึงตัดเย็บย้อมจีวร แล้วทำการกรานกฐินและอนุโมทนา กฐินภายหลังเป็นอันเสร็จพิธีฝ่ายผู้รับ เนื่องจากกฐินเป็นพุทธบัญญัติ ผู้ถวายกฐินได้บุญกุศลมาก ผู้รับก็ได้านิสงส์มาก ผู้รับก็ได้านิสงส์มาก การทำแต่ละอย่างต้องให้ถูกต้อง ถ้าทำไม่ถูกต้องแทนที่จะได้บุญกลับเป็นการทำบาปกฐิน จึงจำต้องศึกษาให้เข้าใจ พิธีทำเกี่ยวกับบุญกฐินดังต่อไปนี้

การจอง ให้เขียนใส่กระดาษแผ่นผ้าว่า ข้าพเจ้า มีศรัทธา จักนำกฐินมาถวายแด่พระภิกษุสงฆ์ ในอาวาสนี้ภายในเดือนสิบสอง ขอพระภิกษุจงอยู่รับกฐินของข้าพเจ้าด้วยเทอญ แล้วเขียนชื่อ นามสกุล ตำแหน่งที่อยู่ของตนลงข้างท้าย ถ้าวันบุญได้กำหนดลงไปแน่นอนแล้ว ก็ให้เขียนวันที่ เดือน พ.ศ. ลงไปให้ชัดเจนด้วย

กฐิน กฐินมี 2 อย่าง คือ จุลกฐินและมหากฐิน จุลกฐินเป็นกฐินเล็ก หรือกฐินแล่น มหากฐินเป็นกฐินใหญ่ จุลกฐินทำให้เสร็จในวันเดียวเริ่มแต่การปั่นด้าย ทอผ้าเย็บ ย้อมถวาย ต้องทำให้เสร็จในวันเดียว กฐินชนิดนี้นานๆ จึงจะมีคนทำ มหากฐินเป็นกฐินที่มีบริวารมากมีเวลาทำมาก มีคนนิยมทำมาก เพราะถือว่าได้บุญกุศลมาก

ขนาดผ้ากฐิน ผ้ากฐินต้องทำให้ได้ขนาด สำหรับผ้าสบงให้ยาว 6 ศอก กว้าง 2 ศอก ผ้าจีวรและสังฆาฏิยาว 6 ศอก กว้าง 4 ศอก ถ้าผู้รับเล็กให้ลดลงตามส่วน

ผ้าที่ควรทำกฐิน ผ้าที่ควรทำเป็นกฐิน คือ

1. ผ้าใหม่
2. ผ้ากลางเก่ากลางใหม่
3. ผ้าเก่า
4. ผ้าบังสกุล
5. ผ้ายืดตามร้านตลาด

ส่วนผ้าที่ไม่ควรทำผ้ากฐิน คือ

1. ผ้ายืมเขามา

2. ผ้าทำนิมิตร์ได้มา
3. ผ้าที่พุดเลียบเคียงได้มา
4. ผ้าเป็นนิสัคคีย์
5. ผ้าที่ขโมยเขามา เป็นต้น

บริขารบริวารกฐิน บริขาร 9 เป็นบริขารที่จำเป็นขาดไม่ได้ คือ

1. บาตร
2. ผ้าสังฆาฏิ
3. ผ้าจีวร
4. ผ้านสบง
5. มีดโกน
6. เข็ม
7. ผ้าประคตเอว
8. ผ้ากรองน้ำ

ส่วนบริขารได้แก่เครื่องใช้สอยเช่นผ้าปูนั่ง ผ้าอาบน้ำ ผ้าห่มหนาว เสื้อ หมอน ถ้วย โถ โอ จาน เป็นต้น สิ่งเหล่านี้มีก็ได้ ถือว่าไม่ห้าม

ผู้ควรทอดกฐิน ผู้มีศรัทธา จะเป็นภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา หรือเทวดา มาร พรหมคนใดก็ได้ ซึ่งมี บริขาร สามารถจะถวายให้แก่ภิกษุได้รับประโยชน์ทางพระวินัยได้ ย่อมเป็นผู้ที่ควรทอดกฐินได้ทั้งนั้น

ผู้ที่ควรได้รับทอดกฐิน ภิกษุผู้จำพรรษาครบ 3 เดือน และมีจำนวนไม่ต่ำกว่า 5 รูป ถ้าต่ำกว่าใช้ไม่ได้ แม้จะไปนิมนต์มาจากวัดอื่นก็ได้ ภิกษุผู้ควรรับผ้าองค์กฐินได้แก่พระเถระผู้ใหญ่ในสงฆ์ 1 เป็นผู้จีวรเก่ากว่าเพื่อน 1 เป็นผู้ฉลาดสามารถที่จะทำการกรานกฐินให้ถูกต้อง ผู้ประกอบด้วยลักษณะ 3 อย่าง ใดอย่างหนึ่งสมควรได้รับผ้าองค์กฐิน

การทอดกฐิน การถวายกฐินไม่เหมือนการถวายทานอย่างอื่น ผู้ถวายจะพอใจในพระภิกษุรูปใด จะยกไปถวายรูปนั้นไม่ได้ ต้องมอบให้เป็นหน้าที่ของพระภิกษุสงฆ์ท่านจะให้ใครท่านจะอุปโลกน์ให้ ถ้าสงฆ์พร้อมกันจึงจะทอดให้รูปนั้นได้

การกราบผ้ากฐิน เมื่อผ้าพร้อมแล้ว ภิกษุก็จะรับกฐิน กระทำการถอนผ้าเก่าทั้งหมด แล้วพันทุและอธิฐานผ้าใหม่ทุกตัว จะกรานสบง จีวร หรือ สังฆาฏิตัวใดตัวหนึ่งก็ได้ ให้กรานเพียงตัวเดียว ถ้าเป็นผ้าสำเร็จรูปกรานสังฆาฏิก็ได้ ถ้าเป็นผ้าตัดใหม่ ใช้ตัดผ้าสบง เพราะสบงตัดเย็บง่ายกว่า เวลากรานก็เอาผ้าสบงกราน คือภิกษุผู้รับกฐินหันหน้ามายังสงฆ์ ว่า นโม 3 จบ แล้วกรานสบงว่า อมินา อันตรวาสเคน กฐินัง อตถรามิ 3 หน เป็นอันเสร็จพิธีกราน

บุญผ้าป่า ผ้าไตรจีวรหรือสมณบริขารอย่างใดอย่างหนึ่ง ที่ผู้มีศรัทธานำไปทิ้งไว้ตามป่าตามถนนหนทาง ตามป่าช้า หรือแขวนไว้ตามกิ่งไม้ เรียกว่าผ้าปานิยมทำตั้งแต่ออกพรรษาแล้วเป็นต้นไป เมื่อพระภิกษุหาบังสุกุลใช้เอง ภิกษุจะเที่ยวเร่ร่อนไปหาผ้าที่เขามัดศพ ที่เขาทิ้งไว้ตามกองขยะ มาเย็บเป็นจีวร ต่อมาพระองค์ทรงอนุญาตให้ใช้ผ้าบังสุกุล ญาติโยมจึงทำเป็นผ้าบังสุกุล มอบถวายเองบ้างแขวนไว้ตามกิ่งไม้บ้างที่เรียกกันว่าผ้าป่าทุกวันนี้ เมื่อภิกษุไปพบเข้าก็ถือว่าเป็นบุญลาภ จึงชักผ้านั้นมาใช้เป็นผ้าบังสุกุล

บุญอัฐฐะ อัฐฐะ เป็นชื่อของบริขาร 8 มีบาตร เป็นต้น ผู้มีศรัทธาอยากถวายเป็นกุฐินก็ทำไม่ได้เพราะขัดข้องด้วยสถานที่ คือไม่มีวัดจะทอดบ้างทำไม่ทันเวลาบ้างจึงนิยมนำเป็นอัฐฐะบริขาร บริวารคล้ายกุฐินแต่การทอดการถวาย เหมือนทานธรรมาสามัญ การทอดทานโดยมากมักอุทิศให้ญาติที่ล่วงลับไปแล้ว

2.2 เครื่องดื่มแอลกอฮอล์

2.2.1 ความหมาย

พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 ให้ความหมายของเครื่องดื่ม แอลกอฮอล์ไว้ในมาตรา 3 “เครื่องดื่มแอลกอฮอล์” หมายความว่า สุราตามกฎหมายว่าด้วยสุรา ทั้งนี้ ไม่รวมถึงยาวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ยาเสพติดให้โทษตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น

สถาบันการแพทย์ด้านอุบัติเหตุและสาธารณสุขภัย กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข ให้ความหมายว่า เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ หมายถึง เครื่องดื่มที่มีเอทิลแอลกอฮอล์ผสมอยู่ในปริมาณไม่ เกิน 60 ดีกรี ซึ่งถือว่าอยู่ในเกณฑ์ที่สามารถใช้บริโภคได้ และแอลกอฮอล์จัดเป็นสิ่งเสพติดประเภท หนึ่ง เมื่อบริโภคจนมีการสะสมในร่างกายเป็นเวลานานจะเกิดการติดแอลกอฮอล์เกิดขึ้น เมื่อหยุดการบริโภคร่างกายจะมีปฏิกิริยาการตอบสนอง ที่เรียกว่า *อาการลงแดง*

กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข ให้ความหมายของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ หมายถึง เครื่องดื่มที่ได้จากการหมักผลไม้หรือเมล็ดพืชชนิดต่างๆ โดยปกติแอลกอฮอล์จะไม่มีรส ไม่มีกลิ่น ไม่มีสี ซึ่งรสหรือกลิ่นหรือสีในเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จะมาจากส่วนประกอบในการหมักและการแต่งกลิ่น โดยเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แต่ละชนิดจะมีระดับความเข้มข้นของแอลกอฮอล์ที่แตกต่างกัน สุรามีแอลกอฮอล์ประมาณร้อยละ 40 ไวน์ทั่วไปมีแอลกอฮอล์ประมาณ ร้อยละ 12 และเบียร์ทั่วไป มีแอลกอฮอล์ประมาณร้อยละ 5 หากบริโภคแอลกอฮอล์ในปริมาณมากจะมีฤทธิ์กดประสาท ทำให้ มอง

ทำงานช้าลง พุดจาไม่ชัด เติมน้ำ สับสน มึนงง ถ้าบริโภคอย่างรวดเร็วในปริมาณมาก แอลกอฮอล์จะมีฤทธิ์กดระบบทางเดินหายใจ ทำให้ระบบการหายใจล้มเหลว โคม่าและเสียชีวิตได้

สารานุกรมเสรีวิกิพีเดีย ให้คำจำกัดความของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ไว้ว่า เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ หมายถึง เครื่องดื่มที่มีเอทิลแอลกอฮอล์ผสมอยู่ ซึ่งเป็นส่วนประกอบที่สำคัญ โดยแอลกอฮอล์มีฤทธิ์ในการกดระบบประสาทส่วนกลาง ผู้ที่บริโภคแอลกอฮอล์ในปริมาณไม่มากจะ รู้สึกผ่อนคลาย กระปรี้กระเปร่า เนื่องจากแอลกอฮอล์ไปกดจิตได้สำนึกที่คอยควบคุมตนเอง หากบริโภค มากขึ้นแอลกอฮอล์จะไปกดสมองบริเวณอื่นๆ ทำให้เสียการทรงตัว พุดจาไม่ชัด และหมดสติในที่สุด

จากความหมายของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ข้างต้น สรุปได้ว่า เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ หมายถึง เครื่องดื่มที่มีเอทิลแอลกอฮอล์ผสมอยู่ในเปอร์เซ็นต์ความเข้มข้นที่แตกต่าง โดยไม่รวมถึงยา วัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ซึ่งมีฤทธิ์กดระบบประสาทส่วนกลาง หากบริโภคในปริมาณที่มากเกินไปจะส่งผลกระทบต่อร่างกาย เช่น เสียการทรงตัว พุดจาไม่ชัด สับสน มึนงง หมดสติ เป็นต้น

2.2.2 ประเภทของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

สามารถแบ่งได้ 3 ประเภท

2.2.2.1 ประเภทเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ผสม

1) แบ่งตามกรรมวิธีในการผลิต

(1) สุก้าหรือสุก้าหมัก (Fermentation) คือ สุก้าที่ได้จากการหมักวัตถุดิบกับราและ/หรือยีสต์ ไม่ได้กลั่นและรวมถึงสุก้าแช่ที่ได้ผสมกับสุก้ากลั่นแล้ว แต่ยังมีแรงแอลกอฮอล์ไม่เกิน 15 ดีกรี เช่น ไวน์ แชมเปญ สาโท อุ กระแช่ น้ำตาลเมา สาเก ไวน์คูลเลอร์ สปาร์คกลิ้งไวน์ เบียร์ เป็นต้น

(2) สุก้ากลั่น (Distillation) คือ การนำเอาสุก้าแช่มากลั่น เพื่อให้ได้แอลกอฮอล์ที่สูงขึ้น และรวมถึงสุก้ากลั่นที่ผสมกับสุก้าแช่แล้ว แต่มีแรงแอลกอฮอล์เกินกว่า 15 ดีกรี เช่น วิสกี้ บรั่นดี คอนยัค วอดก้า จิน รัม ตากีล่า เหล้าขาว ลิเคียว เป็นต้น

2) แบ่งด้วยขั้นตอนในการเตรียมการก่อนดื่ม

เครื่องดื่มที่สามารถดื่มได้ทันที(Ready to Drink) ไม่ต้องมีขั้นตอนในการปรุงหรือผสมอีก ได้แก่ ไวน์ บรั่นดี คอนยัค เบียร์ เครื่องดื่ม RTD (เช่น บาคาร์ดี สไปร) รวมทั้งเครื่องดื่มที่ไม่มีแอลกอฮอล์ อื่นๆ ด้วย

3) แบ่งตามช่วงเวลาของมื้ออาหาร เนื่องจากชาวตะวันตกนิยมดื่มขณะรับประทานอาหาร

- (1) เครื่องดื่มก่อนอาหาร (Aperitif) ใช้ดื่มเพื่อบรรเทาหรือเรียกน้ำย่อย
- (2) ไวน์ ใช้ดื่มระหว่างมื้ออาหาร ควบคู่ไปกับการรับประทานอาหารแต่ละจาน
- (3) เครื่องดื่มหลังอาหาร (Digest if) มักเป็นเครื่องดื่มหรือเหล้าที่มีรสหวาน เพื่อช่วยในการย่อยอาหาร

2.2.2.2 สุราที่ใช้กันโดยทั่วไปในการนำมาผสมเป็นเครื่องดื่มค็อกเทล มี 5 ประเภท ดังนี้

1) แอปเพอริทิฟ (Aperitif) คือเหล้าที่นิยมดื่มก่อนอาหาร เป็นเครื่องดื่มเก่าแก่จัดอยู่ในประเภทเหล้ายา นิยมมากในประเทศฝรั่งเศส อิตาลี ทำจากเหล้า เหล้าองุ่น สมุนไพรร และเครื่องเทศ แบ่งเป็น 3 ชนิด

2) เวอร์มูท (Vermouth) เป็นเหล้ายาทำจากรากไม้และเครื่องเทศ มีกลิ่นและรสชาติแตกต่างกันออกไป รสชาติของเวอร์มูทคล้ายกับยาบำรุงเลือดของไทย เวอร์มูทเป็นสุราหมักชนิดหนึ่ง บางครั้งเราอาจจะจัดอยู่ในประเภทไวน์เจริญอาหารก็ได้ ฉะนั้น เวอร์มูทจึงเป็นสุราที่ทำมาจากองุ่น (ไวน์) และได้ผ่านการปรุงแต่งกลิ่นรสด้วยพืชสมุนไพร เครื่องเทศ เราสามารถเรียกอีกอย่างว่า อโรมาติก ไวน์ (Aromatic Wine-ไวน์ที่มีกลิ่นหอมของเครื่องเทศ) หรือ แอปเพอริทิฟ ไวน์ (Aperitif Wine-ไวน์เจริญอาหาร) ก็ได้เพราะเป็นสุราที่ทำมาจากเหล้าองุ่นถึง 75% ต้นกำเนิดของ เวอร์มูท มาจากประเทศ อิตาลี (Italy) นอกจากอิตาลีแล้ว ฝรั่งเศสก็เป็นอีกประเทศที่ผลิตเวอร์มูทอย่างแพร่หลาย ไม่มีข้อแตกต่างของเวอร์มูทที่ทำในฝรั่งเศสและอิตาลี เพียงแต่มีข้อเด่นคือ ฝรั่งเศส เชี่ยวชาญการผลิตเวอร์มูทแบบดรายและสีใส (Dry White) ส่วนอิตาลีเด่นในทางผลิตเวอร์มูทแบบหวานและสีแดง (Sweet Red) การทำเวอร์มูทค่อนข้างยุ่งยาก ส่วนสำคัญคือ เหล้าองุ่น โดยทั่วไปใช้ "องุ่นขาว" ที่ไม่มีรสชาติ (ไม่ใช่เสียว) Vermouth มีหลายยี่ห้อ เช่น Martini, Cinzano, Barbero, Dubonet, Pimm's No.1 เป็นต้น ลักษณะงานที่ใช้ต่างกัน

3) บิตเตอร์ (Bitter) เป็นเหล้ายาที่มีรสขม ชาวยุโรปนิยมดื่มแก้โรคกระเพาะ ซึ่งชาวยุโรปเชื่อว่า Bitter จะช่วยย่อยอาหารได้ Bitterบางชนิดมีรสขมมาก บางชนิดขมอมหวาน เช่น Campari, Fernet Branca, Branca Menta, Angostura Bitter

4) อนิช (Anis) เป็นเหล้ายาสีเหลืองใสทำจากเมล็ดของ Anis กลิ่นหอมเย็นๆนิยมดื่มแก้ท้องอืด ท้องเฟ้อ เช่น Pernod, Ricard, Pastis เป็นเหล้าที่มีดีกรีสูงที่สุดในบรรดาเหล้าด้วยกัน เหล้าแอปเพอริทิฟ นอกจากนิยมดื่มเพื่อเป็นยาแล้วยังนิยมนำไปทำเครื่องดื่มผสมอื่นๆอีกมากมาย โดยเฉพาะ Knock Out เป็นเมนูที่มีชื่อเสียงรู้จักกันทั่วโลก

5) **สปิริต (Spirit)** คือ สุราที่ได้จากการกลั่น ทั้งหมด ได้แก่

(1) **บรันดี (Brandy)** เป็นเหล้าที่นิยมดื่มกันมาก เกิดจากการหมักองุ่นให้เป็นไวน์ (Wine) แล้วจึงนำมากลั่นเป็นบรันดี จากนั้นนำไปเก็บบ่มให้ได้ สี กลิ่น รส ที่ดี บรันดี ที่มี ขายตามท้องตลาดทั่วไป แบ่งเป็น 3 ประเภท

- **Domestic Brandy (บรันดีพื้นเมือง)** คือบรันดีที่ผลิตจากองุ่นแล้วนำมากลั่นเป็นบรันดีอีกที เช่น Regency Brandy , German Brandy

- **Premium Brandy (บรันดีเกรดสูง)** เป็นบรันดีราคาแพงที่เก็บบ่มไว้นานถึงไม้อีกนานๆ โดยระบุคุณภาพเป็นอักษรย่อ หรือชื่อพิเศษ เช่น คองยัค (Cognac) อาร์มายัค (Armagnac)

- **Fruit Brandy (บรันดีผลไม้)** คือบรันดีที่ทำจากผลไม้ต่างๆที่ไม่ใช่ผลองุ่นซึ่งจะให้กลิ่นรสแตกต่างกันไป

2.2.3 การควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 ได้กำหนดการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ไว้ใน หมวด 4 ซึ่งได้กำหนดไว้ ดังนี้

1. ผู้ผลิตหรือนำเข้าเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ปฏิบัติดังต่อไปนี้

1) จัดให้มีบรรจุภัณฑ์ ฉลาก พร้อมทั้งข้อความคำเตือนสำหรับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่ผลิตหรือนำเข้า ทั้งนี้ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการควบคุมประกาศกำหนดโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการและประกาศในราชกิจจานุเบกษา

2) การอื่นตามที่คณะกรรมการควบคุมกำหนดโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการและประกาศในราชกิจจานุเบกษา

2. ห้ามขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสถานที่หรือบริเวณดังต่อไปนี้

- 1) วัดหรือสถานที่สำหรับปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนา
- 2) สถานบริการสาธารณสุขของรัฐ สถานพยาบาลตามกฎหมายว่าด้วยสถานพยาบาล และร้านขายยาตามกฎหมายว่าด้วยยา
- 3) สถานที่ราชการ ยกเว้นบริเวณที่จัดไว้เป็นร้านค้าหรือสโมสร
- 4) หอพักตามกฎหมายว่าด้วยหอพัก
- 5) สถานศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ

6) สถานีบริการน้ำมันเชื้อเพลิงตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมน้ำมันเชื้อเพลิง หรือร้านค้าในบริเวณสถานีบริการน้ำมันเชื้อเพลิง

7) สวนสาธารณะของทางราชการที่จัดไว้เพื่อการพักผ่อนของประชาชนโดยทั่วไป

8) สถานที่อื่นที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ

3. ห้ามมิให้ผู้ใดขายเครื่องดัดแปลงแอลกอฮอล์ในวัน หรือเวลาที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

4. ห้ามมิให้ผู้ใดขายเครื่องดัดแปลงแอลกอฮอล์แก่บุคคลดังต่อไปนี้

1) บุคคลซึ่งมีอายุต่ำกว่ายี่สิบปีบริบูรณ์

2) บุคคลที่มีอาการมึนเมาจนครองสติไม่ได้

5. ห้ามมิให้ผู้ใดขายเครื่องดัดแปลงแอลกอฮอล์โดยวิธีการหรือในลักษณะ ดังต่อไปนี้

1) ใช้เครื่องขายอัตโนมัติ

2) การเช่าขาย

3) การลดราคาเพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมการขาย

4) ให้หรือเสนอให้สิทธิในการเข้าชมการแข่งขัน การแสดง การให้บริการการชิงโชค

การชิงรางวัล หรือสิทธิประโยชน์อื่นใดเป็นการตอบแทนแก่ผู้ซื้อเครื่องดัดแปลงแอลกอฮอล์ หรือแก่ผู้นำหีบห่อหรือสลากหรือสิ่งอื่นใดเกี่ยวกับเครื่องดัดแปลงแอลกอฮอล์มาแลกเปลี่ยนหรือแลกซื้อ

5) โดยแจก แถม ให้ หรือแลกเปลี่ยนกับเครื่องดัดแปลงแอลกอฮอล์ หรือกับสินค้าอื่น หรือการให้บริการอย่างอื่นแล้วแต่กรณี หรือแจกจ่ายเครื่องดัดแปลงแอลกอฮอล์ในลักษณะเป็นตัวอย่างของเครื่องดัดแปลงแอลกอฮอล์ หรือเป็นการจูงใจสาธารณชนให้บริโภคเครื่องดัดแปลงแอลกอฮอล์ รวมถึงการกำหนดเงื่อนไขการขายในลักษณะที่เป็นการบังคับซื้อเครื่องดัดแปลงแอลกอฮอล์โดยทางตรงหรือทางอ้อม

6) โดยวิธีหรือลักษณะอื่นใดตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดโดยคำแนะนำของคณะกรรมการ

6. ห้ามมิให้ผู้ใดบริโภคเครื่องดัดแปลงแอลกอฮอล์ในสถานที่หรือบริเวณดังต่อไปนี้

1) วัดหรือสถานที่สำหรับปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนา เว้นแต่เป็นส่วนหนึ่งของพิธีกรรมทางศาสนา

2) สถานบริการสาธารณสุขของรัฐ สถานพยาบาลตามกฎหมายว่าด้วยสถานพยาบาล และร้านขายยาตามกฎหมายว่าด้วยยา ยกเว้นบริเวณที่จัดไว้เป็นที่พักส่วนบุคคล

3) สถานที่ราชการ ยกเว้นบริเวณที่จัดไว้เป็นที่พักส่วนบุคคล หรือสโมสร หรือการจัดเลี้ยงตามประเพณี

4) สถานศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ ยกเว้นบริเวณที่จัดไว้เป็นที่พักส่วนบุคคลหรือสโมสร หรือการจัดเลี้ยงตามประเพณี หรือสถานศึกษาที่สอนการผสมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ

5) สถานบริการน้ำมันเชื้อเพลิงตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมน้ำมันเชื้อเพลิงหรือร้านค้าในบริเวณสถานบริการน้ำมันเชื้อเพลิง

6) สวนสาธารณะของทางราชการที่จัดไว้เพื่อการพักผ่อนของประชาชนโดยทั่วไป

7) สถานที่อื่นที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดโดยคำแนะนำของคณะกรรมการ

7. ห้ามมิให้ผู้ใดโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์หรือแสดงชื่อหรือเครื่องหมายของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อันเป็นการอวดอ้างสรรพคุณหรือชักจูงใจให้ผู้อื่นดื่มโดยตรงหรือโดยอ้อม การโฆษณาหรือประชาสัมพันธ์ใด ๆ โดยผู้ผลิตเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทุกประเภทให้กระทำได้เฉพาะการให้ข้อมูลข่าวสารและความรู้เชิงสร้างสรรค์สังคม โดยไม่มีการปรากฏภาพของสินค้าหรือบรรจุภัณฑ์ของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์นั้น เว้นแต่เป็นการปรากฏของภาพสัญลักษณ์ของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ หรือสัญลักษณ์ของบริษัทผู้ผลิตเครื่องดื่มแอลกอฮอล์นั้นเท่านั้น แต่มิให้ใช้บังคับกับการโฆษณาที่มีต้นกำเนิดนอกราชอาณาจักร

2.2.3 ผลกระทบจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

ผลกระทบที่เกิดจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ หรือมีแอลกอฮอล์ผสม (เช่น ในรูปแบบน้ำผลไม้ที่วางขายกันเต็มท้องตลาด ห้างสรรพสินค้า ร้านสะดวกซื้อ ฯลฯ) หากดื่มในปริมาณที่เหมาะสมจะส่งผลเสียน้อย หากดื่มในปริมาณที่มากเกินไปจะส่งผลกระทบต่อร่างกายอย่างมากมายมหาศาล มีดังนี้

1) อาการแทรกซ้อนทางจิตประสาทเนื่องจากการใช้แอลกอฮอล์ มีดังนี้

1.1) ความบกพร่องทางสติปัญญา

(1) ความบกพร่องทางสติปัญญาและการเคลื่อนไหว จะเกิดขึ้นหลังจากการดื่มในแต่ละครั้ง ซึ่งจะขึ้นอยู่กับปริมาณการดื่มในครั้งนั้นๆ ด้วย

(2) ความจำเสื่อมแบบไปข้างหน้า หลังการดื่มในปริมาณมากๆ เซลล์สมองถูกทำลายเนื่องจากการใช้แอลกอฮอล์

(3) ความบกพร่องด้านความจำ ซึ่งรูปแบบที่รุนแรงที่สุดคือ Korsakoff syndrome มีความสัมพันธ์กับการขาดวิตามิน ร่วมกับการได้รับพิษจากแอลกอฮอล์ โดยจะมีอาการความจำเสื่อมในระยะสั้น แต่รักษาความจำระยะยาวและการคิดย้อนอดีตได้ดีกว่า

(4) อาการผิดปกติที่สมองส่วนหน้า ทำให้เกิดความบกพร่องในด้านการคิดรวบยอด การวางแผน และการจัดระบบ

(4) การฝ่อของสมองส่วนซีรีเบลลัม ทำให้เกิดการเดินเซ ทรงตัวได้ไม่ดี

(5) ภาวะเลือดใต้เยื่อหุ้มสมอง ทั้งเฉียบพลันและเรื้อรัง อาจเกิดหลังจากมีอุบัติเหตุที่ศีรษะซึ่งอาจถูกมองข้ามไปเนื่องจากการได้รับพิษจากแอลกอฮอล์

1.2) อันตรายของหลอดเลือดสมอง

(1) เส้นเลือดในสมองแตก มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับการบริโภคแอลกอฮอล์ที่ก่อให้เกิดอันตราย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการดื่มในปริมาณมากๆ ในคราวเดียวกัน

(2) หลอดเลือดสมองอุดตัน มีความสัมพันธ์กับการดื่มที่ก่อให้เกิดอันตรายติดต่อกันเป็นเวลานาน

1.3) เส้นประสาทส่วนปลายพิการ

(1) จะมีอาการชาตามเท้า รู้สึกหนาวเหมือนใส่ถุงมือถุงเท้า หรือกล้ามเนื้อกลุ่ม Proximal หรือ dental อ่อนกำลังลง การฟื้นตัวจะช้ามาก ประมาณ 1 ปี แม้ว่าจะหยุดดื่มอย่างสิ้นเชิงแล้วก็ตาม

(2) ในปัจจุบันพบว่าเป็น 1 ใน 2 สาเหตุที่พบบ่อยที่สุด ของการเกิดภาวะปัญญาอ่อนในประเทศที่พัฒนาแล้วหลายประเทศ

(3) ค่าเฉลี่ย IQ ของเด็กที่ได้รับผลกระทบจากแอลกอฮอล์จะอยู่ที่ 70 และจะไม่มีพัฒนาการทางด้านสติปัญญาเพิ่มขึ้นตามวัย

(4) ใบหน้าจะมีลักษณะเฉพาะ ได้แก่ สันจมูกยุบ ริมฝีปากบางผิดปกติ ไม่มีกระดูกอ่อนที่ก้นโพรงจมูก

(5) พบความผิดปกติของหัวใจได้บ่อย

2) อาการแทรกซ้อนทางสังคมที่เกิดจากการใช้แอลกอฮอล์

2.1) ครอบครัวและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

(1) เสียเพื่อน

- (2) ทำลายความสัมพันธ์กับคู่สมรส และความสัมพันธ์กับคนใกล้ชิดอื่นๆ
- (3) การแยกกันอยู่ หรือการหย่าร้าง

2.2) อาชีพ

- (1) ไม่ได้รับการเลื่อนตำแหน่ง
- (2) ถูกลดตำแหน่ง
- (3) ถูกไล่ออก
- (4) ว่างงาน

2.3) เศรษฐกิจ

- (1) ขาดรายได้ประจำที่เคยได้จากการทำงาน
- (2) เงินทองไม่พอใช้
- (3) เป็นหนี้การพนัน
- (4) ถูกฉ้อโกง ถูกหลอกลวง

2.4) กฎหมาย

- (1) ฝ่าฝืนกฎหมายที่ห้ามดื่มสุราหรือเสพยาขณะขับรถ
- (2) ถูกยึดใบอนุญาตขับขี่
- (3) มีคดีเกี่ยวกับทรัพย์สิน
- (4) ถูกทำร้ายร่างกาย
- (5) ฆ่าตัวตาย
- (6) ทอดทิ้ง ไม่เลี้ยงดูเด็ก
- (7) ขายบริการทางเพศ

2.2.4 แนวทางการลดความเสี่ยงและการหลีกเลี่ยงปัญหาจากการดื่ม

ถ้าการดื่มทำให้เกิดปัญหาสุขภาพ มีปัญหาความสัมพันธ์กับคนใกล้ชิด หรือปัญหาด้านหน้าที่ความรับผิดชอบ หรือการดื่มทำให้ตนและคนอื่นไม่ปลอดภัย แสดงว่าดื่มมากเกินไป แนวทางต่อไปนี้ จะช่วยให้นักดื่มลดความเสี่ยงจากการดื่ม และสามารถหลีกเลี่ยงปัญหาที่จะเกิดจากการดื่มได้

1) ไม่ดื่มเลยในสถานการณ์ต่อไปนี้

- 1.1) ก่อนขับรถหรือก่อนทำงานที่เสี่ยงต่อความปลอดภัยของตนเองและคน

อื่นๆ

1.2) เมื่อกำลังใช้ยาตามแพทย์สั่ง ซึ่งอาจเกิดปฏิกิริยาทางลบเมื่อผสมกับ แอลกอฮอล์

1.3) ถ้ามีปัญหาสุขภาพที่จะทรุดหนักลงถ้าดื่มแอลกอฮอล์

1.4) ตั้งครรภ์หรืออยู่ระหว่างให้นมบุตร (แม้จะยังไม่มีหลักฐานทาง วิทยาศาสตร์ ที่ระบุว่าการดื่มเป็นครั้งคราวจะเป็นอันตรายต่อทารก แต่ก็ขอแนะนำให้อย่าประมาทและ อย่าดื่มเลยจะดีกว่า

2) ไม่ดื่มทุกวัน

3) ไม่ดื่มมากกว่า 4 ดื่มต่อวันสำหรับผู้ชาย และไม่มากกว่า 2 ดื่มต่อวันสำหรับผู้หญิง

4) ไม่ดื่มเกิน 1 ดื่มต่อชั่วโมง

5) ไม่ดื่มเกินกว่า 12 ดื่มในแต่ละสัปดาห์สำหรับผู้ชายหรือ 9 ดื่มสำหรับผู้หญิง ทั้งนี้ นักดื่มที่ประสบความสำเร็จในการดื่มให้น้อยลงเมื่อเข้าโปรแกรมนี้ มักจะควบคุมการดื่มให้อยู่ในปริมาณ ที่น้อยกว่า 10 ดื่มต่อสัปดาห์เท่านั้น

2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พระสุชี ชาครธมโม (ศรีมัตย์) (2553:100-113) ได้ศึกษาวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของ ประเพณี ฮีตสิบสอง: ศึกษากรณี ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น พบว่า สาเหตุปัจจัยที่มี ผลต่อการเปลี่ยนแปลงของฮีตสิบสอง พบว่า ลักษณะการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ประกอบด้วย ระบบครอบครัวและเครือญาติ ระบบการศึกษา ระบบสาธารณสุขระบบความเชื่อและ ประเพณี และระบบการนันทนาการ บันเทิงปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม มี 2 ปัจจัยหลัก คือ 1 ปัจจัยภายนอก 2 ปัจจัยภายใน ปัจจัยภายนอกที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงประเพณี ฮีตสิบสองในเขตเทศบาลตำบลเมืองเก่า ประกอบด้วยปัจจัยด้านสาธารณูปโภค ปัจจัยด้านการ แพร่หลายทางวัฒนธรรมใหม่เข้ามา ปัจจัยด้านการสื่อสารมวลชน ที่เผยแพร่ข่าวสารได้อย่างรวดเร็ว เช่น โทรทัศน์ วิทยุ เป็นต้น ปัจจัยภายในที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงประเพณีฮีตสิบสองในเขตเทศบาล ตำบลเมืองเก่า คือปัจจัยด้านนิเวศวิทยาสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ ได้แก่ ทรัพยากรป่าไม้ ทรัพยากรน้ำ ทรัพยากรดิน ปัจจัยด้านความเชื่อต่อประเพณี ชาวเทศบาลตำบลเมืองเก่าได้สืบทอดกันมากระทั่ง ปัจจุบัน โดยเชื่อว่าประเพณีที่คนโบราณได้รักษาไว้มีประโยชน์ต่อชุมชน ปัจจัยด้านบุคลิกภาพทัศนคติ ส่วนบุคคล ซึ่งเป็นปัจจัยภายในส่วนมากมีทัศนคติว่า ในปัจจุบันได้มีการยอมรับแล้วว่าทัศนคติเป็นการ แสดงออกถึงความชอบ ไม่ชอบ ทางบวกหรือทางลบต่อบุคคล ต่อวัตถุและต่อเรื่องราวต่างๆ โดยทัศนคติ ทำหน้าที่ผลักดันให้เลือกในสิ่งที่ตนต้องการ ไม่เลือกในสิ่งที่ตนเห็นว่าจะทำให้เกิดความเสียหายหรือไม่ เกิดประโยชน์แก่ตนเองผลการเปลี่ยนแปลงด้านประเพณีฮีตสิบสองในตำบลเมืองเก่าปัจจุบัน พบว่า ด้าน

สังคมและวัฒนธรรม สืบเนื่องมาจาก การเปลี่ยนแปลงจากพัฒนาการทางด้านเทคโนโลยี จากการที่มนุษย์ได้นำเอาวิธีการใหม่ ๆ เข้าใช้ แทนวิธีการกระทำแบบดั้งเดิม เช่น การทำการเกษตรแผนใหม่ โดยการใช้เครื่องทุ่นแรง และการใช้ปุ๋ยเคมี ผลต่อการเปลี่ยนแปลงด้านแนวคิดและการดำเนินชีวิตระดับชุมชน ในเขตเทศบาลตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ประเพณีฮีตสิบสองได้มีการเปลี่ยนแปลงไปเป็นบางอย่าง อาทิ บุญคูณลานหรือบุญเดือนยี่ บุญข้าวจี่หรือบุญเดือนสาม บุญบั้งไฟหรือบุญเดือนหก ประเพณีฮีตสิบสองอื่น ๆ ไม่มีการเปลี่ยนแปลงแต่อย่างใด ยังคงยึดถือปฏิบัติเพื่อเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตและอนุรักษ์ไว้เพื่อคนรุ่นหลังต่อไป

ลัทธิ สมนะ และคณะ (2551) ได้ศึกษาพฤติกรรมการดื่มสุราในการแข่งขันกีฬา งานบุญฮีตสิบสองของกลุ่มเยาวชน 3 หมู่บ้านในชุมชนโนนสมบูรณ์ ตำบลยางหล่อ อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลให้ดื่มสุรา อันดับแรกคือ ปัจจัยจากตัวเด็ก รองลงมาคือ ครอบครัวสิ่งแวดล้อม สื่อ ตามลำดับ โดยได้ทดลองปฏิบัติการ ได้แก่

- การจัดกีฬาสามวัยเป็นที่หนึ่งได้โดยไม่ต้องพึ่งเหล้า เป็นการปลูกกระแสผ่านกิจกรรมให้เยาวชนมีส่วนร่วมทำกิจกรรมในชุมชน เกิดกติการ่วมกันไม่มีผู้ฝ่าฝืนดื่มเหล้า

- จัดค่ายสามวัย เพื่อพัฒนาเยาวชน พบว่าการสร้างความรักความเข้าใจให้ความอบอุ่นในครอบครัวนั้นเป็นฐานสำคัญที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของเด็ก ผู้ใหญ่ต้องเป็นต้นแบบที่ดีให้กับเด็ก การดึงผู้ใหญ่เข้ามามีส่วนในการทำกิจกรรมให้ความสำคัญกับเด็กจึงเป็นการเพิ่มพื้นที่ทางสังคมให้เด็กคิดดีทำได้

- จัดตั้งสภาเด็กและเยาวชน เป็นการพัฒนาให้เด็ก เยาวชนมีพื้นที่ในการทำกิจกรรมที่สร้างสรรค์

- การจัดโครงการพัฒนาศักยภาพการเป็นวิทยากร ก็เป็นอีกทางหนึ่งที่ส่งเสริมให้เด็กกล้าพูดกล้าแสดงออก มีความมั่นใจในตัวเอง มาพัฒนาชุมชนต่อไปในอนาคต

หลังจากที่การวิจัยได้สิ้นสุดลงแล้ว เกิดการตกผลึกความรู้ในชุมชน และค้นพบว่า การแก้ไขปัญหาที่ดีที่สุดชุมชนคือการพัฒนาให้ทุกคนมีส่วนร่วม ยอมรับซึ่งกันและกัน การพัฒนาที่ไม่หยุดนิ่ง ถือเป็นหัวใจหลักของความสำเร็จ

สถิต นาสมน และคณะ (2551) ศึกษาวิจัยเรื่อง “เด็กและเยาวชนงดเหล้าในงานประเพณีฮีต 12 ของ 5 ชุมชน ตำบลฝั่งแดง อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู” พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดื่มสุราของเด็กและเยาวชน จากการร่วมประกอบกิจกรรมตามฮีตประเพณีของชุมชนนั้น ประการแรก มีปัจจัยมาจากตัวเด็ก รองลงมาคือปัจจัยที่เกิดจากเพื่อน ปัจจัยที่เกิดจากครอบครัว ปัจจัยที่เกิดจากสังคม และสิ่งแวดล้อม ตามลำดับ ซึ่งมูลเหตุสำคัญที่ส่งผลต่อการดื่มสุราของเด็กและเยาวชนนั้นเกิดจาก การ

ดำเนินตามวิถีชีวิต วิธีคิด การกระทำของคนในชุมชน อันเป็นผลจากกระแสสังคมยุคใหม่ การยึดถือปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบทางสังคม วัฒนธรรมประเพณี การใช้ภูมิปัญญาในท้องถิ่นเปลี่ยนแปลงไป จากวิถีชีวิตดั้งเดิมของคนในชุมชนฝั่งแดง การประกอบกิจกรรมตามฮีตประเพณีก็ทำแบบรวบรัด พอให้แล้วเสร็จพิธี ไม่ให้ความสำคัญต่อคุณค่าและความหมายของฮีตประเพณี ขาดการถ่ายทอดความรู้ ถ่ายโยงการปฏิบัติตามพิธีการของฮีตประเพณีไปสู่เด็ก และเยาวชนผู้เป็นบุตรหลาน เด็กและเยาวชนไม่มีส่วนร่วมในการประกอบกิจพิธีตามฮีตประเพณี เกิดช่องว่างระหว่างการปฏิบัติของกลุ่มผู้ใหญ่กับเด็ก และเยาวชน เด็กและเยาวชนสับสนไม่เข้าใจในฮีตประเพณีนั้นๆ จึงชักชวนกันดื่มกิน เพื่อให้เกิดความสนุกสนาน เพราะคิดว่าถ้าชุมชนมีบุญมีงานต้องมีการดื่มสุรา และสนุกรื่นเริงเป็นสำคัญเมื่อมีการดื่มการเมา ของเด็กและเยาวชนในชุมชนเกิดจากการประกอบกิจกรรมงานฮีตประเพณีในท้องถิ่น ก็ส่งผลกระทบต่อที่เป็นปัญหาตามมา คือผลกระทบที่เกิดต่อตัวเด็กเอง เช่น เสียการเรียน เสียอนาคต ถูกตีตราว่าเป็นเด็กไม่ดี ขาดความน่าเชื่อถือ ผลกระทบต่อครอบครัว สังคม เกิดการทะเลาะวิวาท สร้างความวุ่นวาย ความรำคาญแก่สังคม ทำผิดกฎระเบียบ ศีลธรรมอันดีงาม ผลกระทบต่อเศรษฐกิจ เป็นการเสียค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมทางฮีตประเพณี เมื่อเมาแล้วเกิดอุบัติเหตุ ก็ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการดูแลรักษาพยาบาล

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องสามารถมาปรับใช้กับการดำเนินโครงการวิจัยได้ว่าการเปลี่ยนแปลงของฮีตสิบสองในชุมชนนั้น มีผลมาจากปัจจัยที่เกี่ยวข้องที่เปลี่ยนแปลงไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ ได้แก่ สาธารณูปโภค ปัจจัยด้านการแพร่หลายทางวัฒนธรรมใหม่เข้ามา การสื่อสารมวลชน นิเวศวิทยาสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ ความเชื่อต่อประเพณี บุคลิกภาพทัศนคติส่วนบุคคล การนำฮีตสิบสองมาใช้ในการลดละเลิกการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในงานบุญจะต้องได้รับความร่วมมือ และยอมรับซึ่งกันและกันในชุมชน ทุกคนต้องมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา จึงจะนำมาซึ่งความสำเร็จได้

บทที่ 3

กระบวนการดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการ เน้นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนให้ตระหนักและเห็นถึงผลกระทบที่เกิดจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โดยใช้ฮีตสิบสองเป็นตัวเชื่อมโยงและยึดเหนี่ยวจิตใจให้ลดการดื่มลง แต่เนื่องจากความเปลี่ยนแปลงตามกระแสโลกาภิวัตน์ทำให้การปฏิบัติตามฮีตนั้นเปลี่ยนไป จนบางคนไม่รู้คุณค่าและความหมายที่แท้จริง โดยเฉพาะเด็กและเยาวชน จึงได้ทำการศึกษาประเพณีฮีตสิบสองเพื่อลดการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในงานบุญ ซึ่งมีกระบวนการดำเนินการวิจัยดังนี้

3.1 ขอบเขตการวิจัย

3.1.1 ขอบเขตพื้นที่

บ้านโนนปาวาน หมู่ที่ 4 และบ้านโนนมีชัย หมู่ที่ 10 ตำบลกู่ผึ้ง อำเภอสุวรรณคูหา จังหวัดหนองบัวลำภู

3.1.2 ขอบเขตเนื้อหา

- 1) บริบทและพัฒนาการของชุมชนบ้านโนนปาวานตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน
- 2) คุณค่าความหมายของฮีตสิบสองที่มีต่อเยาวชนโนนปาวานตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน
- 3) เจือจาง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของคุณค่าความหมายของฮีตสิบสองที่มีต่อเยาวชนและชุมชน
- 4) ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงระบบคุณค่าฮีตสิบสองที่มีต่อเยาวชนและชุมชน
- 5) สถานการณ์ ปัจจัย และผลกระทบการดื่มแอลกอฮอล์ของเด็กเยาวชนและผู้ปกครอง

3.1.3 กลุ่มเป้าหมาย

- 1) เด็กและเยาวชน อายุ 10 – 18 ปี ทุกคน
- 2) ผู้ปกครองเด็กและเยาวชนทุกคน
- 3) ผู้นำ
- 4) ครู

5) พระสงฆ์

3.1.4 ระยะเวลาดำเนินการ

ระยะเวลาดำเนินการ เดือน มิถุนายน 2555 – พฤศจิกายน 2555 (6 เดือน)

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการทำวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลมีดังนี้

- 1) ประเด็นการสัมภาษณ์ ใช้เก็บข้อมูลบริบท ประวัติศาสตร์ในชุมชน
- 2) ประเด็นการสนทนากลุ่ม ใช้เก็บข้อมูลประวัติหมู่บ้าน คุณค่า ความหมายของฮีตสิบสอง
- 3) ข้อมูลเอกสารหรือข้อมูลมือสอง

3.3 กิจกรรมวิจัย

3.3.1 ช่วงการพัฒนาทีม

ประชุมครั้งที่ 1 เพื่อเตรียมการวางแผนการดำเนินงานในการทำวิจัย

วันที่ 9 เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2555 สถานที่ศูนย์ฝึกอบรมวิชาชีพหนองคาย อำเภอเมือง จังหวัดหนองคายมีสมาชิกเข้าร่วมประชุมในครั้งนี้จำนวน 6 คน สรุปผลการประชุมจากการประชุมได้หัวข้อในการทำวิจัยเรื่องศึกษารูปแบบการจัดงานบุญฮีตสิบสอง ที่เหมาะสมเพื่อลดการดื่มแอลกอฮอล์ของเยาวชนของบ้านโนนป่าवान ตำบลกุดผึ้ง อำเภอสุวรรณคูหา จังหวัดหนองบัวลำภู

วัตถุประสงค์ในการประชุม คือ อบรมสร้างเครื่องมือและแตกกรอบการเก็บข้อมูลวิจัย

ผลที่เกิดขึ้น คือ นักวิจัยที่เข้าร่วมมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวิจัยและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเพื่อที่จะนำมาขยายผลต่อในชุมชน

3.3.2 ช่วงการเก็บข้อมูล

ประชุมครั้งที่ 2 เพื่อวางแผนการดำเนินงานในการทำวิจัย

วันที่ 14 เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2555 สถานที่วัดศรีสว่างอุดมพร บ้านโนนป่าवान ตำบลกุดผึ้ง อำเภอสุวรรณคูหา จังหวัด หนองบัวลำภู มีสมาชิกเข้าร่วมประชุมในครั้งนี้จำนวน 16 คน สรุปผลการประชุมจากการประชุมได้ประเด็นศึกษา แหล่งข้อมูล เครื่องมือ วิธีการ ผู้เก็บข้อมูล เพื่อตอบตาม

ผลที่เกิดขึ้น คือ ชาวบ้านที่มาร่วมประชุมมีความเข้าใจตรงกันในการทำวิจัย เรียนรู้เครื่องมือในการเก็บข้อมูล ถึงแม้บางท่านอาจจะยังไม่เข้าใจมากนัก แต่ก็มีคามมุ่งมั่นที่จะพัฒนาชุมชน

ประชุมครั้งที่ 3 เพื่อออกแบบการสัมภาษณ์และเก็บข้อมูลประวัติหมู่บ้าน

วันที่ 8 เดือน กันยายน พ.ศ. 2555 สถานที่วัดศรีสว่างอุดมพร บ้านโนนปาวาน ตำบลกุดผึ้ง อำเภอสวรรคคูหา จังหวัดหนองบัวลำภู มีสมาชิกที่เข้าร่วมประชุมในครั้งนี้จำนวน 42 คน

ผลที่เกิดขึ้นคือ จากการประชุมได้ประเด็นการสัมภาษณ์ในการเก็บข้อมูลประวัติหมู่บ้าน แต่ยังไม่ทราบว่า จะเก็บข้อมูลได้เหมาะสมหรือไม่ จึงมีมติร่วมกันว่า ให้ทดลองไปใช้ก่อนแล้วค่อยปรับหารูปแบบในการเก็บใหม่

ภาพที่ 1 เก็บข้อมูลประวัติหมู่บ้าน ณ วัดศรีสว่างอุดมพร

ประชุมครั้งที่ 4 เพื่อทำความเข้าใจแก่ผู้เก็บข้อมูลในการใช้รูปแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์และทำการวิจัย

วันที่ 19 เดือนกันยายน พ.ศ. 2555 สถานที่วัดศรีสว่างอุดมพร บ้านโนนปาวาน ตำบลกุดผึ้ง อำเภอสวรรคคูหา จังหวัดหนองบัวลำภู มีสมาชิกที่เข้าร่วมประชุมในครั้งนี้จำนวน 30 คน

ผลที่เกิดขึ้นคือ จากการประชุมผู้เก็บข้อมูลในการวิจัยมีความรู้ความเข้าใจในการใช้แบบสอบถามแบบสัมภาษณ์ในการเก็บข้อมูล และดำเนินการเก็บข้อมูลตามแบบสอบถามและสัมภาษณ์อันได้แก่ สอบถามประวัติหมู่บ้าน ประวัติงานบุญฮีตสิบสอง กิจกรรมของงานบุญแต่ละบุญ ความหมายที่แฝงอยู่ในแต่ละบุญ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ตลอดจนการศึกษาการเปลี่ยนแปลง และผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงไปของความหมายของงานบุญแต่ละบุญซึ่งเกี่ยวข้องกับการลดการดื่มแอลกอฮอล์

ของเยาวชนและชุมชน และหาข้อสรุปร่วมกันว่าจะจัดงานบุญแบบไหนจึงจะเหมาะสม ในระหว่างที่ทำการเก็บข้อมูลก็มีการประชุมย่อยกันเรื่อยๆ เพื่อปรับแนวทางให้ได้มาซึ่งข้อมูล

ประชุมครั้งที่ 5 เพื่อสรุปผลจากแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์

วันที่ 14 เดือนตุลาคม พ.ศ. 2555 สถานที่วัดศรีสว่างอุดมพร ตำบลกุดผึ้ง อำเภอสวรรคคูหา จังหวัดหนองบัวลำภู มีสมาชิกที่เข้าร่วมประชุมในครั้งนี้จำนวน 15 คน

ผลที่เกิดขึ้นจากการประชุม คือ ได้ข้อมูลประกอบการเขียนรายงาน แต่ทีมวิจัยยังไม่มีความรู้ในการเขียนรายงานวิจัย จึงยังไม่รู้ว่าข้อมูลที่ได้มาเป็นอย่างไร เพียงพอหรือไม่ จึงส่งข้อมูลที่ได้ไปให้ผู้ประสานงานโนนดให้ข้อเสนอแนะ พบว่าข้อมูลยังไม่มี ความชัดเจนทุกประเด็น จึงเก็บข้อมูลใหม่เพิ่มเติม

ประชุมครั้งที่ 6 ประชุมติดตามการเก็บรวบรวมข้อมูล และเก็บข้อมูลประวัติของหมู่บ้าน และงานบุญฮีต 12 เพิ่มเติม

วันที่ 9 เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2556 สถานที่วัดศรีสว่างอุดมพร บ้านโนนป่าवान ตำบลกุดผึ้ง อำเภอสวรรคคูหา จังหวัดหนองบัวลำภู มีสมาชิกเข้าร่วมประชุมในครั้งนี้จำนวน 21 คน

ผลที่เกิดขึ้น คือ เก็บข้อมูลประวัติของหมู่บ้านเพิ่มเติมโดยให้ผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชนมาให้ข้อมูล ในรูปแบบการสนทนากลุ่ม

ภาพที่ 2 ประชุมติดตามการเก็บรวบรวมข้อมูล และเก็บข้อมูลประวัติของหมู่บ้านและงานบุญฮีตสิบสองเพิ่มเติม

ณ วัดศรีสว่างอุดมพร

ประชุมครั้งที่ 7 สรุปผลการทำวิจัย

วันที่ 10 เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2556 สถานที่วัดศรีสว่างอุดมพร บ้านโนนปาว่าน ตำบลกุดผึ้ง อำเภอสวรรคต จ.หนองบัวลำภู มีสมาชิกเข้าร่วมประชุมในครั้งนี้จำนวน 17 คน สรุปผลการทำวิจัยและทำรูปเล่ม

ประชุมครั้งที่ 8 อบรมเขียนรายงานวิจัย

วันที่ 25 – 26 กุมภาพันธ์ 2556 อบรมการเขียนรายงานวิจัย ณ วังรีสอร์ท อ.วังสะพุง จังหวัดเลย ผู้เข้าร่วม ได้แก่ นักวิจัย 5 โครงการในจังหวัดหนองบัวลำภู จำนวน 34 คน และเหซป็นทีมวิจัยโนนปาว่าน 6 คน

ผลที่เกิดขึ้น คือ นักวิจัยได้เรียนรู้การเขียนรายงานวิจัยที่ถูกต้อง และพบว่าข้อมูลที่ได้ในรายงานวิจัยของทีมโนนปาว่านนั้น ต้องปรับเนื้อหาใหม่ ในประเด็น บริบท คุณค่าและความหมายของฮีตสิบสองในชุมชนยังไม่ชัดเจน อีกทั้งให้ปรับข้อความทุกบทให้เรียงลำดับให้เหมาะสม สละสลวย และตรวจสอบคำถูกผิด

ภาพที่ 3 อบรมเขียนรายงานวิจัย

3.3.3 เวทีพิจารณารายงานวิจัยระยะที่ 1 และพิจารณาข้อเสนอโครงการระยะที่ 2

วันที่ 21 – 22 มีนาคม 2556 จัดขึ้นเพื่อพิจารณารายงานวิจัยระยะที่ 1 และพิจารณาข้อเสนอโครงการระยะที่ 2 ณ ห้องประชุมศูนย์การศึกษาครอบครัวและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) จังหวัดหนองบัวลำภู ผู้ทรงคุณวุฒิที่ร่วมพิจารณา คือ

- นางวัชรภรณ์ วัฒนขำ อาจารย์พิเศษสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน ศูนย์การเรียนรู้จังหวัดเลย/ นักวิชาการอิสระ
- นายสันติภาพ ศิริวัฒนไพบูลย์ อาจารย์ประจำภาควิชาวิทยาศาสตร์และสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

- ผศ.ดร. ชูพัทธ์ สุทธิสา อาจารย์ประจำ/รองคณบดี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- คุณชุติมา จันทรมณี พี่เลี้ยงโครงการวิจัย ชุตนักวิชาการ จังหวัดอุบลราชธานี
- คุณยุทธนา วงศ์โสภะ พี่เลี้ยงโครงการวิจัย ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดเลย
- คุณปณิกา หงส์อุดร มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่นอีสาน
- คุณอิษฎ์ ปักกันต์ธร เจ้าหน้าที่บริหารโครงการภาคอีสาน ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

ทีมวิจัยเข้าร่วม 4 คน ผลที่เกิดขึ้น คือ เพิ่มเติมข้อมูล ดังนี้

1. เพิ่มความชัดเจนคำสำคัญ 4 คำ ได้แก่ คุณค่าของแต่ละประเพณี, การเปลี่ยนแปลง, ปัจจัย และเงื่อนไข ของการเปลี่ยนแปลง คำสำคัญเหล่านี้ ทำให้เห็นว่าอดีต-ปัจจุบันนั้น ให้คุณค่าเหมือนหรือต่างกันอย่างไร เพราะอะไร

2. ให้บทวนความรู้เดิมในบทที่ 2

3. ให้ปรับกรอบการวิจัยให้เป็นกรอบแนวคิดเชิงกระบวนการ

4. ในบทวิธีการศึกษาข้อมูล ได้แก่ เครื่องมือที่นำมาใช้ในการเก็บข้อมูลนั้นๆ คืออะไร วิธีการที่ใช้ และใช้กับกลุ่มเป้าหมายใด

5. ควรเพิ่มเติมข้อมูล ได้แก่

- สถานการณ์ปัญหา ประกอบด้วยข้อมูลเชิงคุณภาพและปริมาณ

- ปัจจัย และผลกระทบ

- การให้คุณค่าและความหมายกรปฏิบัติภายใต้ประเพณี (ซึ่งเป็นตัวแกนแท้) โดยการ “สัมภาษณ์” ซึ่งควรสะท้อนถึง ความเชื่อที่มีต่อประเพณี คุณค่า (อันมาจากการเรียนรู้และสะท้อนไปสู่ การเปลี่ยนผ่านของชีวิต เช่น ก่อนการมีครองเรือน ฝ่ายชายที่ยังไม่บวช จะต้องบวชก่อนจึงจะสามารถ แต่งงานได้

- การค้นหาประเพณีของชุมชนทั้งหมด เพื่อให้เห็นสถานการณ์ดำรงอยู่ของฮีต12

(อะไรที่เหลือยู่ อะไรที่โดดเด่น และอะไรที่ส่งผลต่อวิถีการอยู่)

- ประวัติศาสตร์ชุมชน

- ทุน/ ศักยภาพของชุมชน

ภาพที่ 4 เวทีพิจารณารายงานวิจัยระยะที่ 1 และพิจารณาข้อเสนอโครงการระยะที่ 2

บทที่ 4

ผลการศึกษา

การศึกษาวิจัยโครงการศึกษารูปแบบการจัดงานบุญฮีตสิบสองที่เหมาะสมเพื่อลดการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของเยาวชนบ้านโนนป่าवान ตำบลกุดผึ้ง อำเภอสุวรรณคูหา จังหวัดหนองบัวลำภู เป็นวิจัยเชิงปฏิบัติการที่เน้นให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการศึกษาและดำเนินการ นำเสนอผลการศึกษาโดยใช้เส้นเวลา มีดังนี้

4.1 บริบทชุมชน

4.1.1 ประวัติชุมชน

เมื่อปี พ.ศ. 2440 บ้านป่าหลาวทอง ตำบลเก่ากลอย อำเภอหนองบัวลำภู จังหวัดอุดรธานี ได้เกิดไฟไหม้และโรคฝีดาษระบาดในชุมชน ผู้คนจึงอพยพหาที่อยู่ใหม่ พอมาเห็นที่ตั้งซึ่งเป็นเนินสูง สภาพพื้นที่ของชุมชนมีความอุดมสมบูรณ์ มีป่าไม้ มีแหล่งน้ำ ที่เป็นจุดเด่นคือ มีว่านสมุนไพรมากมาย เช่น ไพล ขมิ้นชัน ว่านชักมดลูก ว่านหอม เป็นต้น และเป็นที่โนนด้วยจึงพากันตั้งชุมชนที่นี่และตั้งชื่อว่า “บ้านโนนป่าवान” นอกจากมีว่านหลากหลายชนิดแล้วที่แห่งนี้ยังมีสัตว์ป่าต่างๆชนิดอันเป็นอาหารของชาวบ้านที่ย้ายมาใหม่ แต่เดิมมีผู้ย้ายมาอาศัยอยู่ 8 ครัวเรือน สัตว์ป่าและพื้นที่ป่าจึงไม่ถูกทำลายมากนัก ต่อเมื่อมีประชากรย้ายมามากขึ้นประกอบกับมีผู้คนจากถิ่นย้ายเข้ามา ป่าไม้ที่มีมากจึงถูกทำลายลงเพื่อนำไม้มาสร้างบ้านและที่อยู่อาศัย สัตว์ป่าถูกล่ามาทำอาหารและเหลือน้อยลงเรื่อยๆ ในยุคแรกชาวบ้านจับจองพื้นที่ต่างๆเพื่อทำนา ต่อเมื่อชาวบ้านได้จับจองพื้นที่นาหมดแล้วผู้ที่อพยพเข้ามาจากที่อื่นจึงไม่มีที่ทำกิน จึงอาศัยรับจ้างต่างๆ

สภาพปัจจุบัน บ้านโนนป่าवानมีสภาพเป็นชุมชนมากขึ้น มีการขยายตัวของการตั้งบ้านเรือน และการค้าขายภายในชุมชน มีสื่อและเทคโนโลยีที่ทันสมัย มีการขยายถนนที่กว้างขึ้น การคมนาคมขนส่งสะดวกขึ้น บ้านเรือนสมัยใหม่เป็นครึ่งปูนครึ่งไม้ และมีที่เป็นปูนทั้งหมดแต่ทำแค่ชั้นเดียว ถนนจากเดิมที่เป็นทางลูกรัง ก็พัฒนาเป็นถนนลาดยาง

4.1.2 อาณาเขต

อาณาเขต

ทิศเหนือ ติดต่อกับ บ้านเชียงฮาย หมู่3 ต. กุดผึ้ง อ. สุวรรณคูหา จ. หนองบัวลำภู

ทิศใต้ ติดต่อกับ บ้านโนนชาต หมู่ 5 ต. นาด่าน อ. สุวรรณคูหา จ. หนองบัวลำภู
 ทิศตะวันออก ติดต่อกับ บ้านหนองแวง ต. หนองแวง อ. บ้านฝ้อ จ. อุดรธานี
 ทิศตะวันตก ติดต่อกับ บ้านนาไก่อ หมู่ 5 ต. กุดผึ้ง อ. สุวรรณคูหา จ. หนองบัวลำภู

4.1.3 การคมนาคม

ปัจจุบันมีถนนภายในหมู่บ้านมี 5 สาย แยกเป็น ถนนคอนกรีต 2 สาย ระยะทาง 2,575 เมตร ถนนลูกรัง/หินคลุก 3 สาย รวม 900 เมตรเส้นทางการคมนาคม ที่เป็นเส้นทางหลักเชื่อมจากหมู่บ้าน ถึงอำเภอ คือ ถนนเชื่อมจากบ้านนาค้ำน้อยถึงบ้านหินนกยูงเป็นถนนลูกรังยาว 3 กิโลเมตร จากบ้านหินนกยูงถึงที่ว่าการอำเภอเป็นถนนลาดยางยาว 6 กิโลเมตร รวมระยะทางจากหมู่บ้านถึงอำเภอ 9 กิโลเมตร

4.1.4 ข้อมูลประชากร

ปัจจุบันมีประชากรในหมู่บ้านทั้งหมด 1,016 คน แยกเป็นชาย 510 คน หญิง 506 คน

4.1.5 การปกครอง

ชุมชนมีการปกครองแบบประชาธิปไตย โดยยึดถือกฎหมายในการดำเนินชีวิต มีการแสดงออกของประชาชนร่วมกันแสดงความคิดเห็นระหว่างผู้นำ และประชาชนในหมู่บ้านทุกคน มีผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ดูแลหมู่บ้าน

รายชื่อผู้ใหญ่บ้าน

(1) นายทอง ศรีหานาม	(4) นายพัน แก้วหลอย
(2) นายอ่อนศรี ศรีมุงคุณ	(5) นายเทียน โคตรทา
(3) นายแพง ไสยสัตย์	(6) นายใหม่ นาคี
(7) นายภี โสภา	(12) นายเดือน พิมพ์แน่น
(8) นายปา พุทธโก	(13) นายเขียน สุทธิโสม
(9) นายใบ พลราษฎร์	(14) นายเฉลียว ฤทธินอก
(10) นายสมจิตร เสนาชัย	(15) นายสังเวียน พิลาลัย
(11) นายสมศรี คงคา	

4.1.6 เศรษฐกิจ

ในอดีตประชากรส่วนใหญ่ ทำนา และหาของป่า เช่น หาหน่อไม้ ลำสัตร มาบริโภค เป็นอาหารภายในครอบครัว ไม่ค่อยมีการซื้อขายกัน แต่ปัจจุบันประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพหลัก คือ ทำนา ทำไร่ เพื่อการค้า และมีอาชีพเสริมคือ ทำสวนยางพารา และเลี้ยงสัตว์ เช่น ไก่ เป็ด ปลา กบ นอกจากนี้ก็ไปทำงานรับจ้างที่กรุงเทพมหานคร ส่วนหนึ่งก็เปิดร้านอาหารและร้านขายของชำ

4.1.7 ศาสนา

ชาวบ้านส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ มีวัดอยู่ 2 แห่งคือ

- (1) วัดป่าหลาวทอง
- (2) วัดศรีสว่างอุดมพร

4.1.8 โรงเรียนบ้านโนนป่าว่านเชียงฮาย

โรงเรียนก่อตั้งครั้งแรกขึ้น ณ ศูนย์เด็กในปัจจุบันซึ่งอยู่กลางบ้าน ทำการเรียนการสอน จนถึงชั้น ป. 4 เมื่อมีคนเรียนมากขึ้น และสถานที่มีความคับแคบ ต่อมาในปี พ.ศ. 2505 ได้ย้ายโรงเรียน จากที่ตั้งเดิม มาอยู่ที่ตั้งปัจจุบันในพื้นที่ที่ติดกับถนนระหว่างบ้านโนนป่าว่านกับบ้านเชียงฮาย ซึ่งมีเนื้อที่ 20ไร่

4.2 พัฒนาการการชุมชนกับการเปลี่ยนแปลง คุณค่าความหมายของฮีต 12 ที่มีต่อเยาวชน เจริญใจ/ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของคุณค่าของฮีตสิบสอง และผลกระทบที่มีต่อเยาวชน ตั้งแต่อดีตถึง

ผู้รู้ในชุมชนบ้านโนนป่าว่าน ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการของชุมชนที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลง คุณค่าของฮีตสิบสอง เจริญใจ/ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของคุณค่าของฮีตสิบสอง และผลกระทบ ที่มีต่อเยาวชนตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน สามารถอธิบายโดยใช้เส้นเวลา ดังนี้

4.2.1 ยุคก่อตั้งหมู่บ้าน (พ.ศ. 2440 – 2515)

เมื่อ พ.ศ. 2440 บ้านโนนป่าว่าน (ในปัจจุบัน) เดิมที ชื่อบ้านหลาวทอง ต่อมาเกิด อัคคีภัยและโรคระบาดฝัฒาษ โรคห่า ขึ้น จึงย้ายชุมชนมาตั้งในพื้นที่บ้านโนนป่าว่านในปัจจุบัน สภาพ พื้นที่มีความอุดมสมบูรณ์ อุดมไปด้วยว่านนานาชนิด เช่น ไพล ขมิ้นชัน ว่านชักมดลูก ว่านหอม เป็นต้น

การประกอบอาชีพสมัยนั้นยึดการเกษตรกรรมเป็นหลัก มีการแผ้วถางป่าในบริเวณที่ ชุ่มน้ำ ถางทีละน้อยโดยใช้พร้า อีโต้ หรือขวาน ในการถางรอให้แห้งก่อนแล้วใช้ไฟเผา จากนั้นก็ใช้จอบ

เสียม ขุดให้เป็นหลุมเพื่อหยอดเมล็ดพันธุ์ข้าว ชาวบ้านช่วยเหลือกันในการเก็บเกี่ยวผลผลิต เรียกว่า การลงแขก ช่วยกันทำนา เกี่ยวข้าว ช่วยกันสร้างบ้าน สร้างบ้านด้วยไม้ พื้นใช้ไม้ไผ่สับเป็นฟาก ใช้หญ้าคาฉีกเป็นแผ่นมุงหลังคา ใช้ใบไม้ทำเป็นฝาบ้าน เมื่อมีการเก็บเกี่ยวจะใช้รากไม้หรือว่านสมุนไพรรักษาตนเองในหมู่บ้าน หากมีคนตายจะใช้วิธีการฝังศพที่ป่าช้า

ในด้านเศรษฐกิจ มีเศรษฐกิจแบบพึ่งตนเอง ผลิตที่ได้ก็เพื่อยังชีพ ไม่มีการค้าขาย มีเพียงการแลกเปลี่ยนกันระหว่างครอบครัวในชุมชน ปลูกอยู่ปลูกกินตามธรรมชาติ ไม่ได้ทำเพื่อขาย การประกอบอาชีพจะใช้แรงงานคนและควายไถนา และใช้เกวียนในการขนของ ไม่มีการจ้างแรงงาน เครื่องมือเครื่องใช้ในการเกษตรจะทำขึ้นใช้เอง เช่น ตีจอบ ตีเสียม ตีมีด ขวาน สานตะกร้า กระบุง หวดนึ่งข้าว ก่องข้าว ทำรางไม้ไผ่สำหรับใส่อาหาร เป็นต้น

สังคมการอยู่ร่วมกันจะเคารพผู้นำชุมชน มีประเพณีปฏิบัติสืบทอดกันมาเมื่อมีการฆ่าวัว ควาย เจ้าภาพจะแบ่งเนื้อมาให้ผู้นำ เป็นการแสดงความเคารพ แสดงถึงการปกครองในหมู่บ้านเมื่อมีเหตุการณ์ในชุมชน ผู้นำต้องรับรู้ช่วยเหลือลูกบ้านทุกอย่าง ในครอบครัวอาศัยลักษณะการอยู่อาศัยเป็นแบบครอบครัวใหญ่ สัมพันธ์กันตามเครือญาติ เชื้อพืงหัวหน้าครอบครัว เมื่อเวลามีปัญหาคนในครอบครัวที่เป็นผู้อาวุโสจะพูดคุยไกล่เกลี่ยกันแล้วก็ให้ถือเป็นที่สุด ในหมู่บ้านอยู่ร่วมกันบนฐานของความเชื่อต่างๆ เช่น ห้ามชนพื้นเข้าหมู่บ้านในวันพระ นับถือศาลปู่ตา มีการบวงสรวงผีบ้านในวันบวงสรวงห้ามทุกคนออกจากหมู่บ้าน เป็นต้น ผู้คนก็จะมีโอกาสพบปะพูดคุยกัน ในช่วงมีงานก็เช่นกัน บุญญาติทุกคนจะมาตักหมัน มาร่วมกันทำกับข้าว ทำข้าวปุ้น (ขนมจีน) เพื่อไปถวายวัด ก่อนที่จะมีงานบุญผู้คนในหมู่บ้านจะมีการเตรียมงาน บางคนเตรียมหมักเหล้าแช่ข้าวใส่ไห แล้วเอามาตั้งให้สุก จากนั้นเอาลงแช่น้ำในไหแล้วโรยด้วย แป้งหมักเหล้าโรยหน้า แล้วหยดดินน้ำตาลเพิ่มรสหวานให้เหล้า (เรียกว่าเหล้าเถื่อน) เพื่อนำมาดื่มในงานวันเด็กๆ จะไม่ได้รับอนุญาตให้ดื่ม ผู้ใหญ่จะดื่มเฉพาะช่วงมีงานบุญ มีการใช้แสงสว่างจากกะบอง (เอาขี้ผึ้งมาผสมกับเนื้อไม้ที่ผุแล้วมาห่อด้วยใบไม้) จะเห็นได้ว่ามีเหล้าเข้ามาเกี่ยวกับพิธีกรรม

คุณค่าและความหมาย

คุณค่าและความหมายของฮีตสิบสองที่มีต่อเยาวชนในสมัยนั้น คือ กรอบประเพณีอันดีงาม ที่ทุกคนต้องยึดถือปฏิบัติร่วมกัน การดำรงชีวิตของผู้คนในชุมชนบ้านโนนป่าว่านถือปฏิบัติตามจารีตประเพณี ซึ่งชาวบ้านเรียกว่า ฮีตสิบสอง เป็นแนวปฏิบัติที่ผสมผสานกับพิธีกรรมความเชื่อเกี่ยวกับผีและพิธีกรรมทางการเกษตร เข้ากับพิธีกรรมทางพุทธศาสนา โดยมีวัดเป็นศูนย์รวมจิตใจและประกอบ

พิธีกรรมทางศาสนา ซึ่งมีการปฏิบัติในทุกเดือน เรียกว่าฮัตสึบสอง ในช่วงเดือนอ้าย คือเข้ากรรม
 ชาวบ้านจะเข้าวัดไปถวายภัตตาหารแด่พระสงฆ์ที่มาเข้าปริวาสกรรม เมื่อไปร่วมพิธีจะมีการรับศีล รับพร
 ฟังเทศ ต่อมาคือเดือน ยี่ เป็นบุญคุณลาน เป็นการนิมนต์พระสงฆ์ไปทำพิธีกรรมอยู่ลานข้าว เพื่อเป็นศิริ
 มงคลแก่ผู้ทำนาและเป็นการบูชาเจ้าแม่โพธิ์สพ มีการรับศีลรับพรจากพระเช่นกันไม่ได้จัดพิธีที่วัด
 ต่อมาคือเดือนสาม บุญข้าวจี จัดขึ้นที่วัดเพื่อเอาข้าวได้มาใหม่จีไฟแล้วเอาไปถวายพระให้พระฉันท์ก่อน
 เก็บเข้ายุ้งฉาง พระก็จะให้ศีลและรับพรเช่นกัน ต่อมาคือเดือน สี่ คือบุญผะเวด เป็นการทำบุญ จัดขึ้น
 เพื่อระลึกถึงพระเวสสันดร สอนคนให้รู้จักการทำทาน การให้ การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่ผู้อื่น มีการเทศนาสั่ง
 สอนคนที่ฟังเชื่อว่าจะได้บุญกุศลอย่างแรงกล้า ต่อมาคือเดือนห้า บุญสงกรานต์ ถือเป็นบุญปีใหม่ ผู้คนก็
 จะเข้าทำบุญที่วัด ฟังเทศน์ มีการละเล่นในตอนกลางคืน คนในหมู่บ้านจะขอขมาผู้ใหญ่ในสิ่งที่ผิดพลาด
 ไป เพื่อเริ่มต้นชีวิตใหม่ ต่อมาคือเดือนหก บุญบั้งไฟ เป็นการขอฝน ขอความอุดมสมบูรณ์ก่อนฤดูทำนา
 ผู้คนจะสนุกสนาน แต่มีขอบเขต สร้างความสามัคคี เคารพซึ่งกันและกันต่อมาคือเดือนเจ็ดบุญข้าชะหรือ
 บุญเบิกบ้าน ถือเป็นบุญเพื่อการปัดรังควาน และขับไล่สิ่งไม่ดีไม่งามหรือสิ่งที่เป็นอัปมงคลสิ่งที่เป็น
 เสนียดจัญไรออกไปจากหมู่บ้าน พอถึงวันทำบุญชาวบ้านทุกครัวเรือนจะนำดอกไม้ ธูปเทียน ชันน้ำมัน
 ชันใส่กรวดทรายและฝ้ายผูกแขน มารวมกันที่ปะรำพิธีกลางหมู่บ้าน ตกตอนเย็นจะนิมนต์พระสงฆ์มา
 สวดชัยมงคลคาถา เรียกว่า ตั้งมุงคุณ ตอนเช้ารุ่งขึ้นจะพากันนำข้าวปลาอาหารมาทำบุญตักบาตรเลี้ยง
 พระถวายจังหัน เมื่อพระฉันเสร็จแล้วจะให้พรและประพรมน้ำมันให้แก่ทุกคน ต่อมาคือเดือนแปด บุญ
 เข้าพรรษา ในฤดูฝนนั้นภิกษุได้เหยียบย่ำข้าวกล้าในนาของชาวบ้านเสียหาย สัตว์ตัวเล็กตัวน้อยพลอย
 ถูกเหยียบตายไปด้วย พระพุทธเจ้าจึงบัญญัติให้ภิกษุต้องจำพรรษา 3 เดือนในฤดูฝน เป็นการสอนให้
 ผู้คนไม่ฆ่าสัตว์ ตระหนักในการรักษาชีวิตของผู้อื่น ต่อมาคือเดือนเก้า บุญเข้าประทับดิน เป็นการทำบุญ
 ให้บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว โดยเอาห่อข้าวไปวัดให้พระสวดไปวางไว้ที่ไร่นา เป็นการแสดงถึงการสำนึก
 บุญคุณ และอุทิศให้ผีไร้ญาติ ต่อมาคือเดือนสิบ บุญเข้าสาก เป็นการเอาพาข้าวไปถวายวัด เพื่ออุทิศให้ผู้
 ล่วงลับไปแล้วเช่นกัน ต่อมาคือเดือนสิบเอ็ด บุญออกพรรษา เป็นการทำบุญกับพระที่จำศีลครบสาม
 เดือนในการศึกษาหลักธรรมคำสั่งสอนมาสั่งสอนชาวบ้าน ต่อมาคือเดือนสิบสอง บุญกะถินหรือบุญกฐิน
 เป็นการถวายผ้ากฐินให้แก่พระสงฆ์ที่ออกจากการจำพรรษา

สถานการณ์การตีเครื่องตีแอลกอฮอล์

คนในสมัยนี้จะทำเหล้าเอง ซึ่งการหมักเหล้าทำโดย แข่ข้าวเหนียวนึ่งสุกแล้วชาวใส่ น้ำ
 ที่ไว้ให้สะเด็ดน้ำ แล้วนำมาใส่ไหเคลุกเคล้าใส่แป้งหมักเหล้า แล้วกดข้าวในไหให้แน่น จากนั้นโรยหน้า

ด้วยแป้งหมักเหล้าอีกครั้งหนึ่งแล้วปิดฝาให้สนิท หมักประมาณ 7 วัน จากนั้นเติมน้ำเปล่าลงไปในไหหมักไว้อีก 1 วัน สามารถนำมาดื่มได้ (เรียกว่าเหล้าสาโท) แสดงให้เห็นว่าคนในสมัยก่อนจะทำเหล้าดื่มเอง เมื่อทำเสร็จแล้วก็จะเรียกเพื่อนมาดื่มสนทนา พูดคุยกัน แต่เด็กในสมัยนั้นไม่ได้รับอนุญาตให้ดื่ม เด็กและเยาวชนก็เชื่อฟัง

ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของคุณค่าของฮีตสิบสอง

ในช่วงนี้เป็นกรอบในการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน ทำให้ลูกเชื่อฟังพ่อแม่ ลูกจะได้รับการถ่ายทอดความรู้จากผู้เฒ่าผู้แก่ ผู้ชายบวชเรียนในวัด คนในในหมู่บ้านเกรงกลัวบาป การปฏิบัติตามประเพณีเป็นสิ่งที่ดีงาม เชื่อในผู้นำ ดังนั้น ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลง คือ

1. ความเชื่อเรื่องบาปบุญคุณโทษ ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว เช่น การลักขโมยของวัดจะทำให้เป็นเปรต ปากเล็กเท่ารูเข็ม เป็นต้น
2. พ่อแม่ดูแลเลี้ยงลูกอย่างใกล้ชิด ถ่ายทอดความรู้ในการใช้ชีวิตได้เป็นอย่างดี
3. ผู้ใหญ่ในชุมชนเป็นแบบอย่างที่ดี
4. ประเพณีงานบุญฮีต 12 ชุมชนปฏิบัติเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต มีหลักคำสอน คุณธรรมจริยธรรมที่ทำให้ชุมชนเอื้อเฟื้อต่อกัน
5. สภาพเศรษฐกิจแบบพึ่งตนเอง มีเหลือก็แบ่งปันกันกิน ไม่ต้องไปทำงานต่างถิ่น

ผลกระทบจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ต่อเยาวชน

การดื่มเหล้าในยุคนี้นี้จะเป็นผู้ใหญ่ และการทำเหล้าจะทำเฉพาะโอกาสพิเศษ เช่น การลงแขกทำนา เกี่ยวข้าว หรืองานบุญประจำปี เลี้ยงผีปู่ตา เมื่อเมาแล้วก็นอน ไม่ได้ไปไหน ไม่มีการทะเลาะกัน แต่เป็นการสร้างความสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เยาวชนจะไม่ได้รับอนุญาตให้ดื่ม เพราะยังไม่ถึงวัยที่เหมาะสม (ยังไม่เป็นผู้ใหญ่)

4.2.2 ยุคการเปลี่ยนแปลง (พ.ศ. 2516 – 2526)

ในปี พ.ศ. 2516 มีผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ (ผกค.) ซึ่งตั้งกองประจำการในป่าภูซางได้เข้ามาปลุกระดมชาวบ้านให้เป็นแนวร่วมอุดมการณ์ ชาวบ้านเข้าร่วมด้วยเพราะไม่สามารถขัดขืนได้ มีการขายเสบียงอาหารให้ ผู้ต่อต้านจะถูกฆ่าตาย สร้างความตื่นตระหนกให้กับชาวบ้าน จนถึง พ.ศ. 2517 มีทหารจากทางราชการเข้ามากวาดล้างผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ เข้ามาฝึกอบรมชาวบ้านให้รู้จักป้องกันตัว การใช้อาวุธ การจู่โจม ชาวบ้านมีการแยกเป็น 2 ฝ่าย คือฝ่ายผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์และฝ่ายทหาร

ทำให้ชาวบ้านที่เป็นฝ่ายคอมมิวนิสต์กลัวว่าจะถูกจับจึงย้ายออกจากหมู่บ้าน ฝ่ายชาวบ้านที่อยู่ข้างทหาร รู้สึกว่าอยู่กับทหารแล้วปลอดภัย จึงให้ความร่วมมือทุกอย่าง ขณะเดียวกันทหารก็นำสุราที่ผลิตถูกต้องตามกฎหมายเข้ามาในชุมชน ชาวบ้านที่ทำงานและสนิทกับทหารก็ได้ดื่มกินสุราแบบใหม่กับทหาร

ในปี พ.ศ. 2518 ทหารย้ายกองประจำการออกจากหมู่บ้าน ให้อาสาสมัครรักษาดินแดน (อส.) และตำรวจตระเวนชายแดน (ตชด.) เข้ามาประจำการแทน กลุ่มผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ไม่กลัว เพราะเขาคิดว่ากลุ่มที่เข้ามาประจำการแทนทหาร มีการต่อสู้กันอีกระลอกหนึ่งที่มีความรุนแรงมาก

ปี พ.ศ. 2521 ทหารที่อยู่ในพื้นที่ได้บอกให้คนในหมู่บ้านกลุ่มที่ไปร่วมเป็นผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ออกมามอบตัว โดยไม่มีความผิด (ดำเนินการก่อนนโยบายผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย ที่ 66/2523 ของรัฐบาล) พร้อมส่งเสริมอาชีพ และให้เงินช่วยเหลือ ทำให้สถานการณ์คลี่คลาย ชุมชนก็มีการดำรงชีวิตปกติ ชาวบ้านที่ย้ายออกจากหมู่บ้านในช่วงทหารเข้ามาก็พากันย้ายเข้าหมู่บ้านและร่วมกันพัฒนาชุมชนให้มีความเจริญขึ้น

สิ่งที่ชุมชนได้รับจากกลุ่มที่เข้ามาในชุมชนในยุคนี้จากกลุ่มทหารคือ มีถนนลูกรังเข้าถึงชุมชน ทำให้การเดินทางสะดวกขึ้น

วิถีชีวิตในสังคมของคนในชุมชนนั้น ผู้นำชุมชนถูกลดบทบาทลง วางตัวยากขึ้น ต้องสร้างความเชื่อมั่นให้กับทั้งสองฝ่ายว่าจะไม่ก้าวถอยความลับกัน ชาวบ้านในหมู่บ้านก็อยู่ร่วมกันโดยมีกลุ่มผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์เป็นผู้ดูแลความสงบเรียบร้อย แต่ก่อนมีโจร ขโมยคอยลักทรัพย์สินของชาวบ้าน เมื่อกลุ่มคอมมิวนิสต์เข้ามาในหมู่บ้านไม่มีการลักขโมยกัน

การอยู่ร่วมกันในครอบครัวก็เป็นครอบครัวใหญ่เช่นเดียวกับยุคสร้างบ้านแปลงเมือง แต่ชาวบ้านจะหวงใยลูกหลานมากขึ้น เพราะไม่อยากให้ไปร่วมกับพวกคอมมิวนิสต์ แม้ว่ากลุ่มผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์เน้นการเข้ามาผูกมิตรชาวบ้านช่วยเหลือรักษาความสงบในหมู่บ้าน แต่ชาวบ้านบางส่วนก็ต่อต้านแบบไม่แสดงออก

การทำมาหากินก็ยังเป็นปกติไปไร่ไปนาได้ ฟังฟังธรรมชาติไม่มีการเปลี่ยนแปลงจากยุคก่อน แต่ต้องกลับก่อนตะวันตกดิน การหาของป่าก็ลำบากมากขึ้นเนื่องจากความตึงเครียดระหว่างทหารกับกลุ่มผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ ในตอนกลางวันสามารถเข้าป่าล่าสัตว์ได้ ต้องระวังตัวมากขึ้น หลีกเลี่ยงการปะทะกันระหว่างทั้งสองฝ่าย เมื่อเห็นทหารก็ไม่เข้าใกล้ เมื่อเห็นกลุ่มคอมมิวนิสต์ก็หลีกเลียงเช่นกัน

ด้านเศรษฐกิจชุมชน มีการรวมกลุ่มกันในการทำนา ไปทำคนเดียวไม่ได้ เพราะต้องรีบทำรีบเสร็จ จึงปลอดภัย จะค่อยๆ ทำเช่นแต่ก่อนไม่ได้ หากเกิดการปะทะกันในบริเวณใกล้เคียงนาจะหลบไม่ทัน และช่วงนี้มีการซื้อขายสินค้าในชุมชน โดยกลุ่มผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์เข้ามาซื้อผลผลิตจากชาวบ้าน

คุณค่าและความหมาย

คุณค่าและความหมายของฮีตสิบสองที่มีต่อเยาวชนในช่วงนี้ยังคงเหมือนกันกับในยุคตั้งหมู่บ้าน แต่ในยุคนี้รัฐบาลเริ่มส่งเสริมการศึกษาตามแบบตะวันตก พ่อแม่มีการส่งลูกหลานเข้าศึกษาในโรงเรียน ในตอนนั้นมีถึงระดับประถมศึกษาปีที่ 4 เท่านั้น เมื่อเริ่มอ่านออกเขียนได้ ก็ได้เรียนรู้โลกภายนอกมากขึ้น อยู่ในโรงเรียนครูจะสอนให้นักเรียนรู้จักหลักคำสอนทุกวันศุกร์จะมีการสวดมนต์ไหว้พระ และวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่พานักเรียนทำกิจกรรมในวัด พระก็จะเทศนาสั่งสอนให้ประพฤติปฏิบัติตามฮีตครองของหมู่บ้าน

ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงฮีตสิบสอง

ในยุคนี้มีการปฏิบัติการของคอมมิวนิสต์ ทำให้การดำเนินชีวิตไม่ค่อยสะดวกในการดำเนินชีวิต ทำให้การทำบุญเลือกทำเฉพาะที่ทำได้ หรือลดพิธีกรรมการปฏิบัติลง ส่งผลให้มีคนในชุมชนรุ่นต่อมาไม่เห็นความสำคัญ ก่อให้เกิดความเหินห่างไปเรื่อยๆ

ปัจจัยที่สองในยุคนี้คือ ปัจจัยด้านกฎหมาย เริ่มมีการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในชุมชน ถ้าเป็นเหล้าโท (เหล้าเถื่อน) จะถูกจับกุม และเสียค่าปรับ

สถานการณ์การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

เด็กและเยาวชนก็ยังคงเชื่อฟังผู้ใหญ่ไม่มีการดื่มเหล้า ผู้ใหญ่สั่งสอนว่าเป็นของมีนเมา เป็นสิ่งไม่ดี จะกินได้เมื่อโตขึ้น แสดงให้เห็นว่าเด็กยังคงมีความเคารพผู้ใหญ่เนื่องจากความไม่สงบในชุมชน

4.2.3 ยุคเทคโนโลยีสารสนเทศ (พ.ศ.2527 – ถึงปัจจุบัน)

ปี พ.ศ. 2527 มีไฟฟ้าเข้ามาในชุมชนเป็นครั้งแรก สิ่งที่เข้ามาพร้อมกับไฟฟ้าคือ เครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เช่น โทรทัศน์ขาวดำ เป็นต้น ทำให้คนในชุมชนเข้าถึงโลกภายนอกผ่านจอภาพขาวดำมากขึ้น ต่อมา ปี พ.ศ. 2530 ถนนลูกรังเข้ามาถึงชุมชนลาดยางเข้ามาถึง คนในชุมชนออกไปทำงานต่างจังหวัด

การดำรงชีวิตในสังคม เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงจากสังคมเครือญาติเป็นสังคมปัจเจก ครอบครัวเริ่มมีขนาดเล็กลง จากเดิมอยู่รวมกันเป็นครอบครัวใหญ่ก็แยกครอบครัวออกมา มีพ่อ แม่ ลูก ดูแลกันในครอบครัว พ่อแม่ส่งเสริมให้ลูกเข้ารับการศึกษามากขึ้น จนกลายเป็นการแข่งขันที่จะส่งลูกเข้าโรงเรียนในเมือง

ในด้านเศรษฐกิจ มีการค้าขายมากขึ้น จากเดิมมีการแลกเปลี่ยนกัน เอื้อเฟื้อกัน การปลูกอยู่ปลูกกินลดลง หันมาซื้ออยู่ซื้อกินมากขึ้น ชาวบ้านก็ใช้เงินเป็นปัจจัยสี่กลางในการแลกเปลี่ยน มีการจ้างแรงงานกันในชุมชน การลงแรงช่วยกันลดลง ในการทำเกษตรกรรมในครอบครัวก็หันปลูกเพื่อขาย เช่น ยางพารา มันสำปะหลัง อ้อย เป็นต้น มีการใช้เครื่องมือที่ทันสมัยในการผลิต เช่น รถไถนา สารเคมี เริ่มมีการกู้ยืมจากภายนอก (ธกส.) ชาวบ้านเริ่มมีหนี้สิน ในช่วงหลังฤดูการเก็บเกี่ยว พ่อหรือแม่/ทั้งพ่อและแม่มีการอพยพแรงงานไปทำงานต่างถิ่น ปลอมให้ลูกอยู่กับปู่ย่าตายายที่บ้าน ลูกเริ่มห่างจากพ่อแม่ ส่งผลให้เด็กและเยาวชนสนใจโลกภายนอกมากขึ้นและรับเอาวัฒนธรรมต่างท้องถิ่นเข้ามา วิถีชีวิตเปลี่ยนแปลงมากขึ้น เช่น การแต่งตัว การกิน เป็นต้น

คุณค่าและปัจจัยการเปลี่ยนแปลงของฮีตสิบสอง

คุณค่าและการเปลี่ยนแปลงของฮีตสิบสองจากอดีตถึงปัจจุบัน ซึ่งเปลี่ยนไปตามสถานการณ์และสภาพทางสังคมที่เปลี่ยนไป ซึ่งมีดังนี้

1) บุญเข้ากรรม

บุญเข้ากรรมเป็นบุญที่เกี่ยวข้องกับพระสงฆ์โดยเฉพาะ เมื่อพระสงฆ์เข้ากรรม ชาวบ้านก็จะเข้าร่วมอนุโมทนาบุญกับพระสงฆ์ด้วยการถวายน้ำร้อน น้ำเย็น หรืออาหารเพื่ออำนวยความสะดวกแก่พระสงฆ์ ในอดีต พระภิกษุที่อาบัติสังฆาติเสส จะต้องอยู่กรรมจึงจะพ้นอาบัติ โดยพระภิกษุสงฆ์จะไปเข้ากรรมที่วัดบ้านบุญทันซึ่งเป็นสถานที่ที่เหมาะสม มีป่าไม้เหมาะสำหรับปักกลด พระสงฆ์จะตั้งกลดภาวนาในป่า 8 วัน เพราะในอำเภอนี้มี 8 ตำบล เพื่อให้ชาวบ้านทั้ง 8 ตำบลได้ทำบุญเลี้ยงพระ ตำบลละ 1 วัน จึงได้กำหนดวันเข้ากรรม 8 วัน

เยาวชนในอดีตจะไปทำบุญเลี้ยงพระ พระสงฆ์จะฉันเพียง 1 คาบ คือฉันเพล เยาวชนช่วยกันต้มน้ำร้อนน้ำอุ่น ในวันที่ 9 จะมีพิธีทำบุญตักบาตร รับศีลรับพร ฟังเทศน์ฟังธรรม การที่เยาวชนได้มีส่วนร่วมในการทำบุญจะเป็นการขัดเกลาจิตใจของวัยรุ่น

ในปัจจุบันคุณค่าความหมายของงานบุญเดือนนี้ไม่เปลี่ยน คือมุ่งทำบุญในวันที่พระท่านชำระศีลให้บริสุทธิ์และจะได้บุญมากหากได้ทำบุญกับพระที่มีศีลบริสุทธิ์ พิธีกรรมที่เคยทำมาใน

อดีตกับปัจจุบันยังคงดำเนินไปตามแบบโบราณที่เคยทำมา แต่บุญเดือนนี้ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับวัยรุ่นมากนักและไม่มีกิจกรรมที่สำคัญนอกจากฟังเทศน์ทำให้วัยรุ่น ไม่เห็นถึงคุณค่าของการทำบุญเข้ากรรม

2) บุญคุณลาน

ในอดีตความหมายของบุญเดือนนี้คือ การทำขวัญข้าวเพื่อให้เป็นสิริมงคลแห่งข้าว ชาวบ้านโนนป่าว่านจะทำบุญคุณลานที่ลานข้าวของตนเองหลังเกี่ยวข้าวเสร็จโดยการนิมนต์พระมาสวด คำสวดจะเป็นการสวดเพื่ออวยพรให้มีข้าวปลาอาหารเพิ่มพูน ไม่ขาดแคลนอดอยาก และเป็นการขอขมาพระแม่โพสพอันเป็นการแสดงความกตัญญูต่อพระแม่โพสพที่ประทานข้าวมาให้แก่เราได้กิน วัยรุ่นจะเข้าร่วมที่ลานข้าวของตัวเองและลานข้าวของเพื่อนบ้าน การทำเช่นนี้เป็นการสร้างความสัมพันธ์กันภายในชุมชนให้มีความสมัครสมานสามัคคีกันมากขึ้นคนที่มึนน้อยจะไม่ค่อยได้จัดพิธีนี้ เพราะได้ข้าวน้อย

ในปัจจุบันชาวบ้านจะนำข้าวมารวมกันที่วัด แล้วนิมนต์พระมาสวดพร้อมกันที่ลานวัด ชาวบ้านจะนำข้าวบางส่วนกลับบ้านเพื่อเก็บเป็นข้าวมงคล ใช้ปลูกในปีต่อไป ส่วนที่เหลือจะถวายแก่วัด วัยรุ่นจะช่วยกันนำข้าวไปสมทบกันที่วัด คนที่ทำนามีข้าวมารวมที่วัด ตามความต้องการของตน ข้อดีของการนำมารวมกันทำบุญที่วัดคือคนที่มึนน้อยก็มีโอกาสได้ทำบุญ การสวดก็มีจุดประสงค์เหมือนในอดีต ในการร่วมบุญนี้ชาวบ้านได้แสดงออกถึงความสมัครสมานสามัคคีของคนในหมู่บ้านที่จะร่วมกันทำบุญเพื่อสืบทอดพระศาสนา เยาวชนได้มีส่วนร่วมในการจัดใส่กระสอบแล้วนำไปขายนำเงินมาถวายพระอีกครั้ง

จากที่ในอดีตเคยนิมนต์พระสงฆ์มาสวดที่นาของตัวเอง แต่ปัจจุบันชาวบ้านจะนำเอาข้าวมารวมกันที่วัดเพื่อได้แก่ ปัจจัยภายในผู้คนมีความคิดที่ว่า จะรีบทำนาเท่าไรแต่ก็ได้ผลผลิตฤดูกาลเดียวกันและคนที่มึนน้อยก็ได้ทำบุญคุณลาน การเปลี่ยนแปลงนี้ส่งผลให้ เยาวชนจากที่ไม่รู้จักบุญคุณลานได้รู้จักเพราะแต่ก่อนทำในที่นาของตัวเอง แต่ปัจจุบันทำร่วมกัน ทำให้เยาวชนมีโอกาสได้เข้าร่วมและซึมซับประเพณีอันดีงามนี้

3) บุญข้าวจี

ความเป็นมาของการจัดงานตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน แต่ก่อนการทำบุญข้าวจีชาวบ้านโนนป่าว่านได้ไปทำรวมกันที่วัดถ้ำสุวรรณคูหาเพราะว่าวัดถ้ำสุวรรณคูหามีความสำคัญและมีประวัติเก่าแก่มากตั้งแต่โบราณนานมาคือวัดถ้ำสุวรรณคูหาซึ่งมีหลวงพ่อพระไชยเชษฐาที่พี่น้องประชาชนชาวอำเภอสุวรรณคูหาให้ความเคารพบูชาสูงยิ่งเป็นพระพุทธรูปปางจินทร์ หรือปางนาคปรก

ประดิษฐานอยู่ที่วัดถ้ำสุวรรณคูหาแห่งนี้เป็นที่เลื่อมใสศรัทธาของชาวอำเภอสวรรคูหาเป็นอย่างยิ่ง สำหรับหลวงพ่อบุญไชยเชษฐาสร้างด้วยศิลปะสมัยล้านช้างมีนาคปรก 7 เศียร หน้าตักกว้าง 4 ศอก สูง 5 ศอก สร้างด้วยปูนทรายมีส่วนผสมเป็นปูนขาว 2 ส่วน ทราย 5 ส่วน น้ำมะขาม 2 ส่วน ท่ออิฐเป็นโครงสร้างภายในมีชื่อเรียกว่าพระไชยเชษฐา ตามศิลาจารึกที่ปรากฏที่วัดถ้ำสุวรรณคูหา ระบุงการสร้างเทียบเท่าปีพุทธศักราช 2016 หรือ 540 ปี ล่วงมาแล้วจารึกไว้ว่าพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชกษัตริย์ ล้านช้าง ในขณะทรงทำนุบำรุงวัดถ้ำสุวรรณคูหาถึงแม้ไม่ได้ สร้างถาวรวัตถุแต่ได้พระราชทานวิสุงคามสีมาแก่วัด ด้านละ 1,000 วา (จำนวน 500 ไร่) พระราชทานนาจ้งหั้นคือพื้นที่ในหมู่บ้านเป็นสิทธิของวัดเมื่อมี ผลิตผลทางการเกษตร เช่น ข้าวมะพร้าว ตาล หมากร พลุ เป็นต้น ต้องเป็นสิทธิของวัดร้อยละ 10 หมู่บ้านในเขตนาจ้งหั้นในปัจจุบันนี้ประกอบไปด้วยบ้านดงยาง บ้านนาตาแหลว บ้านนาฮักสาง(บ้านนา สี) บ้านนาท่าเปิด (บ้านนาไร่เดียว) บ้านกุดผึ้ง บ้านนาจ้งหั้น บ้านโนนสง่า บ้านนาแพงเมือง บ้านคูหา พัฒนา ซึ่งตามจารึกระบุว่าชาวบ้านอยู่ในเขตนาจ้งหั้นไม่ต้องถูกเกณฑ์ไปเป็นทหาร และไม่ต้องเสียค่า ส่วยไร่ (ภาษี) แก่เจ้าเมืองเป็นการแสดงถึงความเลื่อมใส ศรัทธา ต่อพระพุทธศาสนาและความศักดิ์สิทธิ์ ของพระไชยเชษฐามาโดยตลอด ทั้งนี้นาจ้งหั้นเข้าใจว่าเป็นที่นาหรือที่ทำกินให้ชาวบ้านได้ทำไร่ ทำนา และประกาศให้ผู้ที่ได้ที่นาจ้งหั้นเสียภาษี ร้อยละ 10 สำหรับการทำนุบำรุงวัดถ้ำสุวรรณคูหาและหลังฤดู เก็บเกี่ยวชาวบ้านก็นำภาษีมาส่งให้วัด ทั้งนี้ในช่วงดังกล่าวทางภาคอีสานภายหลังจากเก็บเกี่ยวข้าวกล้า พืชผลในไร่แล้วจะเข้าสู่ฤดูหนาวพอดี การนำภาษีซึ่งเป็นข้าวหรือพืชไร่ต่างๆที่ผลิตได้ในนาจ้งหั้นเพื่อ นำมาถวายให้วัด ซึ่งการเดินทางในสมัยนั้นต่างมีความลำบากชาวบ้านต้องมาพักอาศัยค้างแรมในบริเวณ วัดจึงต้องนำข้าวเหนียวหนึ่งมาปั้นย่างไฟเป็นข้าวจี๋ กินกันและถวายเป็นการสักการะหลวงพ่อบุญไชย เชษฐาและถวายพระสงฆ์จนกลายเป็นประเพณีบุญข้าวจี๋ที่ถือปฏิบัติสืบจนปัจจุบัน

แต่ละปีชาวบ้านในอำเภอสวรรคูหาได้ร่วมแรงร่วมใจกันทำข้าวจี๋ยักซ์ที่ น่าจะบอกว่าใหญ่ที่สุดในโลกขึ้นเพื่อแสดงให้เห็นถึงความเจริญของบ้านเมืองความศรัทธาของชาวบ้านที่ ได้สืบสานประเพณีที่ดีงามซึ่งเป็นสิ่งที่ดี และเป็นความภาคภูมิใจของคนอำเภอสวรรคูหาและจังหวัด หนองบัวลำภูสำหรับวัดถ้ำสุวรรณคูหา นอกจากหลวงพ่อบุญไชยเชษฐาอันเป็นที่เคารพศรัทธาแล้วยัง เป็นวัดที่มีโบราณสถานและโบราณวัตถุที่กรมศิลปากรได้ขึ้นทะเบียนไว้เรียบร้อยแล้ว สมัยก่อนเป็นวัด อริยวาสหรือเป็นที่พำนักปฏิบัติธรรมฝ่ายธรรมยุต ปัจจุบันเป็นวัดมหานิกายสร้างในภูเขาหินปูนโดยมี พระเถระในสมัยนั้นได้ตัดแปลงถ้ำให้เป็นที่พักอาศัยจำวัดบำเพ็ญภาวนา ภูเขาหินปูนลูกดังกล่าวมีถ้ำอยู่ กว่า 40 ถ้ำมีถ้ำใหญ่ที่สุดเรียกว่าถ้ำสุวรรณคูหาใช้เป็นสถานที่ทำสังกรรมลงอุโบสถโดยมีพระไชย

เชษฐาเป็นพระประธานในอุโบสถปัจจุบันจะมีชาวบ้านมาจากหลายแห่งทั้งภาคอีสานหรือภาคอื่นๆ เดินทางกราบไหว้บนบานศาลกล่าวด้วยการนำดอกไม้ธูปเทียนโพธิ์ทองพวงมาลัยมากราบไหว้ขอพร หลวงพ่อพระไชยเชษฐาชาวบ้านทำไร่นาก็ขอให้มียอดผลผลิตออกมาดี ไร่นาอุดมสมบูรณ์หลายคนมาบนบานขอให้มียอดตำแหน่งหน้าที่ดีๆ สอนได้ที่ดีหรือทำมาหากินมีรายได้ดี ซึ่งก็มักประสบผลสำเร็จ ลูกศิษย์ลูกหาที่ศรัทธาก็สร้างองค์พระไชยเชษฐาจำลองมาถวาย ส่วนคนในอำเภอสุวรรณคูหา หากจะออกไปต่างจังหวัดไปทำงานต่างถิ่นหรือออกไปประกอบอาชีพที่อื่นจะเข้ามากราบไหว้ขอพร ขอให้แคล้วคลาดหรือมีรายได้กลับมาเป็นกอบเป็นกำซึ่งมักจะเห็นผล บางคนถึงกลับปวารณาตัวกลับเข้ามาบำรุงรักษาวัดสำหรับประเพณีบุญข้าวจี๊ซึ่งนอกจากชาวสุวรรณคูหาจะจัดเป็นงานใหญ่ประจำปี แล้วชาวอีสานทั่วทุกจังหวัดโดยเฉพาะชาวบ้านต่างๆ ก็จะมีการจี๊ข้าวจี๊เพื่อถวายแด่พระสงฆ์จนกลายเป็นฮีตหนึ่งในสิบสองฮีตหรือแนวปฏิบัติอันดีงามของชาวอีสานไปแล้ว ส่วนงานบุญข้าวจี๊ยังกษัตริย์ปิดทองหลวงพ่อพระไชยเชษฐาของชาวสุวรรณคูหา งานจะจัดขึ้นในวันขึ้น 13 - 15 ค่ำเดือน 3 ตามจันทรคติเป็นประจำทุกปี โดยอำเภอสุวรรณคูหา ร่วมกับเทศบาลตำบลสุวรรณคูหา องค์การบริหารส่วนจังหวัดหนองบัวลำภูจะมีชาวบ้านร่วมนำข้าวเปลือกข้าวสาร ผลผลิตทางการเกษตรนำมาถวายจัดขบวนแห่รำฟ้อนอย่างสวยงามและได้ถือปฏิบัติมีได้ขาดเป็นประเพณีสืบต่อกันมาตั้งแต่โบราณ คือ การที่ชาวบ้านในสมัยก่อนในนาจึงหันเมื่อนำสิ่งของมาถวายเพื่อทำนุบำรุงรักษาวัด ซึ่งในช่วงดังกล่าวจะมีอากาศหนาวเย็นมักจะนำข้าวเหนียวหนึ่งมาปั้นย่างไฟเป็นข้าวจี๊ มีการร่วมวงกินร่วมกันและสนทนาพาทีกัน เรียกกันว่าร่วมทำบุญข้าวจี๊ ก่อนจะได้รับประทานต้องถวายพระสงฆ์เป็นภัตตาหาร ได้ถือปฏิบัติมาช้านานจนปัจจุบันกลายเป็นประเพณีบุญข้าวจี๊ซึ่งคณะกรรมการจัดงานก็ได้จัดสร้างข้าวจี๊ยักษ์ขนาดใหญ่ถวายหลวงพ่อพระไชยเชษฐาก่อนจะแจกจ่ายให้ประชาชนที่มาร่วมงานได้รับประทานถือเป็นการรับประทานบารมีหลวงพ่อพระไชยเชษฐา ที่มีประชาชนมาร่วมงานกันเป็นจำนวนมากในทุกปีด้วย ที่ได้ถือปฏิบัติสืบทอดมายาวนานกว่า 500 ปีและดำรงไว้ให้ลูกหลานได้พบและสืบทอดวิถีปฏิบัติสืบไป

สำหรับงานบุญข้าวจี๊ยังกษัตริย์ปิดทองหลวงพ่อพระไชยเชษฐา ซึ่งถือเป็นงานประจำปีของชาวอำเภอสุวรรณคูหา ซึ่งในงานก็จะมีการจัดทำข้าวจี๊ยักษ์มีพิธีปิดทองหลวงพ่อพระไชยเชษฐา งานบวงสรวงพระไชยเชษฐาและในวันเปิดงานก็จะมีขบวนแห่จากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ต่างๆ ที่เข้าร่วมงานอย่างอลังการเช่นทุกปี ไม่เพียงเท่านั้นปีนี้ทางคณะกรรมการจัดงานได้เปิดโอกาสพิเศษให้ประชาชนทั่วไปเข้าสักการะพระพุทธรูปทองคำลำคำคู่อำเภอสุวรรณคูหาอายุ 500 กว่าปี ซึ่งเชื่อว่าสร้างขึ้นในสมัยเดียวกับหลวงพ่อพระไชยเชษฐา การเดินทางเพื่อไปเที่ยวชมหรือร่วมงาน

ประเพณีบุญข้าวจี่ที่ถ้ำสุวรรณคูหานั้น วัดถ้ำสุวรรณคูหา ตั้งอยู่ที่บ้านคูหาพัฒนา หมู่ที่ 7 ต. นาสี โดยใช้ทางหลวงหมายเลข 210 (หนองบัวลำภู – วังสะพุง) เลี้ยวขวาตามทางหลวงหมายเลข 2097 ถึงอำเภอสุวรรณคูหา จากนั้นไปตามทางถนนพระไชยเชษฐาประมาณ 1 กิโลเมตร เลี้ยวขวาเข้าไปอีกประมาณ 4 กิโลเมตรก็ถึงวัดถ้ำสุวรรณคูหา บุญข้าวจี่เป็นบุญประเพณีของชาวอีสานแต่เป็นบุญทั้งอำเภอเพราะจัดทุกปี ทำกันทั้งอำเภอแต่ละปีทุกหมู่บ้านในอำเภอสุวรรณคูหาที่จะมารวมกันที่วัดถ้ำสุวรรณคูหาทุกหมู่บ้าน ผู้ใหญ่บ้านจะประชาสัมพันธ์ให้ชาวบ้านไปร่วมทำบุญและบริจาคเงินเพื่อเป็นทุนในการทำนุบำรุงวัดผู้ใหญ่บ้านจะนำเงินที่ชาวบ้านบริจาคมาแล้วเอาไปรวมกันกับบ้านอื่นๆ ที่อยู่ในตำบลเดียวกันรวมเป็นตำบลละหนึ่งตันแล้วก็แบ่งเป็นขบวนจะมีขบวนพ้อน ขบวนหาบเงิน หาบทอง หาบข้าว หาบผลละหมากรากไม้ต่างๆ เริ่มต้นจากหน้าโรงเรียนบ้านโนนสมบูรณ์ ภายในหมู่บ้านแล้วเลี้ยวเข้าวัดถ้ำสุวรรณคูหา ภายในงานก็มีมากมายหลายอย่าง มีกองอำนวยการประชาสัมพันธ์ให้ผู้ที่มาเที่ยวในงานได้รับทราบถึงทุกส่วนอย่าง ภายในงานมีผู้มีจิตศรัทธามาทำโรทานหลายอย่าง เพื่อให้ผู้มาร่วมทำบุญได้รับประทานกันจนอิ่มนำสำราญอรรถกลับบ้านกัน ส่วนกันสมโภชนั้นกำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้นำไปถวายพระคุณเจ้า เพื่อนำไปทำนุบำรุงวัดถ้ำสุวรรณคูหาต่อไปและทุกคนที่เข้าไปในงานนั้นต้องไปกราบไหว้หลวงพ่พระไชยเชษฐา เพื่อขอพรจากท่านและอธิฐานจิตขอสิ่งที่ต้องการขออะไรก็ได้ตั้งใจขอแต่เพียงว่าท่านต้องเป็นคนดีมีคุณธรรม

คุณค่าความหมายของบุญข้าวจี่คือเพื่อถวายพระสงฆ์หวังผลเป็นบุญ ซึ่งความหมายไม่เปลี่ยนไปแต่พิธีกรรมเปลี่ยน ในอดีตทำบุญที่วัดของตนเอง แต่ปัจจุบันไปทำบุญที่วัดถ้ำสุวรรณคูหา ซึ่งเป็นที่ประดิษฐานองค์พระไชยเชษฐาธิราช อันเป็นพระพุทธรูปที่ศักดิ์สิทธิ์ ในอดีตวัยรุ่นหวังจะไปทำบุญ แต่ปัจจุบันไปทำบุญและเพื่อดูมหรสพ เช่น มีการแสดงวงดนตรี การชกมวย ปาเป้า และการแสดงลิเก แต่สิ่งที่วัยรุ่นชอบคือ การแสดงวงดนตรี จะพากันจับจองพื้นที่เพื่อนั่งฟัง การแสดงจะเลิกตอนรุ่งสาง

4) บุญพระเวส

การจัดงานบุญในอดีต การเตรียมงานชาวบ้านจะนำข้าวจำมารวมกัน แช่น้ำไว้ 5 วัน ปิบข้าวดู ข้าวจะเปื่อย แล้วหมักไปอีก 3 วัน จึงรินน้ำออกแล้วล้างเพื่อให้หายเหม็น จากนั้นนำไปมัดใส่ผ้าขาวแล้ว ทิ้งไว้ 1 คืน ตื่นเข้ามาข้าวจะเป็นก้อน แล้วนำไปต้มจนสุกพอประมาณ ซึ่งจะสุกเฉพาะภายนอก ภายในจะเป็นก้อนอยู่ แล้วนำไปตำใส่ครกมอง แล้วนำมาผัดคั้น และปิบ ซึ่งการทำขนมจีนนี้เป็นการสร้างความสามัคคีให้เกิดในหมู่บ้าน และทำเหล้าโทก่อนถึงวันงานเจ็ดวัน เพื่อต้อนรับปี

น้องมาจากต่างหมู่บ้าน และก่อนถึงวันงานหนึ่งวันมีพี่น้องในหมู่บ้านมาช่วยกันทำขนมจีนเพื่อต้อนรับพี่น้องต่างหมู่บ้านในวันงาน เมื่อถึงวันงานชาวบ้านและแขกต่างหมู่บ้านร่วมกันทำบุญตักบาตร และมีการต้อนรับแขกต่างหมู่บ้านด้วยอาหารขนมจีน เหล้าโทและลาบเนื้อวัว

ขั้นตอนการทำบุญมีดังนี้

เตรียมบูชาคือ เครื่องร้อยเครื่องพันใส่ในศาลาวัดให้ครบ การทำก็คือคนแก่และเยาวชน พ่อบ้านแม่บ้านเราจะต้องเตรียมงานอยู่ประมาณห้าวัน ทางพระท่านจะออกหนังสือนิมนต์พระแต่ละวัดมาร่วมทำบุญด้วยในวันรวม เมื่อพระแต่ละวัดมาถึงทางเจ้าอาวาสจะแจกหนังสือกันเทศแต่ละกันเรียงพระเวศสันดอนจนครบสิบสอง แต่ละองค์วันรวมตอนเช้าทำบุญตักบาตรไหว้พระรับศีล 13.00 น. ไปเชิญพระเวศ การไปมีขบวนแห่ มีพระคุณเจ้าออกหน้าขบวนแห่ตามหลัง จะมีฆ้อง มีกลอง ฉาบ จะมีผู้เฒ่า ผู้แก่และเยาวชน เมื่อแห่พระเวศมาแล้วเวลา 18.00 น. จะมีการไหว้พระสวดมนต์ ต่อด้วยการฟังเทศมาลัยหมื่นมาลัยแสน ตอนกลางคืนมีมหรสพสมโภชตลอดคืน ตอนเช้ามีการฟังเทศสังกาดตอนตีห้าหลังเสร็จแล้วก็มาทำบุญตักบาตรถวายภัตตาหารแก่พระภิกษุสามเณร แล้วก็ฟังเทศพระเวศสันดอนชาดกจนครบ 12 กัน แต่ละองค์เทศจบจะต้องนำไปจ้จยไปถวายให้แต่ละองค์เมื่อเสร็จแล้วมีการการวาระเป็นอันว่าเสร็จพิธี การเปลี่ยนแปลงสมัยนี้ มีการจัดรูปขบวนจะมีกลองยาว มีธรรมาวุธ มีขบวนฟ้อน การเทศน์ก็มีพระสามรูปคือเป็นสามพระมาตรและกลางคืนก็มีหมอลำซิ่ง มีการฆ่าวัวฆ่าควาย มีการดื่มสุราและเด็กเยาวชนตีกันไม่เหมือนสมัยก่อน

การจัดงานในปัจจุบันจัดที่วัดเหมือนเดิม สิ่งที่ต่างจากอดีตคือก่อนวันงานจะมีรถมาขายขนมจีนและเหล้าที่นำมาต้อนรับคือเหล้าภาษี ส่วนเนื้อวัวแต่ก่อนฆ่าแบ่งกันในชุมชนปัจจุบันไปซื้อที่ตลาด

การฟังธรรมเรื่องพระเวศสันดรในบุญพระเวศเป็นความเชื่อมาช้านานว่าการที่ได้ฟังเทศน์เรื่องพระเวศสันดรจนจบตลอดเรื่องใน 1 วัน จะได้ไปเกิดในสมัยพระอริยเมตไตรพุทธเจ้าในอนาคต ชาวอีสานจึงจัดบุญพระเวศขึ้น ในสมัยก่อนวัยรุ่นจะพากันไปฟังเทศน์ ไปช่วยกันประดับตกแต่งวัดว่าอาราม เห็นความสำคัญของบุญนี้ แต่ปัจจุบันการที่วัยรุ่นจะเข้าวัดเป็นเรื่องยาก เพราะสนใจกิจกรรมอย่างอื่นมากกว่า เช่น เล่นเกมส์ ดูโทรทัศน์ และคุยโทรศัพท์ อีกทั้งมีความคิดว่า การฟังเทศน์เป็นเรื่องของคนแก่ เป็นเรื่องที่น่าเบื่อ

5) บุญสงกรานต์

ในบุญตรุษสงกรานต์ในอดีตชาวบ้านถือเป็นวันปีใหม่ของคนไทย พ่อแม่จะพาลูกหลานไปคาราวะญาติผู้ใหญ่ เพื่อขอพรเป็นสิริมงคล จากนั้นจะไปเล่นน้ำที่วัด ตอนเย็นก็สงกราน้ำพระในวันสุดท้ายก็สงกราน้ำพระสงฆ์และผู้สูงอายุ ในวันที่ 13 เมษายนของทุกปี ในตอนเช้าร่วมทำบุญตักบาตร

ที่วัด หลังจากนั้นผู้เฒ่าผู้แก่ก็จะพากันทำแท่นไว้เพื่อเตรียมอัญเชิญพระประติมากร (พระพุทธรูป) เพื่อ
 สรงน้ำหอม หลังจากพระคุณเจ้าฉันเพลแล้วก็จะเริ่มประกอบพิธี เริ่มจากอัญเชิญพระประติมากรลงมา
 จากแท่นในศาลา แล้วก็ประพรมน้ำหอม เสร็จแล้วก็เป็นการคารวะพระคุณเจ้า เพื่อขออนุญาตให้สรงน้ำ
 ได้ในช่วงสงกรานต์ ต่อมาก็ได้อัญเชิญพระประติมากรมาไว้ที่แท่นเพื่อให้ชาวบ้านได้มาสรงน้ำเวลา
 14.00น. ก็เป็นพิธีสรงน้ำผู้สูงอายุ เพื่อขอพรผู้เฒ่าผู้แก่เพื่อให้เป็นสิริมงคลให้กับตัวเองและคนใน
 ครอบครัวให้อยู่ดีมีสุขในวันขึ้นปีใหม่ของไทย ต่อจากนั้นก็เป็นการเล่นน้ำสงกรานต์ การเล่นน้ำสงกรานต์
 สมัยก่อนส่วนมาก หนุ่มสาวก็จะมาเล่นแต่อยู่บริเวณวัดมีการละเล่นต่างๆ และภายในหมู่บ้านเท่านั้น
 เพราะไม่ค่อยมีรถ มีถนนหนทาง การสัญจรไปมาก็ไม่ค่อยสะดวกสบายเหมือนทุกวันนี้ ปัจจุบันการเล่น
 น้ำสงกรานต์ ในตอนกลางคืนพระสงฆ์จะนำชาวบ้านเวียนเทียนรอบโบสถ์ ไหว้พระรับศีล ฟังเทศน์ รับ
 พร เป็นเสร็จพิธี

ในปัจจุบันงานบุญสงกรานต์ยังมีการสืบทอด โดยในช่วงบ่ายวันที่ 12
 เมษายน พุทธศาสนิกชนรวมกันที่ศาลาการเปรียญ เพื่อจะทำพิธีเชิญพระปฏิมากรมาสรงน้ำ ประกอบ
 พิธีไหว้พระ รับศีล ขอคารวะพระรัตนตรัย พระปฏิมากร แล้วกล่าวคำอัญเชิญพระปฏิมากรลงสร
 จากนั้นชาวบ้านก็สรงพระปฏิมากร สรงน้ำพระสงฆ์ ผู้สูงอายุ สรงศาลปู่ตา และหลักบ้าน ชาวบ้านจะ
 เล่นน้ำกันที่หน้าบ้านของตัวเองหรือบ้านเพื่อน และไปสรงน้ำพระที่วัดหรือผู้สูงอายุ ในวันที่ 14 เมษายน
 จะทำพิธีรวมญาติ นำกระดูกบรรพบุรุษ ออกมาสรงด้วยน้ำอบน้ำหอม เริ่มจากไหว้พระ รับศีล พระคุณ
 เจ้าสวดมาติกาบังสุกุล กล่าวคำถวายสังฆทานอุทิศส่วนกุศล พระสงฆ์แสดงธรรมเทศนาเรื่อง ความ
 กตัญญู เสร็จแล้วพระสงฆ์อนุโมทนา เสร็จพิธี

ในวันที่ 16 เมษายน มีพิธีแห่พระประธาน และดอกไม้ รอบหมู่บ้าน เพื่อให้
 ชาวบ้านได้สรงวันสุดท้ายก่อนอัญเชิญประดิษฐานที่เดิม เมื่อมาถึงวัดชาวบ้านจะร่วมกันก่อเจดีย์ทราย
 ตอนเย็นชาวบ้านมารวมกันที่วัดเพื่อเวียนเทียนรอบศาลาการเปรียญ ชาวบ้านไหว้พระ รับศีล พระสงฆ์
 เจริญพระพุทธมนต์ ชาวบ้านกล่าวคำถวายดอกไม้ ธูปเทียน เครื่องสังฆทาน พระสงฆ์แสดงธรรมเทศนา
 1 กัณฑ์ ในตอนกลางคืนพระสงฆ์จะนำชาวบ้านเวียนเทียนรอบโบสถ์ ไหว้พระรับศีล ฟังเทศน์ รับพร ใน
 เวลาเที่ยงคืน ชาวบ้านจะแห่ข้าวพันก้อนรอบหมู่บ้านแล้วจึงนำมาบูชาพระรัตนตรัย พระสงฆ์อนุโมทนา

ในวันที่ 17 เมษายน ชาวบ้านมาทำบุญตักบาตรที่วัด หลังจากทำบุญตักบาตร
 พระสงฆ์จะนำชาวบ้านสวดนิมนต์พระปฏิมากรขึ้นแท่น คารวะเสร็จแล้ว ทำพิธีบายศรีพระปฏิมากร
 รวมทั้งพระสงฆ์สามเณร ผูกข้อต่อแขน

บุญสงกรานต์นั้นมีคุณค่าที่แฝงอยู่มากมาย ได้แก่ เป็นปีใหม่ของไทยในอดีต ก่อนเปลี่ยนมาเป็นวันที่ 1 มกราคมในปัจจุบัน ในเดือนเมษายนนี้ เป็นช่วงฤดูร้อน ในวันนี้จึงมีการรดน้ำ กันและกันเพื่อคลายร้อนอันเป็นภูมิปัญญาของบรรพบุรุษไทย ในปัจจุบันบุญสงกรานต์มีวันสำคัญที่ เพิ่มขึ้น คือเป็นวันครอบครัว และวันผู้สูงอายุ บุตรหลานที่ไปทำงานในเมืองหลวงจะกลับบ้านมารดน้ำดำ หัวบิตำมารดา ปู่ย่าตายาย ผู้เฒ่าผู้แก่ในหมู่บ้านเพื่อขอพรเนื่องในโอกาสปีใหม่ของไทย การร่วมงานบุญ ของวัยรุ่นในอดีตก็เข้าไปที่วัดเพื่อทำบุญ สรงน้ำพระพุทธรูป เล่นน้ำกันในวัด และก่อเจดีย์ทราย แต่ ปัจจุบันจะเล่นสงกรานต์ที่ถนน หน้าบ้านตนเองหรือบ้านเพื่อน เพราะกิจกรรมในวัดไม่มีที่จะดึงดูดใจให้ วัยรุ่นเข้าไป และในวันปีใหม่นี้มีพี่น้องเพื่อนฝูงมาจากแดนไกลก็มีการเลี้ยงฉลองกันที่บ้าน เปิดเพลงเต้น พร้อมกับเล่นสาดน้ำ

6) บุญบั้งไฟ

ความหมายที่แฝงอยู่ในประเพณีบุญบั้งไฟ คือการขอฝนเพื่อใช้ในการทำ การเกษตร เพราะชาวอีสานมีอาชีพทำนาเป็นส่วนมาก และน้ำที่ใช้ส่วนใหญ่มาจากน้ำฝน แต่สิ่งที่แฝงอยู่ ก่อนจะทำพิธีขอฝนคือความสามัคคีของคนในชุมชน โดยในอดีตฝ่ายผู้ชายจะร่วมมือกันทำบั้งไฟ เช่น การช่วยกันตัดไม้ไผ่ ตัดดินปั้น ตัดกระดาษ เขียนลายเพื่อนำมาประดับบั้งไฟให้สวยงาม ฝ่ายหญิงจะซ่อม ขบวนพ่อนรำและการแสดงในขบวนแห่บั้งไฟ การทำเช่นนี้เป็นการแสดงออกถึงความสามัคคี ชาวบ้าน ได้พบปะกัน พูดถึงปัญหาต่างๆในหมู่บ้าน ปัญหาลูกหลาน และช่วยกันหาวิธีแก้ ชาวบ้านได้ใกล้ชิดกัน มากขึ้น

บุญเดือนนี้มีความหมายต่อวัยรุ่นในอดีตมาก เพราะแต่ละคุ้มจะทำบั้งไฟมา ประชันความเร็วและความสูงกัน มีการดื่มสุราเพื่อสร้างความสนุกสนาน เปิดเพลงและพ่อนรำในขบวน แห่เป็นที่สนุกสนานมาก

ปัจจุบันบุญเดือนนี้วัยรุ่นที่มีความสนใจในการทำบั้งไฟแทบจะไม่มี จึงทำให้ ภูมิปัญญาการทำบั้งไฟจึงไม่มีการสืบทอด ความสนุกของวัยรุ่นอยู่ที่การได้ไปพบปะหนุ่มสาว ที่มาดูบั้งไฟ และการพ่อนรำไปกับขบวนแห่บั้งไฟ

ในการทำบุญบั้งไฟนั้นผู้นำชุมชนและชาวบ้านจะประชุมเพื่อเตรียมงานบุญบั้ง ไฟของหมู่บ้าน เมื่อประชุมกันแล้วชาวบ้านแต่ละคุ้มจะต้องจัดทำบั้งไฟที่จะใช้ในการแห่และการประกวด บั้งไฟในหมู่บ้านด้วย ในขั้นตอนแรก ชาวบ้านจะต้องไปซื้อดินประสิวในการทำดินปืน ต่างคนก็ต่างที่จะ ช่วยกันในการจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ต่างๆ ในการทำบั้งไฟ และเป็นการสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นภายใน ชุมชนด้วย ถ้ามี 7 คุ้ม จะต้องทำให้ได้ 7 บั้ง พอถึงวันรวมบุญ แต่ละคุ้มจะต้องนำเอาบั้งไฟที่ได้ทำขึ้น

ไปรวมกันไว้ที่วัดเพื่อที่จะทำการแห่บั้งไฟบูชาพญาแถน ซึ่งในขบวนแห่บั้งไฟนั้นนอกจากจะมีการประกวดการตกแต่งบั้งไฟแล้ว ยังมีการประกวด การแต่งกายเป็น ผาแดง-นางไอ่ ซึ่งเป็นตำนานเกี่ยวกับการทำบุญบั้งไฟมาตั้งแต่อดีต นอกจากนี้ในขบวนแห่บั้งไฟยังมีการแสดงฟ้อนรำและการแห่กลองยาว เพื่อเพิ่มความสนุกสนานและเป็นในประเพณีบุญบั้งไฟในชุมชนของเรา

ขั้นตอน

1. ตอนเช้าชาวบ้านจะร่วมกันไปทำบุญตักบาตรที่วัดให้พระรับศีลถวายภัตตาหารแด่พระคุณเจ้าฟิ่งเทศน์แล้วรับพร

2. ตอนบ่าย เวลา 13.00 น.มีการแห่ขบวนบั้งไฟรอบหมู่บ้าน และกลับเข้ามาแห่รอบศาลาวัดอีก 3 รอบ เวลา 18.00 น. จะมีการเจริญพระพุทธมนต์ และในตอนเช้าของวันรุ่งขึ้นมีการทำบุญตักบาตรถวายทานให้พระรับศีล หลังจากนั้นชาวบ้านก็จะทำการจุดบั้งไฟของแต่ละคุ้ม ซึ่งได้นำบั้งไฟของตนเองไปไว้ที่สถานที่กำหนดไว้ให้จุดบั้งไฟในการจุดบั้งไฟนั้นถ้าบั้งไฟไม่ขึ้นก็จะหามเอาเจ้าของบั้งไฟนั้นไปลงต้ม (โคลน) ที่เตรียมไว้ซึ่งเป็นประเพณีของบุญบั้งไฟ จากนั้นก็จุดให้หมดทุกบั้ง

ในปัจจุบันนี้ การทำบั้งไฟในชุมชนต่างจากเมื่อก่อน เพราะจากการที่วิถีการดำรงชีพเปลี่ยนไปเป็นการแข่งขันเร่งรีบ ทำให้การทำบั้งไฟนั้นเปลี่ยนจากการช่วยกันทำเองในชุมชนมาเป็นการซื้อวัสดุทุกอย่างจากร้านค้า ไม่ว่าจะเป็นปล้องบั้งไฟที่ใช้ท่อ PVC จากการช่วยกันทำบั้งไฟตอนนี้ก็ใช้วิธีการซื้อเอา หรือบั้งไฟก็จ้างเขาทำ ทำให้คนในหมู่บ้านไม่ได้ร่วมกันทำจึงขาดความร่วมมือในการทำงาน แต่ผู้หญิงก็ไปร่วมซ้อมการฟ้อนรำเหมือนเดิม แต่สิ่งที่เปลี่ยนแปลงไปมากคือ มีการเล่นการพนันบั้งไฟ

ปัจจัยที่ทำให้เปลี่ยนไปคือ ภาวะเศรษฐกิจของสังคมในชุมชนที่มีความเร่งรีบมากขึ้น การดำรงชีวิตเป็นไปแบบเร่งรีบแข่งขันกับเวลา และอีกทั้งการไปทำงานต่างถิ่นทำให้เวลาส่วนใหญ่ของคนในชุมชนอยู่กับการทำมาเลี้ยงชีพและครอบครัว

7) บุญข้าชะ

ในอดีตพระจะสวด 3 วัน 3 คืน แต่ปัจจุบันจะสวดวันเดียว เมื่อพระสวดทำน้ำพระพุทธมนต์แล้ว ชาวบ้านจะนำทรายไปโรยไว้รอบบ้านเพื่อไล่เสนียด และนำน้ำมนต์มาพรมตัวเอง

ความหมายในบุญเดือนนี้กับปัจจุบันไม่ต่างกัน เพราะเป็นบุญที่ทุกบ้านต้องทำเพื่อความเป็นสิริมงคลแก่บ้านตนเอง การทำบุญข้าชะหรือบุญเบิกบ้านของชาวบ้านโนนป่าว่าน คือ เมื่อชาวบ้านได้กำหนดวันในการทำบุญนี้แล้ว ทุกคนในชุมชนก็จะมาช่วยกันเตรียมเครื่องบูชา มีข้าวตอก ชันหมากเบ็ง ราชวัตร เศวตรฉัตร เป็นต้น จากนั้นชาวบ้านทุกหลังคาเรือนจะนำด้านสายสิญจน์ผูกโยงติดต่อกันจากบ้านหลังหนึ่งไปยังอีกหลังหนึ่งต่อกันไปเรื่อยๆ จนถึงสถานที่จัดงาน แล้วนำแห่นาทราย

ใส่ถังมาพร้อมกับขวดน้ำหอมหนึ่งขวดมารวมกันไว้สถานที่เดียวกันหรือหลักกลางบ้าน ในเวลา 18.00 น. จะต้องนิมนต์พระสงฆ์มาเจริญพระพุทธมนต์ ชาวบ้านถวายปัจจัยไทยธรรม พระสงฆ์อนุโมทนา เป็นการเสร็จพิธี ในเช้าวันต่อมาชาวบ้านต่างมาทำบุญตักบาตรแด่พระสงฆ์ โดยแต่ละคนจะทำอาหารมาถวายพระสงฆ์ นอกจากนี้ก็จะทำกระทงสามเหลี่ยมคนละ 1 ใบ เพื่อนำมาใส่ข้าวดำ ข้าวแดง ดอกไม้ธูปเทียนให้พระสงฆ์สวดบูชาเทวดา เมื่อพระสงฆ์ฉันภัตตาหารเสร็จแล้ว พระสงฆ์จะสวดยัตติหลักบ้านและหวานทรายรอบหลัก ส่วนดินทรายที่ชาวบ้านนำมารวมนั้นก็ให้นำกลับไปหวานบ้านตนเอง น้ำที่นำมารวมน้ำนั้นก็ให้นำกลับไปอาบที่บ้านตนเองเพื่อความเป็นสิริมงคล

คุณค่าความหมายของบุญนี้ไม่เปลี่ยนไป เยาวชนเข้าร่วมบุญนี้ เพราะเป็นบุญที่เกี่ยวเนื่องกับบ้านทุกหลังที่ต้องการปิดเสนียดจัญไรออกจากบ้านตัวเองเพื่อความเป็นสิริมงคล

8) บุญเข้าพรรษา

บุญเข้าพรรษาจะเป็นประเพณีที่คุณค่าและความหมายต่อวัยรุ่นไม่เปลี่ยนไป เพราะในอดีตวัยรุ่นก็เข้าร่วมในงาน ไปถือศีล ทำวัตรสวดมนต์ ปัจจุบันโรงเรียนในหมู่บ้านจะพานักเรียนไปที่วัดในหมู่บ้านเพื่อถวายผ้าอาบน้ำฝนและผ้าจ่านำพรรษา

บุญเดือนนี้ในอดีตชาวบ้านและวัยรุ่นจะไปร่วมกับวัดเพื่อเวียนเทียนและร่วมกิจกรรม ทุกวัน 15 ค่ำ ชาวบ้านและวัยรุ่นจะไปร่วมกันเวียนเทียนที่วัด พระคุณเจ้าจะต้องอยู่จำพรรษาในวัดนั้นให้ครบไตรมาส 3 เดือน ขึ้นตอน พอถึงเดือน 8 วันเพ็ญ 15 ค่ำ ชาวบ้านจะต้องเตรียมออกเงินหลังคาละ 20 บาท เพื่อไปซื้อผ้าอาบน้ำฝนให้พระภิกษุสามเณรและซื้อเทียนจ่านำพรรษา พอถึงวันเพ็ญ 15 ค่ำ เดือน 8 เวลา 09.00 น. จะต้องไปรวมตัวกันที่วัดเพื่อทำบุญตักบาตรถวายภัตตาหารแก่พระภิกษุสามเณร ตอนเย็นมีการเวียนเทียนไหว้พระรับศีลถวายเทียนพรรษาและผ้าจ่านำพรรษาฝั่งเทศน์รับพร เป็นอันเสร็จพิธี

บุญเข้าพรรษาเป็นบุญที่เกี่ยวกับพระโดยตรง แต่สิ่งที่ชุมชนจะดำเนินการเกี่ยวกับบุญเข้าพรรษานั้น คือการเข้าวัด ทำบุญถือศีล 8 ทุกวันพระ การตั้งจิตอธิษฐาน การรณรงค์เกี่ยวกับการลด ละ เลิก การกระทำที่ผิดศีล เช่น การงดเหล้า การเลิกบุหรี่ เป็นต้น

ปัจจุบันมีวัยรุ่นเป็นส่วนน้อยที่เข้าร่วม แต่จะมีนักเรียนไปจำศีลวันขึ้นหรือแรม 15 ค่ำที่พระท่านจะพานั่งสวดมนต์ทำสมาธิภาวนา ถือศีล 8

9) บุญข้าวประดับดิน

เป็นบุญที่ทำอุทิศกุศลให้ญาติผู้ล่วงลับ โดยในวันเพ็ญ 13 ค่ำ เดือน 9 ชาวบ้านจะต้องเตรียมห่อข้าวให้เป็น 4 ส่วน มี หมาก พลู อาหารคาวหวานเป็นห่อ ๆ แล้วเอามารวม

เป็นห่อเดียวกันให้เป็น 4 ห่อ ในตอนเช้าไปทำบุญตักบาตรถวายทานแด่พระภิกษุสามเณร ไหว้พระรับศีลฟังธรรมเทศนากรวดน้ำอุทิศส่วนกุศล ตอนเที่ยงจัดอาหารไปถวายพระ รับพร พระคุณเจ้าจะบอกให้เอาห่อข้าวมารวมกันพระท่านจะทำพิธีให้แล้วเอาห่อข้าวดังกล่าวไปแขวนตามต้นไม้และเอาไปวางไว้ตามวัด ก่อที่จะนำไปวางนั้นพระคุณเจ้าจะตักลงให้เป็นสัญญาณแล้วเอาห่อข้าวไปวางไว้เพื่อให้ญาติผู้ที่ล่องลับไปแล้วมารับเอา เป็นอันเสร็จพิธี

อดีตวัยรุ่นไปกับผู้ปกครองตอนเย็นมีการเวียนเทียน การจัดงานบุญนี้เพื่อทำบุญให้กับบรรพบุรุษ

ในปัจจุบันส่วนมากเป็นการร่วมทำบุญวันพระ เพราะต้องทำบุญกันทุกครอบครัว เนื่องจากพ่อแม่ติดภารกิจ ไม่สามารถมาทำบุญได้แต่ก็จะสนับสนุนให้ลูกหลานเข้าวัดทำบุญ

10) บุญข้าวสาก

บุญข้าวสาก หรือบุญเดือน 10 เพิ่ง เป็นการทำบุญให้บรรพบุรุษ ในวันนั้นชาวบ้านก็เตรียมอาหารการกินทุกอย่างที่เป็นอาหารกินได้ เป็นผลไม้และกล้วยอ้อย ซึ่งพูดกันรวมๆ ว่าอาหารคาวหวานมาจัดแต่งเป็นห่อๆ ทำไว้หลายๆ ห่อ พร้อมกับมาทำบุญตักบาตรในตอนเช้าพร้อมทั้งตอนเพล พอถึงเวลาพระฉันเพลเสร็จท่านก็จะให้สัญญาณด้วยการตักลงให้เอาข้าวสากไปวางรวมกันแล้วทำพิธีกรวดน้ำให้เสร็จ จากนั้นญาติโยมนำเอาห่อข้าวสากไปวางตามหลุมตาแฮก ตามไร่นา ซึ่งทำสืบทอดต่อๆ กันมา

11) บุญออกพรรษา

วันเพ็ญ 15 ค่ำ เดือน 11 เป็นวันทำบุญออกพรรษา ชาวบ้านเตรียมออกเงินกันหลังคาหละ 20 บาท เอาไปซื้อผ้าจ่านำพรรษาไปถวายพระภิกษุสามเณรที่จำพรรษาในวัดนั้น ๆ พอถึงวันเพ็ญ 15 ค่ำ เดือน 11 ตอนเช้าไปทำบุญตักบาตรไหว้พระรับศีลรับพรรับฟังธรรมเทศนาตอนเย็น มีการเวียนเทียนไหว้พระรับศีลถวายผ้าจ่านำพรรษาฟังธรรมเทศนารับพรก็เสร็จพิธี

บุญนี้เป็นบุญที่เกี่ยวกับพระสงฆ์โดยเฉพาะและไม่ได้เป็นวันหยุดราชการวัยรุ่นในปัจจุบันจึงไม่ได้เข้าร่วมมากนัก ประกอบกับไม่ได้เกี่ยวข้องกับตัวเองโดยตรงและไม่มีกิจกรรมที่สนุกวัยรุ่นจึงไม่มาวัดเพื่อทำบุญ ผิดกับในอดีตที่วัยรุ่นอยู่กับบ้านทำให้มีเวลาทำบุญช่วยวัด

12) บุญกฐิน

ตอนเช้าพรรษาให้พระจำพรรษาได้รับทราบก่อนแล้วท่านจะได้ไม่ไปไหนท่านจะต้องรอรับกฐินและบอกวันเวลาให้แน่นอนว่าจะเป็นวันรวม พอถึงเดือน 12 ชาวบ้านจะเตรียมหาเครื่องกฐินให้ครบ คือ บริหาร 8 ให้ครบเอาไปตั้งไว้ในสถานที่ที่ตกลงกันไว้ว่าเป็นที่ศาลากลางบ้าน ซึ่ง

ก่อนหน้านั้นชาวบ้านได้ช่วยกันทำความสะอาดสถานที่ไว้แล้ว ในตอนเช้าถวายทานแด่พระภิกษุสามเณรให้พระรับศีลรับพรตอนเย็นมีการไหว้พระรับศีลเจริญพุทธมนต์ ตอนเช้ามีการทำบุญตักบาตรให้พระรับศีลรับพรจากนั้นถวายกองกฐินพึงธรรมเทศนา กรวดน้ำอุทิศส่วนกุศลเป็นอันว่าเสร็จพิธี

ในอดีตบุญกฐินเป็นบุญที่มีการตีมะเหล้ามากเพราะเป็นบุญประจำหมู่บ้าน เป็นอีกบุญหนึ่งที่คนในชุมชนหรือลูกหลานที่ไปอยู่ต่างถิ่นได้กลับมาพบครอบครัว จึงมีการสังสรรค์กัน ซึ่งในปัจจุบันนี้ก็ยังเป็นเช่นเดิม เพียงแต่การสังสรรค์นั้นจะขึ้นอยู่กับสภาพเศรษฐกิจของแต่ละครอบครัว ความหมายของบุญนี้ไม่เปลี่ยนไป

4.3 สถานการณ์ ปัจจัย และผลกระทบการดื่มแอลกอฮอล์ของเด็กเยาวชนและชุมชนบ้านโนนป่า-วานในปัจจุบัน

จากการสำรวจสถานการณ์การดื่มสุราในบ้านโนนป่าวานได้ข้อมูล

อายุระหว่าง 10 – 15 ปี ที่ดื่มสุราเป็นมีจำนวน 55 คน สาเหตุที่ดื่มสุราเพราะ อยากรู้ อยากลอง ตามประสาวัยรุ่น บางครั้งก็ดื่มสุราเพราะอกหัก และเพื่อความสนุกสนานในกลุ่มเพื่อนหรือจากการเลียนแบบพฤติกรรมของผู้ใหญ่จากการที่มีกิจกรรมในชุมชน เช่น กีฬาชุมชน เป็นต้น

อายุระหว่าง 16 – 25 ปี ที่ดื่มสุราจำนวน 154 คน สาเหตุที่ดื่มเพราะ อกหัก อยากลอง และสังสรรค์กับเพื่อนในเทศกาลต่างๆ เช่นเพื่อนกลับจากการไปทำงานต่างจังหวัด เมื่อเจอกันจึงมีการเลี้ยงฉลองด้วยการนั่งคุยกันและดื่มแอลกอฮอล์ไปด้วย

อายุระหว่าง 26 – 40 ปี ที่ดื่มสุราจำนวน 96 คน สาเหตุที่ดื่มเพราะ สังสรรค์กับเพื่อน เข้าสังคม และเพื่อความสนุกสนาน

ส่วนอายุ 40 ปี ขึ้นไป ที่ดื่มสุราจำนวน 94 คน สาเหตุในการดื่มเพราะ เพื่อคลายเครียด กินเพื่อความสนุกสนาน บางคนก็กินเพื่อคลายกล้ามเนื้อเพื่อให้หายเหนื่อย

ผลกระทบจากการดื่มแอลกอฮอล์สำหรับวัยรุ่นคือ การประสูติอุบัติเหตุ สำหรับวัยกลางคนคือการทะเลาะวิวาทกับคนในครอบครัว และการขาดเงิน

ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงระบบคุณค่าฮิลิบสองที่มีต่อเยาวชนและชุมชน มีดังนี้

ผลกระทบต่อเด็กและเยาวชน

- 1) เด็กให้ความเคารพผู้ใหญ่น้อยลง
- 2) เด็กหันไปสนใจเทคโนโลยีใหม่ๆ มากกว่าจะศึกษาประเพณีเดิมเพราะเห็นเป็นเรื่องล้าสมัย

- 3) ไม่เข้าใจวิธีปฏิบัติที่ต้งามที่มีต่อการดำเนินชีวิตของตนเอง
- 4) จิตใจไม่อ่อนโยนพอและไม่รู้จักการช่วยเหลือสังคม
- 5) เด็กสั่งสอนยากมากขึ้นเตือนแล้วก็ไม่ยอมเชื่อฟัง
- 6) เกิดสังคมที่ไม่สนใจใครเพราะไม่มีกิจกรรมที่ทำร่วมกันในชุมชน
- 7) ไม่ได้รับการกล่อมเกลาจากศาสนาเพราะไม่เข้าวัดตามโอกาสต่างๆ

ผลกระทบต่อชุมชน

- 1) ผู้ใหญ่ขาดความเชื่อมั่นในตัวเด็กและเยาวชน
- 2) เกิดปัญหาครอบครัว
- 3) เกิดความขัดแย้งในชุมชน

จากผลกระทบในข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า ในแต่ละฮีตจะมีความหมายแฝงอยู่ถ้าหากไม่เข้าใจก็จะตีความไปผิดความหมาย ส่งผลให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมได้ พ่อแม่จะต้องสอนลูกให้มีศีลมีธรรม ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ไม่ลักขโมย ไม่ผิดลูกผิดเมียหรือสามีคนอื่น ไม่โกหก รู้จักทำมาากิน และในสมัยก่อนพ่อแม่ก็จะห้ามไม่ให้กินเหล้ากินยา ผลจากมีวิถีชีวิตแบบนี้ทำให้เด็กและเยาวชนเป็นเด็กดีมีศีลธรรม นั่นคือคุณค่าความหมายที่สำคัญต่อครอบครัวและชุมชน

ปัจจุบันนี้ฮีตสิบสอง ถูกลดความสำคัญลง ผู้ใหญ่ให้ความสำคัญกับระบบเศรษฐกิจเป็นหลัก ออกไปทำงานต่างถิ่นมากขึ้น พบเห็นสิ่งใหม่ๆ ซึ่งเป็นสื่อที่ส่งผลให้เกิดการเลียนแบบ ทั้งการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การประพฤติตัวตามวัฒนธรรมที่รับมา ผู้ใหญ่เข้าวัดน้อยลง ชาวบ้านจะเข้าวัดเมื่อมีงานบุญประเพณี ทำให้ผู้คนห่างจากหลักธรรมคำสอนของศาสนา พ่อแม่ ผู้ปกครองไม่ค่อยมีหลักธรรมในการครองชีวิต ปฏิบัติตัวเป็นแบบอย่างที่ไม่ดี เช่น เล่นการพนัน ดื่มเหล้า สูบบุหรี่ ทะเลาะกันให้เด็กและเยาวชนเห็น ส่งผลให้ครอบครัวก็มีเวลาอบรมสั่งสอนลูกหลานและมีเวลาอยู่กับลูกน้อยลง เมื่อเด็กเยาวชนพบเห็นก็เกิดการเลียนแบบไม่ว่าจะเป็นการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และการรวมกลุ่มสังสรรค์ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ จนนำมาสู่การการเข้าสังคมของวัยรุ่น ซึ่งเป็นค่านิยมที่ไม่เหมาะสม เช่น การเที่ยวกลางคืน เที่ยวร้านคาราโอเกะ ร้านเกมต่างๆ มีค่านิยมฟุ้งเฟ้อ และค่านิยมบริโภคซึ่งแพร่หลายไปยังเยาวชนทุกระดับของชุมชนบ้านนาไร่และบ้านโนนมีชัย ส่วนเด็กจะไม่อยากเข้าวัด คิดว่าเป็นเรื่องน่าเบื่อ ทำให้เด็กและเยาวชนในหมู่บ้านไม่เข้าใจคุณค่าและความหมายของงานบุญฮีตสิบสอง หรือที่รู้แต่ก็ไม่ได้ตระหนักถึงถึงความสำคัญ

ที่ผ่านมามีอิทธิพลของชุมชนยังคงอยู่เพราะมีผู้นำทางศาสนา ภูมิปัญญาชุมชน การ ผู้เฒ่าผู้แก่ ปราชญ์ชาวบ้าน และผู้นำช่วยกันสืบทอดดูแลจากรุ่นสู่รุ่น ทำให้ยังมีเด็กและเยาวชนกลุ่มหนึ่งมาถือศีล ในวัดในวัดทุกวันพระ นอกจากนี้ในงานบุญประเพณีเด็กและเยาวชนช่วยกันทำอาหาร ช่วยกันเตรียม อุปกรณ์ในพิธีกรรม จึงทำให้ทีมวิจัยสนใจที่จะศึกษาทำความเข้าใจใน ในงานบุญอิทธิพลสอง เพื่อให้ ชุมชนสามารถนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาที่เกิดจากผลกระทบดังกล่าวได้แบบยั่งยืน และมั่นคงต่อไป

บทที่ 5

สรุป และอภิปรายผลการศึกษา

การศึกษาวิจัยโครงการศึกษารูปแบบการจัดงานบุญฮีตสิบสองที่เหมาะสมเพื่อลดการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของเยาวชนบ้านโนนป่าว่าน ตำบลกุดผึ้ง อำเภอสุวรรณคูหา จังหวัดหนองบัวลำภู สามารถ สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะต่อการศึกษาและดำเนินการครั้งนี้ มีดังนี้

5.1 สรุปผลการศึกษา

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เวลาในการอธิบายข้อมูลที่ค้นพบ สามารถสรุปได้ 3 ยุค ดังนี้

5.1.1 ยุคก่อตั้งหมู่บ้าน (พ.ศ. 2440 – 2515)

เมื่อ พ.ศ. 2440 บ้านโนนป่าว่าน (ในปัจจุบัน) เดิมที ชื่อบ้านหลาวทอง ต่อมาเกิดอัคคีภัยและโรคระบาดไข้ตาย โรคห่า ขึ้น จึงย้ายชุมชนมาตั้งในพื้นที่บ้านโนนป่าว่านในปัจจุบัน สภาพพื้นที่มีความอุดมสมบูรณ์ อุดมไปด้วยว่านนานาชนิด เช่น ไพล ขมิ้นชัน ว่านชักมดลูก ว่านหอม เป็นต้น จึงตั้งชื่อหมู่บ้านว่า “บ้านโนนป่าว่าน” ชาวบ้านยึดอาชีพการเกษตรกรรมเป็นหลัก มีเศรษฐกิจแบบพึ่งตนเอง ปลูกอยู่ปลูกกินตามธรรมชาติ ไม่ได้ทำเพื่อขาย สังคมการอยู่ร่วมกันจะเคารพผู้นำชุมชน มีประเพณีปฏิบัติสืบทอดกันมา ที่แสดงถึงการปกครองในหมู่บ้านเมื่อมีเหตุการณ์ในชุมชน ในหมู่บ้านอยู่ร่วมกันบนฐานของความเชื่อ

คุณค่าและความหมาย ของฮีตสิบสองที่มีต่อเยาวชนในสมัยนั้น คือ กรอบประเพณีอันดีงาม ที่ทุกคนต้องยึดถือปฏิบัติร่วมกัน การดำรงชีวิตของผู้คนในชุมชนบ้านโนนป่าว่านถือปฏิบัติตามจารีตประเพณี เป็นแนวปฏิบัติที่ผสมผสานกับพิธีกรรมความเชื่อเกี่ยวกับผีและพิธีกรรมทางการเกษตรเข้ากับพิธีกรรมทางพุทธศาสนา โดยมีวัดเป็นศูนย์รวมจิตใจและประกอบพิธีกรรมทาง

สถานการณ์การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ คนในสมัยนี้จะทำเหล้าเอง เมื่อทำเสร็จแล้วก็จะเรียกเพื่อนมาดื่มสนทนา พูดคุยกัน แต่เด็กในสมัยนั้นไม่ได้รับอนุญาตให้ดื่ม เด็กและเยาวชนก็เชื่อฟัง

ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของคุณค่าของฮีตสิบสอง คือ 1) ความเชื่อเรื่องบาปบุญคุณโทษ ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว 2) พ่อแม่ดูแลเลี้ยงลูกอย่างใกล้ชิด ถ่ายทอดความรู้ในการใช้ชีวิตได้เป็นอย่างดี 3) ผู้ใหญ่ในชุมชนเป็นแบบอย่างที่ดี 4) ประเพณีงานบุญฮีตสิบสอง ชุมชนปฏิบัติ

เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต มีหลักคำสอน คุณธรรมจริยธรรมที่ทำให้ชุมชนเอื้อเฟื้อต่อกัน และ 5) สภาพเศรษฐกิจแบบพึ่งตนเอง มีเหลือก็แบ่งปันกันกิน ไม่ต้องไปทำงานต่างถิ่น

ผลกระทบจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ต่อเยาวชน การดื่มเหล้าไม่มีผลกระทบ เพราะว่าการทำเหล้าจะทำเฉพาะโอกาสพิเศษ เช่น การลงแขกทำนา เกี่ยวข้าว หรืองานบุญประจำปี เลี้ยงผีปู่ตา เมื่อเมาแล้วก็นอน ไม่ได้ไปไหน ไม่มีการทะเลาะกัน แต่เป็นการสร้างความสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เยาวชนจะไม่ได้รับอนุญาตให้ดื่ม เพราะยังไม่ถึงวัยที่เหมาะสม (ยังไม่เป็นผู้ใหญ่)

5.1.2 ยุคการเปลี่ยนแปลง (พ.ศ. 2516 – 2526)

มีผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ (ผกค.) ซึ่งตั้งกองประจำการในป่าภูซาง ได้เข้ามาปลุกระดมชาวบ้านให้เป็นแนวร่วมอุดมการณ์ ชาวบ้านเข้าร่วมด้วยเพราะไม่สามารถขัดขึ้นได้ มีการขายเสบียงอาหารให้ ผู้ต่อต้านจะถูกฆ่าตาย สร้างความตึงเครียดให้กับชาวบ้าน ประกอบกับมีทหารจากทางราชการเข้ามากวาดล้างผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ เข้ามาฝึกอบรบชาวบ้านให้รู้จักป้องกันตัว การใช้อาวุธ การจู่โจม ชาวบ้านมีการแยกเป็น 2 ฝ่าย คือฝ่ายผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์และฝ่ายทหาร ทำให้ชาวบ้านที่เป็นฝ่ายคอมมิวนิสต์กลัวว่าจะถูกจับจึงย้ายออกจากหมู่บ้าน ฝ่ายชาวบ้านที่อยู่ข้างทหาร รู้สึกว่าอยู่กับทหารแล้วปลอดภัย จึงให้ความร่วมมือทุกอย่าง *ขณะเดียวกันทหารก็นำสุราที่ผลิตถูกต้องตามกฎหมาย* เข้ามาในชุมชน ชาวบ้านที่ทำงานและสนิทกับทหารก็ได้ดื่มกินสุราแบบใหม่กับทหาร สิ่งที่ชุมชนได้รับจากกลุ่มที่เข้ามาในชุมชนในยุคนี้นอกจากกลุ่มทหารคือ มีถนนลูกรังเข้าถึงชุมชน ทำให้การเดินทางสะดวกขึ้น

วิถีชีวิตในสังคมของคนในชุมชนนั้น ผู้นำชุมชนถูกลดบทบาทลง วางตัวยากขึ้น ต้องสร้างความเชื่อมั่นให้กับทั้งสองฝ่ายว่าจะไม่ก้าวก่ายความลับกัน การอยู่ร่วมกันในครอบครัวก็เป็นครอบครัวใหญ่เช่นเดียวกันกับยุคก่อตั้งหมู่บ้าน แต่ชาวบ้านจะห่วงใยลูกหลานมากขึ้น เพราะไม่อยากให้ไปร่วมกับพวกคอมมิวนิสต์

คุณค่าและความหมายของฮีตสิบสองที่มีต่อเยาวชน ในช่วงนี้ยังคงเหมือนกันกับในยุคตั้งหมู่บ้าน แต่ในยุคนี้รัฐบาลเริ่มส่งเสริมการศึกษาตามแบบตะวันตก พ่อแม่มีการส่งลูกหลานเข้าศึกษาในโรงเรียน ในตอนนั้นมีถึงระดับประถมศึกษาปีที่ 4 เท่านั้น เมื่อเริ่มอ่านออกเขียนได้ ก็ได้เรียนรู้โลกภายนอกมากขึ้น

ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงฮัตลิบสองในยุคนี้ คือ เหตุการณ์ความไม่สงบในชุมชน ทำให้การทำบุญเลือกทำเฉพาะที่ทำได้ หรือลดพิธีกรรมการปฏิบัติลง ส่งผลให้มีคนในชุมชนรุ่นต่อมาไม่เห็นความสำคัญ ก่อให้เกิดความเหินห่างไปเรื่อยๆ

สถานการณ์การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เริ่มมีการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในชุมชน ถ้าเป็นเหล้าโท (เหล้าเถื่อน) จะถูกจับกุม และเสียค่าปรับ ส่วนเรื่องการทะเลาะวิวาทและปัญหาสุขภาพจากการดื่มเหล้าก็ไม่มีปัญหา เด็กและเยาวชนก็ยังคงเชื่อฟังผู้ใหญ่ไม่มีการดื่มเหล้า ผู้ใหญ่สั่งสอนว่าเป็นของมีนเมา เป็นสิ่งไม่ดี จะกินได้เมื่อโตขึ้น แสดงให้เห็นว่าเด็กยังคงมีความเคารพผู้ใหญ่เนื่องจากความไม่สงบในชุมชน

ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ยังไม่แตกต่างจากยุคก่อตั้งหมู่บ้าน เนื่องจากเด็กและเยาวชนยังเชื่อฟังผู้ใหญ่ และเคารพในกติกาของชุมชนที่ถูกกำหนดโดยฮัตครอง

5.1.3 ยุคเทคโนโลยีสารสนเทศ (พ.ศ.2527 – ถึงปัจจุบัน)

เริ่มมีไฟฟ้าเข้ามาในชุมชนเป็นครั้งแรก สิ่งที่เข้ามาพร้อมกับไฟฟ้าคือ เครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เช่น โทรทัศน์ขาวดำ เป็นต้น ทำให้คนในชุมชนเข้าถึงโลกภายนอกผ่านจอภาพขาวดำมากขึ้น คนในชุมชนออกไปทำงานต่างจังหวัด การดำรงชีวิตในสังคม เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงจากสังคมเครือญาติเป็นสังคมปัจเจก ครอบครัวเริ่มมีขนาดเล็กลง จากเดิมอยู่รวมกันเป็นครอบครัวใหญ่ก็แยกครอบครัวออกมา มีพ่อ แม่ ลูก ดูแลกันในครอบครัว พ่อแม่ส่งเสริมให้ลูกเข้ารับการศึกษาศึกษาในโรงเรียนมากขึ้น จนกลายเป็นการแข่งขันที่จะส่งลูกเข้าโรงเรียนในเมือง เริ่มมีการค้าขายมากขึ้น จากเดิมมีการแลกเปลี่ยนกัน เอื้อเฟื้อกัน การปลูกอยู่ปลูกกินลดลง หันมาซื้ออยู่ซื้อกินมากขึ้น ชาวบ้านก็ใช้เงินเป็นปัจจัยสื่อกกลางในการแลกเปลี่ยน มีการจ้างแรงงานกันในชุมชน การลงแรงช่วยกันลดลง ในการทำเกษตรกรรมในครอบครัวก็หันปลูกเพื่อขาย เช่น ฝรั่ง พริก มันสำปะหลัง อ้อย เป็นต้น มีการใช้เครื่องมือที่ทันสมัยในการผลิต ชาวบ้านเริ่มมีหนี้สิน ในช่วงหลังฤดูการเก็บเกี่ยว พ่อหรือแม่/ทั้งพ่อและแม่มีการอพยพแรงงานไปทำงานต่างถิ่น ปลอมยให้ลูกอยู่กับปู่ย่าตายายที่บ้าน ลูกเริ่มห่างอกพ่อแม่ ส่งผลให้เด็กและเยาวชนสนใจโลกภายนอกมากขึ้นและรับเอาวัฒนธรรมต่างท้องถิ่นเข้ามา วิถีชีวิตเปลี่ยนแปลงมากขึ้น เช่น การแต่งตัว การกิน เป็นต้น

คุณค่าของฮัตลิบสองในยุคนี้ กลายเป็นเครื่องมือสร้างความสนุกสนานของกลุ่มเยาวชน เมื่อมีงานบุญก็จะดื่มเหล้าจนเกิดปัญหาตามมา

สถานการณ์ ปัจจัย และผลกระทบการดื่มแอลกอฮอล์ของเด็กเยาวชนและชุมชน บ้านโนนป่าवानในปัจจุบัน พบข้อมูลดังนี้

อายุระหว่าง 10 – 15 ปี ที่ดื่มสุราเป็นมีจำนวน 55 คน สาเหตุที่ดื่มสุราเพราะ อยากรู้ อยากลองตามประสาวัยรุ่น บางครั้งก็ดื่มสุราเพราะอกหัก และเพื่อความสนุกสนานในกลุ่มเพื่อน หรือจากการเลียนแบบพฤติกรรมของผู้ใหญ่จากการที่มีกิจกรรมในชุมชน เช่น กีฬาชุมชน เป็นต้น

อายุระหว่าง 16 – 25 ปี ดื่มสุราจำนวน 154 คน สาเหตุที่ดื่มเพราะ อกหัก อยากรอง และสังสรรค์กับเพื่อนในเทศกาลต่างๆ เช่น เพื่อนกลับจากการไปทำงานต่างจังหวัด เมื่อเจอกันจึงมีการเลี้ยงฉลองด้วยการนั่งคุยกันและดื่มแอลกอฮอล์ไปด้วย อายุระหว่าง 26 – 40 ปี ที่ดื่มสุราจำนวน 96 คน สาเหตุที่ดื่มเพราะ สังสรรค์กับเพื่อน เข้าสังคม และเพื่อความสนุกสนาน

ส่วนอายุ 40 ปี ขึ้นไป ที่ดื่มสุราจำนวน 94 คน สาเหตุในการดื่มเพราะ เพื่อคลายเครียด กินเพื่อความสนุกสนาน บางคนก็กินเพื่อคลายกล้ามเนื้อเพื่อให้หายเหนื่อย

ผลกระทบจากการดื่มแอลกอฮอล์สำหรับเยาวชน คือ การประสบอุบัติเหตุ การทะเลาะวิวาท สำหรับวัยกลางคนคือ การทะเลาะวิวาทกับคนในครอบครัว และการขาดเงิน

การเปลี่ยนแปลงของฮีตสิบสองที่มีต่อเยาวชน การเปลี่ยนแปลงของฮีตสิบสองในอดีตและปัจจุบันนั้น เปลี่ยนไปตามสถานการณ์และสภาพทางสังคมที่เปลี่ยนไป ปัจจุบันนี้ฮีตสิบสอง ถูกลดความสำคัญลง ผู้ใหญ่ให้ความสำคัญกับระบบเศรษฐกิจเป็นหลัก ออกไปทำงานต่างถิ่นมากขึ้น พบเห็นสิ่งใหม่ๆ ซึ่งเป็นสื่อที่ส่งผลให้เกิดการเลียนแบบ ทั้งการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การประพฤติตัวตามวัฒนธรรมที่รับมา ผู้ใหญ่เข้าวัดน้อยลง ชาวบ้านจะเข้าวัดเมื่อมีงานบุญประเพณี ทำให้ผู้คนห่างจากหลักธรรมคำสอนของศาสนา พ่อแม่ ผู้ปกครองไม่ค่อยมีหลักธรรมในการครองชีวิต ปฏิบัติตัวเป็นแบบอย่างที่ไม่ดี เช่น เล่นการพนัน ดื่มเหล้า สูบบุหรี่ ทะเลาะกันให้เด็กและเยาวชนเห็น ส่งผลให้ครอบครัวก็มีเวลาอบรมสั่งสอนลูกหลานและมีเวลาอยู่กับลูกน้อยลง เมื่อเด็กเยาวชนพบเห็นก็เกิดการเลียนแบบไม่ว่าจะเป็นการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และการรวมกลุ่มสังสรรค์ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ จนนำมาสู่การการเข้าสังคมของวัยรุ่น ซึ่งเป็นค่านิยมที่ไม่เหมาะสม เช่น การเที่ยวกลางคืน เที่ยวร้านคาราโอเกะ ร้านเกมต่างๆ มีค่านิยมฟุ้งเฟ้อ และค่านิยมบริโภคซึ่งแพร่หลายไปยังเยาวชนทุกระดับของชุมชนบ้านนาไร่และบ้านโนนมีชัย ส่วนเด็กจะไม่อยากเข้าวัด คิดว่าเป็นเรื่องน่าเบื่อ ทำให้เด็กและเยาวชนในหมู่บ้านไม่เข้าใจคุณค่าและความหมายของงานบุญฮีตสิบสอง หรือที่รู้แต่ก็ไม่ได้ตระหนักถึงความสำคัญ

**ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของคุณค่าความหมายของฮีตสิบสองที่มีต่อ
เยาวชนและชุมชน มีดังนี้**

1) บุญเข้ากรรม คุณค่าความหมายของงานบุญเดือนนี้ไม่เปลี่ยน คือมุ่งทำบุญในวันที่พระท่านชำระศีลให้บริสุทธิ์และจะได้บุญมากหากได้ทำบุญกับพระที่มีศีลบริสุทธิ์ พิธีกรรมที่เคยทำมาในอดีตกับปัจจุบันยังคงดำเนินไปตามแบบโบราณที่เคยทำมา แต่บุญเดือนนี้ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับวัยรุ่นมากนักและไม่มีกิจกรรมที่สำคัญนอกจากฟังเทศน์ทำให้วัยรุ่น ไม่เห็นถึงคุณค่าของการทำบุญเข้ากรรม

2) บุญคุณลาน ปัจจัยที่มีการเปลี่ยนแปลง จากที่ในอดีตเคยนิมนต์พระสงฆ์มาสวดที่นาของตัวเอง แต่ปัจจุบันเป็นกาลดกระบวนการและพิธีกรรมที่ซับซ้อนนี้ ชาวบ้านจะนำเอาข้าวมารวมกันที่วัดเพื่อได้แก่ ปัจจัยภายในผู้คนมีความคิดที่ว่า จะรีบทำนาเท่าไรแต่ก็ได้ผลผลิตฤดูกาลเดียวกันและ คนที่มีที่นายน้อยก็ไม่ได้ทำบุญคุณลาน

การเปลี่ยนแปลงนี้ส่งผลให้ เยาวชนจากที่ไม่รู้จักบุญคุณลานได้รู้จัก เพราะแต่ก่อนทำในที่นาของตัวเอง แต่ปัจจุบันทำร่วมกัน ทำให้เยาวชนมีโอกาสได้เข้าร่วมและซึมซับประเพณีอันดีงามนี้

3) บุญข้าวจี คุณค่าความหมายของบุญข้าวจีคือเพื่อถวายพระสงฆ์หวังผลเป็นบุญซึ่งความหมายไม่เปลี่ยนไปแต่พิธีกรรมเปลี่ยน ในอดีตทำบุญที่วัดของตนเอง แต่ปัจจุบันไปทำบุญที่วัดถ้ำสุวรรณคูหา ซึ่งเป็นที่ประดิษฐานองค์พระไชยเชษฐาธิราช อันเป็นพระพุทธรูปที่ศักดิ์สิทธิ์ ในอดีตวัยรุ่นหวังจะไปทำบุญ แต่ปัจจุบันไปทำบุญด้วย และมีมหรสพให้ดู เช่น มีการแสดงวงดนตรี การชกมวย ปาเป้า และการแสดงสินค้า แต่สิ่งที่วัยรุ่นชอบคือ การแสดงวงดนตรี จะพากันจับจองพื้นที่เพื่อนั่งฟังการแสดงจะเลิกตอนรุ่งแจ้ง

4) บุญพระเวส การฟังธรรมเรื่องพระเวสสันดรในบุญพระเวสเป็นความเชื่อมาช้านานว่าการที่ได้ฟังเทศน์เรื่องพระเวสสันดรจนจบตลอดเรื่องใน 1 วัน จะได้ไปเกิดในสมัยพระอริยมะตไตรพุทธเจ้า ในอนาคต ชาวอีสานจึงจัดบุญพระเวสขึ้น ในสมัยก่อนวัยรุ่นจะพากันไปฟังเทศน์ ไปช่วยกันประดับตกแต่งวัดว่าอาราม เห็นความสำคัญของบุญนี้ แต่ปัจจุบันการที่วัยรุ่นจะเข้าวัดเป็นเรื่องยาก เพราะสนใจกิจกรรมอย่างอื่นมากกว่า เช่น เล่นเกมส์ ดูโทรทัศน์ ไปหา Ying Kae Pom และคุยโทรศัพท์ อีกทั้งมีความคิดว่า การฟังเทศน์เป็นเรื่องของคนแก่ เป็นเรื่องที่น่าเบื่อ

ปัจจัยที่ทำให้เปลี่ยนแปลง การเตรียมงานในปัจจุบันที่มีผู้ผลิตขายขนมจีนจึงสามารถจัดหาได้ในเวลาอันรวดเร็ว จึงทำให้คนในหมู่บ้านไม่มีส่วนร่วมในการจัดงานมากนัก ส่วนหลักที่เราต้องหมกแบ่งเหมือนในอดีตนั้นก็ไม่จำเป็นต้องหมกอีกเพราะสามารถหาซื้อได้ทั่วไป

5) บุญสงกรานต์ การจัดงานบุญสงกรานต์หรือบุญสงกรานต์นั้นมีคุณค่าที่แฝงอยู่มากมาย ได้แก่ เป็นปีใหม่ของไทยในอดีตก่อนเปลี่ยนมาเป็นวันที่ 1 มกราคมในปัจจุบัน ในเดือนเมษายนนี้ เป็นช่วงฤดูร้อน ในวันที่จึงมีการรดน้ำกันและกันเพื่อคลายร้อนอันเป็นภูมิปัญญาของบรรพบุรุษไทย ในปัจจุบันบุญสงกรานต์มีวันสำคัญที่เพิ่มขึ้น คือเป็นวันครอบครัว และวันผู้สูงอายุ บุตรหลานที่ไปทำงานในเมืองหลวงจะกลับบ้านมารดน้ำดำหัวบิดามารดา ปู่ย่าตายาย ผู้เฒ่าผู้แก่ในหมู่บ้านเพื่อขอพรเนื่องในโอกาสปีใหม่ของไทย

การร่วมงานบุญของวัยรุ่นในอดีตก็เข้าไปที่วัดเพื่อทำบุญ สงกรานต์ พระพุทธรูป เล่นน้ำกันในวัด และก่อเจดีย์ทราย แต่ปัจจุบันจะเล่นสงกรานต์ที่ถนน หน้าบ้านตนเองหรือบ้านเพื่อน เพราะกิจกรรมในวัดไม่มีที่จะดึงดูดใจให้วัยรุ่นเข้าไป และในวันปีใหม่มีพี่น้องเพื่อนฝูงมาจากแดนไกลก็มีการเลี้ยงฉลองกันที่บ้าน เปิดเพลงเต้นพร้อมกับการเล่นสาดน้ำ

ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงหลักๆ คือ พระสงฆ์ เพราะพระสงฆ์คือผู้นำในการทำกิจกรรมในบุญเดือนนี้ เมื่อก่อนมีแค่การสงพระปฏิมากร แต่ปัจจุบันมีการสงน้ำผู้สูงอายุด้วย กิจกรรมการสงน้ำผู้สูงอายุที่จัดขึ้นในปัจจุบันทำให้ชาวบ้านวัยรุ่นหรือวัยทำงานแม้จะอยู่ต่างถิ่นก็กลับบ้านมาเพื่อสงน้ำผู้สูงอายุ หรือปู่ย่าตายาย นี่เป็นการทำให้ชาวบ้านมีความรักใคร่และดูแลผู้สูงอายุมากขึ้น และจากที่เมื่อก่อนในวัดมีการละเล่นต่างๆ มีการพนันเช่น ไพ่ ไฮโล ปัจจุบันพระสงฆ์ก็ห้ามเข้ามาเล่นในวัดกิจกรรมต่างๆในวัดก็ค่อยเพลาลง ความคิดที่ว่าจะมาเล่นการพนันที่วัดก็หมดไป แต่การละเล่นที่เป็นกิจกรรมของเด็กก็หมดไปด้วยเช่นกัน

6) บุญบั้งไฟ ความหมายที่แฝงอยู่ในประเพณีบุญบั้งไฟ คือการขอฝนเพื่อใช้ในการทำการเกษตร เพราะชาวอีสานมีอาชีพทำนาเป็นส่วนมาก และน้ำที่ใช้ส่วนใหญ่มาจากน้ำฝน แต่สิ่งที่แฝงอยู่ก่อนจะทำพิธีขอฝนคือความสามัคคีของคนในชุมชน โดยในอดีตฝ่ายผู้ชายจะร่วมมือกันทำบั้งไฟ เช่นการช่วยกันตัดไม้ไผ่ ตัดดินปืน ตัดกระดาษ เขียนลายเพื่อนำมาประดับบั้งไฟให้สวยงาม ฝ่ายหญิงจะซ่อมขบวนพ่อน้ำและการแสดงในขบวนแห่บั้งไฟ การทำเช่นนี้เป็นการแสดงออกถึงความสามัคคีชาวบ้านได้พบปะกัน พูดถึงปัญหาต่างๆในหมู่บ้าน ปัญหาลูกหลาน และช่วยกันหาวิธีแก้ ชาวบ้านได้ใกล้ชิดกันมากขึ้น

ในปัจจุบันนี้ การทำบั้งไฟในชุมชนต่างจากเมื่อก่อน เพราะจากการที่วิธีการดำรงชีพเปลี่ยนไปเป็นการแข่งขันเร่งรีบ ทำให้การทำบั้งไฟนั้นเปลี่ยนจากการช่วยกันทำเองในชุมชนมาเป็นการซื้อวัสดุทุกอย่างจากร้านค้า ไม่ว่าจะเป็นปล้องบั้งไฟที่ใช้ท่อ PVC จากการช่วยกันตำหม้อ ตอนนี้ก็ใช้วิธีการซื้อเอา หรือบั้งไฟก็จ้างเขาทำ ดินปืนก็ซื้อ ทำให้คนในหมู่บ้านไม่ได้ร่วมกันทำจึงขาดความร่วมมือในการทำงาน แต่ผู้หญิงก็ไปร่วมซื้อการฟ้อนรำเหมือนเดิม

สิ่งที่ทำให้เปลี่ยนไปคือ ภาวะเศรษฐกิจของสังคมในชุมชนที่มีความเร่งรีบมากขึ้น การดำรงชีวิตเป็นไปแบบเร่งรีบแข่งขันกับเวลา และอีกทั้งการไปทำงานต่างถิ่นทำให้เวลาส่วนใหญ่ของคนในชุมชนอยู่กับการทำมาเลี้ยงชีพและครอบครัว

7) **บุญข้าชะ** ความหมายของบุญนี้ไม่เปลี่ยนไป เยาวชนผู้เข้าร่วมบุญนี้ในอดีตปัจจุบันก็เข้าร่วม เพราะเป็นบุญที่เกี่ยวข้องกับบ้านทุกหลังที่ต้องการปิดเสนียดจัญไรออกจากบ้านตัวเองเพื่อความเป็นสิริมงคล

8) **บุญเข้าพรรษา** ในบุญเข้าพรรษาจะเป็นประเพณีเกี่ยวกับพระสงฆ์ คุณค่าและความหมายต่อวัยรุ่นไม่เปลี่ยนไป เพราะในอดีตวัยรุ่นก็เข้าร่วมในงาน ไปถือศีล ทำวัตรสวดมนต์ ปัจจุบันโรงเรียนในหมู่บ้านจะพานักเรียนไปที่วัดในหมู่บ้านเพื่อถวายผ้าอาบน้ำฝนและผ้าจ่านาพรรษา

9) **บุญข้าวประดับดิน** บุญข้าวประดับดิน ยังมีความหมายเหมือนเดิม แต่เป็นกิจกรรมที่ผู้เฒ่าผู้แก่จะทำ เด็กจะได้เข้าร่วมด้วย คุณค่าความหมายที่แฝงอยู่คือเพื่อเป็นการระลึกถึงบรรพบุรุษ และทำบุญอุทิศส่วนกุศลไปให้

10) **บุญข้าวสาก** ความหมายของบุญเดือนนี้ไม่เปลี่ยน บุญข้าวสากในอดีตวัยรุ่นจะเข้าร่วมเป็นส่วนมากเพราะถือว่าเป็นการนำไปให้บรรพบุรุษได้กิน ในปัจจุบันวัยรุ่นไม่ได้เข้าร่วมมากนักส่วนใหญ่จะเป็นลูกของผู้ที่ตายไปแล้วจึงไปถวายให้บรรพบุรุษ

11) **บุญออกพรรษา** บุญนี้เป็นบุญที่เกี่ยวกับพระสงฆ์โดยเฉพาะและไม่ได้เป็นวันหยุดราชการ วัยรุ่นในปัจจุบันจึงไม่ได้เข้าร่วมมากนัก ประกอบกับไม่ได้เกี่ยวข้องกับตัวเองโดยตรงและไม่มีกิจกรรมที่สนุกวัยรุ่นจึงไม่มาวัดเพื่อทำบุญ ผิดกับในอดีตที่วัยรุ่นอยู่กับบ้านทำให้มีเวลาทำบุญช่วยวัด

12) **บุญกฐิน** ในอดีตบุญกฐินเป็นบุญที่มีการตีมะเหล้ามากเพราะเป็นบุญประจำหมู่บ้านเมื่อมีเพื่อนมาก็จะเลี้ยงกันด้วยเนื้อและเหล้าแม้ในปัจจุบันก็มีการตีมะเหล้ามากเหมือนกัน ความหมายของบุญนี้ไม่เปลี่ยนไปและการกินเหล้ามากก็ไม่เปลี่ยนไปเช่นกัน

ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงคุณค่าฮิตสิบสอง สามารถแบ่งได้สองประเด็นคือ *ผลกระทบต่อเด็กและเยาวชน* ได้แก่ ไม่ค่อยให้ความเคารพผู้ใหญ่ ผู้ใหญ่ว่ากล่าวตักเตือนก็ไม่ค่อยเชื่อฟัง หันไปสนใจเทคโนโลยีใหม่ๆ มากกว่าจะศึกษาประเพณีเดิมเพราะเห็นเป็นเรื่องล้าสมัย ไม่เข้าใจวิถีปฏิบัติที่ดำรงที่มีต่อการดำเนินชีวิตของตนเอง ไม่รู้จักการช่วยเหลือสังคม ไม่มีกิจกรรมที่ทำร่วมกันในชุมชน ห้างวัด ไม่ร่วมกิจกรรมทางศาสนา *ส่วนผลกระทบต่อชุมชน* ได้แก่ ผู้ใหญ่ขาดความเชื่อมั่นในตัวเด็กและเยาวชน เกิดปัญหาครอบครัว เกิดความขัดแย้งในชุมชน

5.2 การอภิปรายผลการศึกษา

จากพัฒนาการการชุมชนกับการเปลี่ยนแปลง คุณค่าความหมายของฮิตสิบสอง ที่มีต่อเยาวชน เจื้อนไข/ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของคุณค่าของฮิตสิบสอง และผลกระทบที่มีต่อเยาวชนตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน จะเห็นได้ว่า ในแต่ละยุคนี้ ฮิตจะมีความหมายแฝงอยู่ถ้าหากไม่เข้าใจก็จะตีความไปผิดความหมาย ส่งผลให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมได้ แต่ในทุกวันนี้มีสื่อ เทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามามีอิทธิพลต่อการใช้ชีวิตประจำวันทำให้สิ่งดำรงในชุมชนถูกลดความสำคัญลง

ฮิตสิบสอง ถูกลดความสำคัญลง ผู้ใหญ่ให้ความสำคัญกับระบบเศรษฐกิจเป็นหลัก ออกไปทำงานต่างถิ่นมากขึ้น พบเห็นสิ่งใหม่ๆ ซึ่งเป็นสื่อที่ส่งผลให้เกิดการเลียนแบบ ทั้งการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การประพฤติตัวตามวัฒนธรรมที่รับมา ผู้ใหญ่เข้าวัดน้อยลง ชาวบ้านจะเข้าวัดเมื่อมีงานบุญประเพณี ปฏิบัติตัวเป็นแบบอย่างที่ไม่ดี เช่น เล่นการพนัน ดื่มเหล้า สูบบุหรี่ ทะเลาะกันให้เด็กและเยาวชนเห็น ส่งผลให้ครอบครัวก็มีเวลาอบรมสั่งสอนลูกหลานและมีเวลาอยู่กับลูกน้อยลง

เมื่อเด็กเยาวชนพบเห็นก็เกิดการเลียนแบบไม่ว่าจะเป็นการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และการรวมกลุ่มสังสรรค์ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ จนนำมาสู่การการเข้าสังคมของวัยรุ่น ซึ่งเป็นค่านิยมที่ไม่เหมาะสม เช่น การเที่ยวกลางคืน เที่ยวร้านคาราโอเกะ ร้านเกมต่างๆ มีค่านิยมฟุ้งเฟ้อ และค่านิยมบริโภคซึ่งแพร่หลายไปยังเยาวชนทุกระดับของชุมชนบ้านนาไร่และบ้านโนนมีชัย ส่วนเด็กจะไม่อยากเข้าวัด คิดว่าเป็นเรื่องน่าเบื่อ ทำให้เด็กและเยาวชนในหมู่บ้านไม่เข้าใจคุณค่าและความหมายของงานบุญฮิตสิบสอง หรือที่รู้แต่ก็ไม่ได้ตระหนักถึงถึงความสำคัญ

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องสามารถมาปรับใช้กับการดำเนินโครงการวิจัยได้ว่า การเปลี่ยนแปลงของฮิตสิบสองในชุมชนนั้น มีผลมาจากปัจจัยที่เกี่ยวข้องที่เปลี่ยนแปลงไปตามกระแส

โลกาภิวัตน์ ได้แก่ สาธารณูปโภค ปัจจัยด้านการแพร่หลายทางวัฒนธรรมใหม่เข้ามา การสื่อสารมวลชน นิเวศวิทยาสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ ความเชื่อต่อประเพณี บุคลิกภาพทัศนคติส่วนบุคคล การนำฮีตสิบสองมาใช้ในการลดละเลิกการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในงานบุญจะต้องได้รับความร่วมมือ และยอมรับซึ่งกันและกันในชุมชน ทุกคนต้องมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา มีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มต้น จึงจะนำมาซึ่งความสำเร็จได้

งานบุญที่มีการดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์มากที่สุดคือ บุญสงกรานต์ เพราะเป็นบุญที่มีระยะเวลาหลายวัน ผู้คนต่างรวมกลุ่มกันเล่นน้ำ สาดน้ำใส่กัน อีกทั้งยังเป็นช่วงวันปีใหม่ของไทยด้วย ลูกหลานกลับมาเยี่ยมบ้าน ย่อมมีการพบปะสังสรรค์กัน และสิ่งที่ขาดไม่ได้ก็คือการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เพื่อให้เป็นเทศกาลสงกรานต์ของหมู่บ้านที่มีการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์น้อยที่สุด และอีกอย่างหนึ่งที่จะลดได้ คือ งานประเพณีในชุมชนปลอดเหล้า ได้แก่ งานแต่งงาน งานศพ งานทำบุญ สนุกได้ โดยไม่มีเหล้า เหตุผลที่เลือกบุญดังกล่าวในการทดลองปฏิบัติการ คือ เป็นบุญที่ทุกคนในชุมชนต่างให้ความสนใจ มีการรวมตัวกันของคนในชุมชนมาก และมีการพบปะสังสรรค์ จึงต้องค่อยๆ ลด โดยใช้ผู้ใหญ่เป็นแบบอย่าง และที่สำคัญกว่านั้นคือ การลดเหล้าในชุมชนนั้นต้องให้ความสำคัญกับครอบครัว หากครอบครัวตระหนักร่วมกัน การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในชุมชนก็จะลดลงด้วย

ที่ผ่านมาฮีตสิบสองของชุมชนยังคงอยู่เพราะมีผู้นำทางศาสนา ภูมิปัญญาชุมชน การ ผู้เฒ่าผู้แก่ ปราชญ์ชาวบ้าน และผู้นำช่วยกันสืบทอดดูแลจากรุ่นสู่รุ่น ทำให้ยังมีเด็กและเยาวชนกลุ่มหนึ่งมาถือศีลในวัดในวัดทุกวันพระ นอกจากนี้ในงานบุญประเพณีเด็กและเยาวชนช่วยกันทำอาหาร ช่วยกันเตรียมอุปกรณ์ในพิธีกรรม จึงทำให้ทีมวิจัยสนใจที่จะศึกษาทำความเข้าใจใน งานบุญฮีตสิบสอง เพื่อให้ชุมชนสามารถนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาที่เกิดจากผลกระทบดังกล่าวได้แบบยั่งยืน และมันคงต่อไป

5.3 ปัญหาอุปสรรคและบทเรียนที่ได้รับ

5.3.1 ปัญหาและอุปสรรค

1) การทำงานวิจัยเพื่อชุมชนนั้นเป็นการทำงานที่ต้องอาศัยจิตอาสาเป็นหลัก หากเห็นเงินหรือค่าตอบแทนเป็นตัวตั้งในการทำงาน ทีมย่อมไม่สามารถดำเนินการต่อได้ หรือดำเนินการต่อด้วยความระแวงซึ่งกันและกัน ซึ่งพบว่าทีมวิจัยหลักบางคนมองแต่ประโยชน์ทางการเงิน

2) การเก็บข้อมูลกับชาวบ้านในชุมชน เนื่องจากชาวบ้านส่วนใหญ่มีอาชีพหลัก คือ การเกษตร ดังนั้นการเก็บข้อมูลอาจไม่สามารถตรงตามแผนได้ ต้องยืดหยุ่นตามสภาพของชุมชน ตามฤดูกาลของการเพาะปลูก การเก็บเกี่ยว หรือติดงานบุญประเพณีของหมู่บ้าน ทำให้งานล่าช้าออกไป

5.3.2 บทเรียนที่ได้รับ

1) ทีมวิจัยเป็นผู้นำชุมชนและชาวบ้านเป็นส่วนใหญ่ ไม่เคยทำวิจัยมาก่อน ไม่เข้าใจกระบวนการและเครื่องมือวิจัย หลังจากที่ผ่านมาการอบรมแตกกรอบวิจัยแล้วยังเข้าใจไม่ชัดเจน จึงเป็นความกังวลของทีมว่าจะเก็บข้อมูลอย่างไร เอาข้อมูลมาร้อยเรียงกันได้อย่างไร หลังจากทีศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดหนองบัวลำภูได้ไปให้คำแนะนำ พาวิเคราะห์ข้อมูล อบรมเขียนรายงานวิจัย ทำให้ทุกคนเข้าใจมากขึ้น

2) หลังจากทีมวิจัยไปเก็บข้อมูลกับเด็กและเยาวชน พบว่าพวกเขามีความมุ่งมั่น ตั้งใจเรียนให้จบเพื่ออนาคตที่ดีของตนเอง จากเดิมไม่เคยคิดว่าจะเรียนต่อ พอได้พูดคุยระบายความรู้สึกก็มีแรงบันดาลใจอยากเรียน

3) คนในชุมชนรู้จักว่าอะไรคือฮีตสิบสอง เข้าใจความผิดชอบชั่วดีมากขึ้น เพราะในช่วงที่ทีมวิจัยเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ตามบ้านได้เล่าข้อมูลสะท้อนกลับว่ากลุ่มเยาวชนนั้นมีการเลียนแบบพฤติกรรมจากผู้ใหญ่ ทำให้ผู้ใหญ่อยากเป็นแบบอย่างให้กับเยาวชนเช่นกัน

4) เยาวชนสนใจเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชน แต่ไม่กล้าเข้ามา ส่วนกลุ่มผู้ใหญ่ก็รอให้เยาวชนเข้ามาหา เข้าร่วมทำกิจกรรมเอง ซึ่งจากปรากฏการณ์นี้ทั้งผู้ใหญ่และเยาวชนต่างฝ่ายต่างไม่เข้าหากัน เยาวชนจึงทำกิจกรรมเพื่อความสนุกสนานของกลุ่มเขาเอง เมื่อผู้ใหญ่รับรู้ปัญหาแล้วอยากให้เยาวชนร่วมกิจกรรมกับชุมชน จึงเริ่มต้นโดยการดึงลูกหลานที่คุ้นเคยกับตัวเองก่อน แล้วให้ไปชวนเพื่อนมาทำกิจกรรมร่วมกัน

บรรณานุกรม

- กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. ผลกระทบการตีเครื่องตีแอลกอฮอล์. สืบค้นเมื่อ 18 มิถุนายน 2558 จาก <http://www.dmh.go.th/news/view.asp?id=966>
- ปราณี วงศ์ยะรา, 2545. **ครกกระต๋องและวัฒนธรรมตำข้าว**. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- พระสุชี ชาครธมโม (ศรีมาตรัย), 2553. **ศึกษาวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของประเพณีฮีตสิบสอง: ศึกษากรณีตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น**, วิทยานิพนธ์. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ลัทธิ สมนะ และคณะ, 2551. **การศึกษาพฤติกรรมการตีสุราในการแข่งขันกีฬา งานบุญฮีตสิบสองของกลุ่มเยาวชน 3 หมู่บ้านในชุมชนโนนสมบูรณ์ ตำบลยางหล่อ อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู**. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- สถิต นาสมน และคณะ, 2551. **เด็กและเยาวชนงดเหล้าในงานประเพณีฮีต 12 ของ 5 ชุมชน ตำบลฝั่งแดง อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู**. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- สิริวัฒน์ คำวันสา, 2523. **อีสานปริทัศน์**. กรุงเทพฯ: กรุงเทพมหานครพิมพ์.
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. **พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องตีแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551**. เข้าถึงเมื่อ 18 มิถุนายน 2558 จาก http://taxone.excise.go.th/projects/1/wiki/พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องตีแอลกอฮอล์_พศ2551
- สำนักวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยขอนแก่น. **ลักษณะการปฏิบัติตามฮีตสิบสองในแต่ละเดือน**. สืบค้นเมื่อวันที่ 18 มิถุนายน 2558 จาก <http://aca.kku.ac.th/heet12/khaokam.html>
- สำนักศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยรามคำแหง. **ศิลปวัฒนธรรมอีสาน**. สืบค้นเมื่อ วันที่ 18 มิถุนายน 2558 จาก <http://www.lib.ru.ac.th/journal/isan/hitsbsong-kongsibsee/hitsibsong.html>
- ชนิดเครื่องตีแอลกอฮอล์. เข้าถึงเมื่อ 18 มิถุนายน 2558 จาก <http://www.chaopraya.biz/index.php?lay=show&ac=article&id=538698405>

ภาคผนวก

รายชื่อทีมวิจัย

ที่	ชื่อ สกุล	ที่อยู่	การศึกษา	อาชีพ	ตำแหน่งวิจัย
1	นายสังเวียน พิลาลัย	47 หมู่ 4 ตำบลกุดผึ้ง อ.สุวรรณคูหา จ.หนองบัวลำภู	กศน.ม. 3	ผู้ใหญ่บ้าน เกษตรกร	หัวหน้าทีม
2	นายสุพจน์ พรหมลา	97 หมู่ 4 ตำบลกุดผึ้ง อ.สุวรรณคูหา จ.หนองบัวลำภู	ป. 4	เกษตรกร	ทีมวิจัย
3	นายลบ ทุมมี	59 หมู่ 4 ตำบลกุดผึ้ง อ.สุวรรณคูหา จ.หนองบัวลำภู	ป. 4	เกษตรกร	ทีมวิจัย
4	นายสมปอง แก้วหลอย	186 หมู่ 4 ตำบลกุดผึ้ง อ.สุวรรณคูหา จ.หนองบัวลำภู	ป. 6	เกษตรกร	ทีมวิจัย
5	นายอำพร ทองบัว	102 หมู่ 4 ตำบลกุดผึ้ง อ.สุวรรณคูหา จ.หนองบัวลำภู	ม.ปลาย	เกษตรกร	ทีมวิจัย
6	นายดาวเรือง ทองบัว	173 หมู่ 4 ตำบลกุดผึ้ง อ.สุวรรณคูหา จ.หนองบัวลำภู	ป. 4	เกษตรกร	ทีมวิจัย
7	นายหนูกัน แสงแก้ว	70 หมู่ 4 ตำบลกุดผึ้ง อ.สุวรรณคูหา จ.หนองบัวลำภู	ป. 4	เกษตรกร	ทีมวิจัย
8	นายดาวรุ่ง รัตวงศ์ษา	167 หมู่ 4 ตำบลกุดผึ้ง อ.สุวรรณคูหา จ.หนองบัวลำภู	ม.6	เกษตรกร	ทีมวิจัย
9	นายบรรเลง ทองมา	94 หมู่ 4 ตำบลกุดผึ้ง อ.สุวรรณคูหา จ.หนองบัวลำภู	ป. 4	เกษตรกร	ทีมวิจัย
10	นายเคียบ พุทธิโท	43 หมู่ 4 ตำบลกุดผึ้ง อ.สุวรรณคูหา จ.หนองบัวลำภู	ป. 4	เกษตรกร	ทีมวิจัย
11	นายจ้อย บุณาม	98 หมู่ 4 ตำบลกุดผึ้ง อ.สุวรรณคูหา จ.หนองบัวลำภู	ป. 4	เกษตรกร	ทีมวิจัย
12	นายวัฒน์ สิงหาร	114 หมู่ 4 ตำบลกุดผึ้ง อ.สุวรรณคูหา จ.หนองบัวลำภู	ป. 4	เกษตรกร	ทีมวิจัย
13	นายสุรัตน์ พงษ์สมบูรณ์	112 หมู่ 4 ตำบลกุดผึ้ง อ.สุวรรณคูหา จ.หนองบัวลำภู	ป. 4	เกษตรกร	ทีมวิจัย
14	นางแน่ พิลาลัย	47 หมู่ 4 ตำบลกุดผึ้ง อ.สุวรรณคูหา จ.หนองบัวลำภู	ป. 4	เกษตรกร	ทีมวิจัย
15	นายกำจัด นามมี	120 หมู่ 4 ตำบลกุดผึ้ง อ.สุวรรณคูหา จ.หนองบัวลำภู	ป. 4	เกษตรกร	ทีมวิจัย

16	นายโสม แสงแก้ว	67 หมู่ 4 ตำบลกุดผึ้ง อ.สุวรรณคูหา จ.หนองบัวลำภู	ป. 4	เกษตรกร	ทีมวิจัย
17	นายวิเชียร เหตุเกตุ	90 หมู่ 4 ตำบลกุดผึ้ง อ.สุวรรณคูหา จ.หนองบัวลำภู	ป. 4	เกษตรกร	ทีมวิจัย
18	นายบุญเลิศ นามมี	72 หมู่ 4 ตำบลกุดผึ้ง อ.สุวรรณคูหา จ.หนองบัวลำภู	ป. 4	เกษตรกร	ทีมวิจัย
19	นายบุญหนัก สีหอม	79 หมู่ 4 ตำบลกุดผึ้ง อ.สุวรรณคูหา จ.หนองบัวลำภู	ป. 4	เกษตรกร	ทีมวิจัย
20	นางบุปผา นาคาคี	132 หมู่ 4 ตำบลกุดผึ้ง อ.สุวรรณคูหา จ.หนองบัวลำภู	ป. 6	เกษตรกร	ทีมวิจัย
21	นางสุปราณี ทองบัว	173 หมู่ 4 ตำบลกุดผึ้ง อ.สุวรรณคูหา จ.หนองบัวลำภู	ป. 6	เกษตรกร	ทีมวิจัย
22	นางมณีรัตน์ เหตุเกตุ	90 หมู่ 4 ตำบลกุดผึ้ง อ.สุวรรณคูหา จ.หนองบัวลำภู	ม. 3	เกษตรกร	ทีมวิจัย
23	น.ส.พูนผล ศรีเมือง	43 หมู่ 4 ตำบลกุดผึ้ง อ.สุวรรณคูหา จ.หนองบัวลำภู	ม.3	เกษตรกร	ทีมวิจัย
24	นายอดุลย์ศักดิ์ เสนาชัย	183 หมู่ 4 ตำบลกุดผึ้ง อ.สุวรรณคูหา จ.หนองบัวลำภู	ม.3	เกษตรกร	ทีมวิจัย
25	นางอมร ไสยสัตย์	51 หมู่ 4 ตำบลกุดผึ้ง อ.สุวรรณคูหา จ.หนองบัวลำภู	ป. 4	เกษตรกร	ทีมวิจัย
26	นายเดือน พิมพ์แน่น	11 หมู่ 4 ตำบลกุดผึ้ง อ.สุวรรณคูหา จ.หนองบัวลำภู	ป. 4	เกษตรกร	ทีมวิจัย
27	ด.ญ.ณัฐชา นาคาคี	198 หมู่ 4 ตำบลกุดผึ้ง อ.สุวรรณคูหา จ.หนองบัวลำภู	ม.2	นักเรียน	ทีมวิจัย
28	ด.ญ.ดารารณณ์ ดวงศรี 1390500050525	104 หมู่ 4 ตำบลกุดผึ้ง อ.สุวรรณคูหา จ.หนองบัวลำภู	ม.1	นักเรียน	ทีมวิจัย
29	ด.ญ.จิราภา พิมพ์พงษ์	137 หมู่ 4 ตำบลกุดผึ้ง อ.สุวรรณคูหา จ.หนองบัวลำภู	ม.1	นักเรียน	ทีมวิจัย
30	ด.ญ.พิไลพร ทองบัว	117 หมู่ 4 ตำบลกุดผึ้ง อ.สุวรรณคูหา จ.หนองบัวลำภู	ม.1	นักเรียน	ทีมวิจัย
31	ด.ญ.นงเยาว์ ฤทธิ์นอก	63 หมู่ 4 ตำบลกุดผึ้ง อ.สุวรรณคูหา จ.หนองบัวลำภู	ม.1	นักเรียน	ทีมวิจัย
32	ด.ญ.พิสมัย สุทธิโสเม	61 หมู่ 4 ตำบลกุดผึ้ง อ.สุวรรณคูหา จ.หนองบัวลำภู	ม.1	นักเรียน	ทีมวิจัย

33	ด.ญ.นภัสสร สุทธิโสม	193 หมู่ 4 ตำบลกุดผึ้ง อ.สุวรรณคูหา จ.หนองบัวลำภู	ม.1	นักเรียน	ทีมวิจัย
34	ด.ช.พงษ์ฤทธิ์ โยธาทักดี	182 หมู่ 4 ตำบลกุดผึ้ง อ.สุวรรณคูหา จ.หนองบัวลำภู	ม.2	นักเรียน	ทีมวิจัย
35	ด.ญ.พิมพ์พี ทองบัว	173 หมู่ 4 ตำบลกุดผึ้ง อ.สุวรรณคูหา จ.หนองบัวลำภู	ม.2	นักเรียน	ทีมวิจัย
36	ด.ช.ศราวุธ หินกอง	64 หมู่ 4 ตำบลกุดผึ้ง อ.สุวรรณคูหา จ.หนองบัวลำภู	ม.2	นักเรียน	ทีมวิจัย
37	ด.ช.ศราวุธ การแก้ว	185 หมู่ 4 ตำบลกุดผึ้ง อ.สุวรรณคูหา จ.หนองบัวลำภู	ม.2	นักเรียน	ทีมวิจัย
38	น.ส.กานดา ชมพูทอง	78 หมู่ 4 ตำบลกุดผึ้ง อ.สุวรรณคูหา จ.หนองบัวลำภู	ม.2	นักเรียน	ทีมวิจัย
39	น.ส.วันเพ็ญ ดีชัน	90 หมู่ 4 ตำบลกุดผึ้ง อ.สุวรรณคูหา จ.หนองบัวลำภู	ม.3	นักเรียน	ทีมวิจัย
40	น.ส.อัจฉรา แก้วหลอย	186 หมู่ 4 ตำบลกุดผึ้ง อ.สุวรรณคูหา จ.หนองบัวลำภู	ม.3	นักเรียน	ทีมวิจัย
41	นายมงคล สีหอม	58 หมู่ 4 ตำบลกุดผึ้ง อ.สุวรรณคูหา จ.หนองบัวลำภู	ม.3	นักเรียน	ทีมวิจัย
42	ด.ช.ณรงค์ฤทธิ์ รุ่งเรือง	231 หมู่ 4 ตำบลกุดผึ้ง อ.สุวรรณคูหา จ.หนองบัวลำภู	ป.5	นักเรียน	ทีมวิจัย
43	ด.ญ.ปิยดา ทองบัว	188 หมู่ 4 ตำบลกุดผึ้ง อ.สุวรรณคูหา จ.หนองบัวลำภู	ป.5	นักเรียน	ทีมวิจัย
44	ด.ญ.วิลาวรรณ สมสวัสดิ์	159 หมู่ 4 ตำบลกุดผึ้ง อ.สุวรรณคูหา จ.หนองบัวลำภู	ป.5	นักเรียน	ทีมวิจัย

ประวัติหัวหน้าทีมวิจัย

ชื่อ นายสังเวียน พิลาลัย

วัน เดือน ปี เกิด 5 พฤศจิกายน 2502

ที่อยู่ 47 หมู่ 4 ตำบลกุดผึ้ง อำเภอสุวรรณคูหา จังหวัดหนองบัวลำภู

โทรศัพท์ 088 – 5220271

อาชีพ ผู้ใหญ่บ้าน / เกษตรกร

การศึกษา กศน. ม. 3

ประสบการณ์ทำงาน ผู้ใหญ่บ้าน ตั้งแต่ พ.ศ.2554 – ปัจจุบัน